NAZ.
Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
L
B
50
NAPOLI

L
13
50

DE ANNVLO PRONVBO Deiparæ Virginis

Qui Peruſiæ religioſiſſimè adſeruatur,

IO. BAPTISTAE LAVRI
Peruſini P. A.

COMMENTARIVS.

Ad Illuſtriſs. & Excellentiſs.
D. D.
FRANCISCVM
SPATAPHORVM
Principem Maletti, Roccellæ Marchionem, &c.

Romæ, Typis Andreæ Phæi.
1622. Superiorũ permiſſu.

D.no Fabio Leonide Auctor D. D.

[ZI]ONALE VITTO[RIO] NAPOLI

ILLVSTRISS. ATQ. EXCELLENTISS. D.D.

FRANCISCO SPATAPHORO MALETTI PRINCIPI, Roccellæ Marchioni,&c.

Io.Bapt.Laurus Peruſ. Prot. Apoſt. S.D.

ERat in membranis hæc de Pronubo MARIAE ANNVLO ad hunc modũ adornata ſcriptio, tantiſper adhuc premenda, dum pauca quædam è Pontificum Statariis Scrinijs in Vaticano eruerentur; pauciora è Tabulis Vrbium Peru-

ſiæ finitimarum: cum tua, humaniſſime Princeps, grauiſſima auctoritas tam ſeriò interceſſit, qui in itinere Neapolitano feſtinans Romam, de ea lucubratione inaudieras, vt differre vltrà editionem non licuerit. Nam qui præcipuo in Deiparam cultu ſemper exarſiſti; eiuſdemque quidquid apud mortales Reliquiarum extat, vel vſurpatum oculis, vel auditione perceptum, ſanctè veneratus fueras: facere minus potuiſti, quin Sponſalem eius Teſſeram lectione ſaltem propius intuereris, nec ea quidem priuata contentus, qui ad Magnæ Matris gloriam, efflagitabas publicam. Accedebat eò, quòd vberrimum fructum hu-

huius pietatis te dudum percepiſſe vltrò fatebaris. Ex quo enim de propitio Coniugibus Annulo, in lucem tuo hortatu celeriter proferendo, cogitaſti; ſecunda omnia tibi fluere viſa ſunt: ſic vt continuò illa nobis exciderint ad te de te:

Principe Spatapboro donaria digna iubemur
Prodere, adorati pignora vera thori.
Iſtac quiſquis amat, cui ſint diſcordia lecti
Fœdera, confeſtim ſentiet illa procul.
Mira fides! ex quo MARIAE tibi Gemma iugalis
Nota, Peruſina quam Patriæ acta probant:
Certa diu ancipitis thalami tibi gratia riſit,
Virginis arcana conciliata manu;
Nempe manu, quam preſſit Onyx, cinxitque beatus
Calculus. ——

Ceterum haud te poëticis numeris inaniter detineam, quos iampridem à Muſæolo meo iuſſi exulare: quanquam tuis, Maiorumque tuorum egregijs facinoribus decantandis heroica alieni Apol-

linis maieſtas aptè indulgere queat; ſi recenſere velit SPATAPHOROS tuos vel Cæſares ipſos veros, aut in Cæſarum familiam adſcitos Acarnaniæ, Aetholiæ, ſparſiſque per Europam regionibus imperitantes. Nam ISAACIVM Comnenum, ſplendidiſſimum inter gentiles tuos ſidus, quis ignorat, ſtatim atque potitus eſt imperio, propterea quòd eximium bellicæ virtutis ſpecimen ediderat, in regio Numiſmate SPATAPHORI cognomen ſcriptum prætuliſſe, & exertum atque obarmatum gladio brachium tuæ familiæ auguſtiſſimum inſigne, palam oſtentaſſe? Atque hic militarem gloriam au-

xit faciendo : IOANNES ſcribendo illuſtrauit, cuius fragmenta hiſtoriarum hic ex Amiciana Gregoriani Collegij Bibliotheca haurias ; integra Commentaria, ad eorum, quæ apud te ſint, fidem adſtruendam, in alia Columnenſi videre eſt. Conſultò prætereo CONRADVM SPATAPHORVM, de quo tam multa Neapolitanarum rerum Scriptores commemorant ; quemadmodum, qui res Siculas ſunt perſecuti, CONRADVM iuniorem nominant, qui, cum Siciliæ Regnum feralibus diſſidijs ſub Ludouico conflictaretur, eidem mira animi magnitudine ac virtute præſidium tulit. ROGERIVM & GVLIELMVM abundè com-

mendat præcipuum in Reges Aragoneos ſtudium: DOMINICVM, qui D. Dominici inſtituta profeſſus erat, doctrinæ ac ſanctimoniæ laus vſqueadeò, inde à ſuperiore ſæculo ineunte, illuſtrem reddidit, vt vel mortuus ſuauiſſimum odorem efflarit, & viuos, editis miraculis, in ſui cultum ſalutariter attraxerit. Horũ omniũ imitatores ſtrenuiſſimos ſatis noſti ANTONIVM Schlafani, THOMAM Agurij Comites, tũ cognominẽ tuũ Auũ ſapientiſſimũ Virum, nec non Principẽ MICHAELEM parentẽ extitiſſe; quorum ego ampliſſima ornamenta à Philippo ij. & iij. Hiſpaniarum Regibus largiſſimo, quod aiunt, modio veſtro generi admenſa, malè

huc

huc congeram exilis ac ieiunus renarrator. Sed nimirum hæc pietati debetur in veſtibulo piæ lucubrationis tui compellatio; & tu alioqui, quæ natalium tuorum ſplendori eſt coniuncta modeſtia, reſpuas præfixas ſacro argumento intempeſtiuas laudationes. Ergo religio priores partes occupet, & repetens animo Meſſanenſium tuorum Virginale CHIROGRAPHVM, diſce è noſtris ſchedijs Virginalis ANNVLI haud ita multis intellectam Hiſtoriam; quo illa Vrbs, in qua ego primos hauſi ſpiritus, meritiſſimò gloriatur. Quantulum autem diſtat, cum quis à ſummo Principe liberali munuſculo donatur, aut amabili Epiſtola ſalutatur? Et verò, au-

ctore

ctore Seneca, ſæpenumerò plus Annulis, quã animis creditur. Vulgatum igitur, te iubente, Commentarium, per ora, manuſque hominum tuo inſcriptum Nomini vagari patiere. Dũ enim nemo æquo animo de Pronuba MARIAE Gẽma hactenus incomperta ignorare voluerit (quod ſingulorum hoc æuo in Dei Matrem religio ſperare iubet) in viuentium pectus altè deſcendet, vigebitque in memoria poſterorum tua, Princeps excellentiſſime, erga cæleſte hoc Donarium pietas, erga Peruſinos meos amicitiæ argumentum, erga nos denique tuæ comitati arctè fœderatos beneuolẽtia nõ vulgaris. Vale. Romæ Kal. Apr. MDCXXII.

Ex

Ex Libro Piorum Carminum, quæ circumfe-
runtur, Illuſtriſs. & Reuerendiſs.
Maphæi S. R. E. Card.
Barberini

S. D. N. Signaturæ Iuſtitiæ Præfecti.

Ad Pronubum Deiparæ Virginis Anulum.

IMBRIFERIS ARCVS FVLGENS IN NVBIBVS ORBEM
EFFERA DILVVII DAMNA TIMERE VETAT;
SIC DEVS OMNIPOTENS VOLVIT. DECVS, ANVLE, MAIVS
EST TIBI, QVEM SVPPLEX VRBS PERVSINA COLIT.
ES GEMINO CONSTANS ARCV FELICIOR INDEX;
NAM PERAGIT VIRGO NVPTA SALVTIS OPVS,
VIRGINEO TERRÆ CONIVNGENS FOEDERE CÆLVM;
HAC DVCE NON PELAGI, NON STYGIS VNDA NOCET.

Carolus

Carolus Emanuel Card. Pius de Sabaudia Piceni Legatus

Io. Baptiſtæ Lauro S. D.

Romam.

ACcepi Centuriam Epiſtolarum tuarum, quæ nunc demum in lucem prodiuit: cur non & vna ſcriptum abs te de MARIÆ Virginis ANNVLO Commentarium? In opere ingenium, in munere beneuolentiam recognoui tuam. Scribenti gratulor, diligenti gratias ago. Ex eo laudis & nominis, quod vnum Viri eximij in votis habent, fructum colliges haud caducum: ex hoc illud tibi certiſſimum polliceri potes, meæ erga te voluntatis ſignificationes tibi nullo tempore defuturas, cum mea opera vti volueris. Quæ de ANNVLO iam perfecta habes, quem Perufiæ ſæpius ſumma cum voluptate & religione iuniores adſpeximus, fac diutius ne deſideremus. Vale Maceratæ V. Kal. Octobris MDCXXI.

Cæſar Cardinalis Gherardus

Io. Baptiſtæ Lauro S.D.

VIdi Selectas Epiſtolas tuas, in quibus & latini ſermonis candorem agnoui, & nouum Opus de ANNVLO Diuæ Virginis te adornare intellexi: de quo vt eximia ſperem, facit cùm illarum elegantia, tum quia exploratum habeo, antiquis monumentis & fide veterum te ſatis inſtructum eſſe, vt extremam huic operi manum imponas. Argumentum certè tractas ad inuidiam ſpecioſum & præclarum. Nam Virgineæ Manus coronam calamo inſeris, dum de Virginis ANNVLO ſcribis: vt dum hic laudatur, ille coronetur. Vale Romæ VI. Kal. Iunias MDCXXII

Franci-

Franciſcus Diotaleuius Epiſc. S. Angeli Poloniæ Exlegatus

Io. Baptiſtæ Lauro S.P.D.

Romam.

TAndem aliquandò in Patriam redij, Polonica Legatione perfunctus, cui tot annos bonâ fide inſeruiui: redij tamen ab illius Cæli grauitate peſſimè acceptus, quod malas mihi propè ambas edentauit. Iam tu amicum perueterem atq; edentulum, & te vix biennio maiorem, videbis canis etiam obrutum. Hic verò dum ſedulam reficiundis viribus operam do, ex longa itinerum difficultate fatiſcentibus, ſubindè viſitor à veſtrate Monacho, qui mihi Hiſtoriam de ANNVLO B. Virginis tuam vna propemodum die totam continenter de ſcripto recitauit. Addidit, te de illa publicanda cogitare: quod, quæſo mi Laure, honori tantæ rei facquàm primum præſtes. Sicut enim ad Tabernaculi ædificationem, quod ipſe innuiſti, Onychini Annuli ſuum quoque ornatum contulere: ita B. Virginis gloriæ, quæ verum Dei Tabernaculum fuit, tua plurimum contulerit lucubratio; ne quid de ea glorioli, quæ lenocinium facere Scriptoribus conſueuit, tigam apud Te, pro vnius Deiparæ laudibus enixè laborantem. Eadem vtrumque noſtrum ſeruet incolumem. Dat. Arimini Pridie S. Antonij MDCXXII.

Ex Epiſtola Fuluij Paulucij Peruſ. Pauli V. à Cubiculo intimo, nunc etiam Gregorij XV. ad Io: Bap. Laurum.

Legitur in ſecundo Volum. Epiſtolarum noſtrarum.

GRatum autem, ac mirum in modum fuit, intelligere, à te prouinciam hanc modò ſuſceptam, tuamque manu inſigni huic ANNVLO admotam; & vt iudicij mei calculum addam, quæſo te, ſic excole tuum, à natura traditum, animi agrum; & quem Deus feracem optimarum Artium dedit, tu ad laudem illius, ſupra quam nil niſi Deus eſt, induſtriæ aratro ſcinde, præclarumque hoc pignus à te,

cui

cui à Muſis (veluti de Heſiodo dicebatur) LAVREVM ſceptrum datum eſt, in lucem protrahatur: apud quem autem ſequeſtrem diues ingenij tui ſupellex tutius poteſt deponi? Omnes pro hac ſuſcepta prouincia beneficium capient, iiſque, quibuſcum hoc communicaui, etiam nunc iucunda præſumptio eſt. Alacri igitur animo ad opus emoliendũ accingere, atque in hunc ANNVLVM non digitos modò; ſed plenam (vt ſic dixerim) manum immitte. Verum. &c.

Georgius Longus D. Ambroſianæ Bibliothecæ Primus Cuſtos in Tract. de Annulis Signatorijs cap. 1.

Refer ad Teſtimonia de Annulo pag. 132.

Eſt, inquit, Sponſalitius Anulus ex D. Hier. in cap. 8. Iob. & in 4. Iſaiæ, & Beda in cap. 15. Luc Hom. 40. *ſinceræ fidei ſignaculum, quo præmiſſa certa impreſſione ſignatur*. Quod quidem arrhæ genus adeò ſæculis omnibus familiare fuit, vt ipſius Dei Genitricis, Ioſephique Sponſalitio illuſtre redderetur. Conſtat ſiquidem ipſi quoque Beatiſſimæ Virgini à Ioſepho ANVLVM datum eſſe, quo modo D. Laurentij Templum in PERVSINA Ciuitate, vbi religioſiſſimè aſſeruatur, non mediocriter colitur; quamuis cuiuſnam materiæ exiſtat, non facilè dignoſcas. Meminit de eo Io. Carthagena de Sponſat. B.V. lib. 4. Hom. prima. Quintiam &c.

Impri-

Imprimatur, ſi videbitur Reuerendiſſ. P. Mag. Sacr. Pal. Apoſtol.

Paulus Epiſ. de Curte Viceſgerens.

Ex commiſſione Reuerendiſſimi P.F. Hyacinthi Petronij Ord. Præd. Sacræ Theologiæ, & S. Palatij Apoſt. Mag. Ego Fr. Abraham Bzouius Polonus S. Theol. Mag. eiuſdem Ord. S. Dominici.

A*Nnulum Pronubalem, humanæ felicitatis auſpicem, quo* HORTVS Arboris vitæ ferax CONCLVSVS, FONS Aquæ viuificantis latex SIGNATVS, PORTA CAELI imperuia, ſoli Principum Principi peruia, æternùm CLAVSA, HAALMA IESSEA Virum ignoratura æternùm, *Diua Virginum Primiceria MARIA, Ioſepho Virginitatis æternùm ſeruandæ ſocio, & conſcio*; inter ſolemnia indelibati connubij, nouo exemplo, quod in exemplum posteritatis iret, *inarrhata*; Virginitatis & partus amans, nulli ne in parturitione quidem, in qua Virgo æternùm, virgine vtero, de virgine carne & virgine ſanguine Verbum caro factum peperit non peperit, nupta innupta euaſit, reſeràta; *ab Illuſtri & Clariſs. Viro Io. Baptiſta Lauro Peruſinorũ erudiriſſimo aureo verius, quàm atramentario ſtylo illuſtratum, Sole publico dignum cenſeo; quandoquidem is* & poſſidenti Patriæ, à pietate, Muſis & Martialibus auſis

Etruriæ

Etruriæ Vrbium principi, contumaces eius titulos inuincibilibus argumentis *aſſeruerit, & ſeruatam indidem incomparabilem magna religione gemmam* medelæ ſoſpitatique certiſſimæ; ad maximam humani generis vtilitatem, per veriſſimam, indeficientemque prodigiorum, quæ ab Annulo Cælorum Reginæ omnium Cælitum potentiſſimæ, ſpeciem *in totius Orbis aſpectum, auguſta facundia produxerit*. Calendis Decembris MDCXXI.
Romæ apud S. Petrum.

Imprimatur, Fr. Gregorius Donatus Mag. Reuerendiſs. P. F. Hyacinthi Petronij Magiſtri Sac. Pal. Apoſt. Socius, Ord. Præd.

DE

DE ANNVLO PRONVBO DEIPARÆ VIRGINIS,

QVI PERVSIAE RELIGIOSISSIME adſeruatur,

Io. Baptiſtæ Lauri Peruſini

COMMENTARIVS.

AD publicam Ciuitatum laudem non tam illud intereſse conſtat, quod de rebus foris à maioribus præclarè geſtis, hiſtoria enarrandum ſuſcipitur; quàm ſi domi quidpiam eximiè conſpiciendum, cuius imaginem non popularis lambat gloria, vtcumque ſcriptum non prætermittatur. Nam & Vrbs quæque ſuos Curios, ſuos Camillos, & Fabricios habet, qui æternæ famæ decora pepererunt: ſed neque in eam non redundat ex Amphitheatris,

Thermis, Signis petita claritudo. vſque-adeo præter togas, ac paludamenta, magnos viros decent & crepundia. Quamquam verò eò adducere nos poterat, quo ſcribendi conſilium Patriæ nunc quidem caritas inflectere coegit, Annulus vel Sanctæ Macrinæ ferreus, vel S. Edmundi Archipræſulis Cantuarienſis aureus; vt de alio B. Arnulphi mittam loqui, quem ab ipſo in Moſellam fluuium proiectum, & poſt annos aliquot in Piſce exenterando repertum, eidem tum Metenſis Eccleſiæ Epiſcopo, cocus inter epulas, veniæ à Deo impetratæ indicium, obtulit: longè tamen faciliorem traiectum nobis felicior fama conciliat. E Gallia Belgica, in cuius adytis ſanctioribus nuperrimè litauimus, Peruſiam remigramus. ſic vt quæ illinc maximè illuſtria expreſſero, mea pro pius, hoc eſt, Auguſtæ Patriæ, feciſſe viſurus ſim. Coloniam Agrippinam nullum non hominum genus, immortalitate digniſſimum, inde ab ſui exordio cohoneſtauit. Verum alia quoque ſunt, quæ ad colligendam laudem peridonea, tanquam in puluere iacere non permittantur. Diuorum illic memoria, perinde atque ipſi, ſempiterna, & D. VRSVLAM vna cum ſociarum Virginum cohortibus ex maiore

Annulus ferreus S. Macrinæ.
Aureus S. Edmundi.
De Annulo B. Arnulphi.

Coloniæ Agrippinæ laus.

S. Vrſula cum ſociis Coloniā appellit.

Britannia, ne ad Brittonas, apud quos maritus degebat, perueniret, felici naufragio ad Vbios protruſam, Agrippinæ loquuntur tabulæ, & ſepulchra. Porrò Annulum aureum ſimplici opere, quo eam ſibi Conanus Gallo-Britanniæ præfectus, nondum è paternis abductam laribus, matrimonio copularat, ſpectari, celebrarique dignum cum ſuſpicimus ipſi, qui tanto abiuncti interuallo inaudiuimus primò, per otium deinde in Agrippinæ Sacrario introſpeximus; tum non inferiore cultus exemplo, tametſi ampliore Vrbis donario, ad noſtrum conuerſi, ſancta quadam ſpiritus temulentia ſupra Vbios religiosè, ſi licet dicere, debacchamur.

Annulus S. Vrſulæ Coloniæ Agrippinæ. Conanus Britanniæ Gallicæ præfectus.

Quid enim Beatiſſimæ Deiparæ ANNVLO, quò eam ſibi ſponſam adiunxit Ioſeph, fieri queat excellentius, & ad poſteritatis memoriam venerabilius? Quippè haud vnquam huius deſituram gloriam, & cœptum iam pergentemque ad nos voti & religionis ergò omni ex parte concurſum, cumque ipſo vtique Annulo perennaturum, & figura in orbem conflata, æternitatis index liquidò oſtendat, & MARIA tam illu-

Mariæ Virginis Annulus Peruſiæ.

Ariſt. 3. Phyſ. T. 62.

ſtris,tamque admirandi largitrix muneris, pro quo ſibi vindicando, retinendoque celebriores Etruriæ pugnarunt Vrbes, omninò velit. Propterea quod tanto honorificentius Peruſiæ habeatur; quanto, ſeſquiſæculari propè iam decurſo ſpatio, in ſpectabiliſſima Etruriæ, Vmbriæque ſtetit, plaga: cum antea proximè à Regis Porſenæ ſilueſcenti Labyrintho, Cluſii parum dignis Dominæ latibulis, ac receſſibus delitcſceret; idque ob eorum calamitatem,atque anguſtias temporum, nequid Cluſinorum pietati, quæ mira ſanè erga Virginem eſt,labeculæ inuratur. Quod ſi,Auguſtino teſte, paterna veſtis,& Annulus, & ſi quid eſt huiuſmodi,tanto carius eſt poſteris, quanto erga parentes eſt maior affectus: quid nos mortales facere par eſt erga celeberrimã Virginis mortalium Parentis gemmam, cui præter modum obſtrictus mortalium nemo fuerit. Pro ea igitur veneratione magnæ Matris patrocinio debita, nuptialem eius teſserã meritò colat ſedula pietas, eidemque obſequentium candor litet animorum.

Cluſium. Porſenæ Regis Labyrinthus.

Cluſinorum erga Virginẽ pietas.

De Ciuit. Dei l. 1. c. 13. D.Th. 3. p. q. 25. art. 6.

Nos rem eximiam,cui gentium prædicatio omnium,& ſcriptorum induſtria me-

meliorum debeatur, monumentorum veterum innixi teſtificationibus, breuiter tradere poſteris propoſuimus: qua videlicet ratione emerſerit; cuius ductu, auſpicioque ad Reipublicæ quondam noſtræ notitiam,& in poteſtatem deuenerit; quæque ad alienam vim propulſandam exin admotæ machinæ. Quandò nobiliſſima Ciuitas, præteritarum rerum Annalibus per incuriam apud nos omnis æui,inter obliuioſa reiectis, tam multos ex ſe genitos habuit, Seriphios planè factos, & in diſseminandis Libris infœcundos: cum græcè tamen, latinèque eſsent ſcientiſſimi, & ſcribendi nitore, ſi intendiſsent animum,præſtantiſſima ſuorum facta perfacilè exæquare potuiſsent.

Et erat ſanè,cur à fœcundiſſimo Campani ingenio, de Peruſinis egregiè merito, hæc quoque narratio,vti Brachiana, expectaretur. Ac de Brachio Fortebrachio ſex Libris abſolutam Hiſtoriam miſerat iam ad Carolum huius filium. De ANNVLO per id tempus Peruſiam allato, puto, non reticuiſset: niſi Typherno depulſus, quia ad Sixtum IV. paullò proteruius ſcribens,de immanitate aduentantis illuc Pontificij exerci-

Io: Antonius Campanus.

Brachij vitam ſcripſit Libris ſex.

Typherni Prætor.

Sixti IV. iracundiam in ſe prouocauit.

tus conqueſtus fuerat; ipſius implacabilem iram incurriſset. Quarè finitima Vrbe, quam adminiſtrabat Prætor, depulſus, Neapolim ſe recepit, inde Interamnam Aprutinam, cui præerat Epiſcopus, nec multò poſt moritur; relicta poſteris de rebus noſtris Hiſtoriæ pertexendæ cura; in qua plus æquo Peruſini indormiſse, mihi de Patria non peſſimè æſtimanti, viſi ſunt. Etenim nullam illi referre gratiam, in qua primos hauſeris ſpiritus, & ex ingenij campo, doctrina, facundiaque vel mediocriter exculto, in benè merentem fœnus aliquod non refundere; eſse hominis ſemper ſum arbitratus, qui fruſtra ſe naſci voluiſse fateatur. Quocirca æquiores fore mihi, quicumque mea legerint, confido; quibus eius Virginis clientelam, fidemq; ex animo precor; cuius ego gloriæ, quoad per tenuitatem meam fieri potuit, ſtrenuè velificatus ſum: quamque mihi ad extremam vſque vitæ lineam amiciſſimè patrocinari expetam. Sed iam initium narrandi faciam.

Interamnienſis Epiſ. antea creatus.

Omnium primum ſatis in aperto eſt, in nuptijs contrahendis non apud Romanos modò, aut Græcos, verum etiam apud antiquiſſimos Hebræorum, vt eſſet

Annuli vſus adud Hebræos Græcos, Romanos.

ſet fidei & amoris coniugalis argumentum, Annuli, quem ſponſalem ac Pronubum appellarunt, inoleuiſse vſum. nā de Signatorio, atque Honorario vulgatior res eſt, quàm vt hoc loco commemorari debeat. Ac miſſitatum quidem ad ſponſas arrhæ nomine à ſponſis ferreum, gemmeum, aureumque, paſſim ex veterum monumentis intelligimus. adduntque illud præterea, non tam vt ornatus gratia geſtaretur, quàm vt eodem coniugali, tanquam Sigillaricio, adſeruata domi ab vxoribus potiora quæque obſignarentur. Ceterum manſiſse & priſco ſæculo, apud vetuſtioris Inſtrumenti ſtudioſos in confeſso eſt. Cum enim occupatos ſuperſtitione animos Moſes pœnitentia & expiatione liberandos docuiſſet, Arcæ fabricam, in qua lapideæ includerentur Tabulæ palam edixit. Igitur cum ſupellex varia ad Tabernaculum conficiendum, & ad cærimoniarum cultum quæreretur, lapides etiam Onychini, aliæque gemmæ ad ornatum ſacerdotalium indumentorum congeſtæ ſunt; & confertim viri vna cum mulieribus armillas, inaures, Annulos, ac dextralia præbuere. Huc accedit, quod cum populum & principes Iſaias ac Dominus

Tertull.

Annulus triplex Signatorius, Honorarius, Pronubus.

Annulus ferreus, aureus, gemmeus.

Annulus Spōſalis idem cū Sigillaricio.

Exodi 35.

Tabernaculi dedicatio.

Iſaia 3.

nus verbis acerbioribus caſtigaſset : ne mulieres à ſcelere & crimine ſe ſe alienas eſse arbitrarentur : ob quarum delicias, & luxuriæ inquinamenta exactores, Domini vineam miſerè depaſti fuerant : minatur & ijſdem ablaturum ſe omnia veſtium, gemmarum, aurique ac monilium ornamenta; in his mitras, diſcriminalia & Annulos. Vt Iudittæ muliebrem mundum ſilentio pertranſeam, quæ tantiſper ob defunctum vita comparem, orbitatis oblita, ad proſternendum Tyrannum omnibus ineuntis matrimonij, quaſi telis ſe ſplendidè obarmauit. Quid quod procedente tempore nubentibus Hebræis, ſi noluiſsent Annulum, quiduis adhibendi, quo oblectaretur vxor, vel ſi teruncium valuiſset, poteſtas fuit. Vbi verò nuptialis Orbiculus arriſiſset, is ex ferro aut Onyche conflatus totus, nulloque in palam lapillo inſerto; ad antiqui victus parſimoniam & frugales mores indicandos, æquabilis vndequaque, connubijs celebrandis opportunus, vt in præſens aureorum fert conſuetudo, putabatur.

Iudit. 10.

Hebræorum in nuptijs cõſuetudo.

Annulus cur daretur gemma carens.

Ergò vbi præpotentis conſilio Dei, à ſummis Hieroſolymitani Templi Myſtagogis de MARIA Virgine in matrimo-

Maria Virgo deſponſatur.

monium elocanda relatum eſt (trimula enim eò illata, nubiles iam attigerat annos, ac nefas erat, intra delubri ſepta vna cum Sacerdotibus obuerſari diurius) eandem perenni virginitatis voto Deo obſtrictam, Viro prorſus ad cuſtodiendam ipſam facto, qui foret Mariæ contribulis, atque ex Dauidis ſtirpe oriundus, IOSEPHO, peregrinationis, ac laborum futuro ſocio, addixerunt. prodigioſa iſtuc indicante Virga, in cuius faſtigio lapſa, vt aiunt, è Cælo Columba conſediſset. Quamobrem homo egentiſſimus, vt patrimonij copijs vel exilibus carebat, ac lignario opere quæritare ſibi in dies victum cogebatur, nullum ad contrahendas haſce nuptias paullò preciosiorem, qui & commodum ſe in id obtulerit, nactus eſt ANNVLVM.

Conceptum à deſponſatione votum affirmat D. Tho. 3. par. q. 28. ar. 4.

Maria S. Ioſepho in matrimonium datur.

Virga. Columba.

Ioſeph pauperrimus, opificio Faber lignar.

Atque hic planè verus, nequaquam per ſpeciem interceſſit; quod de ijs Annulis fertur, quibus ſæpius in adiungendis ſibi Myſtico connubio Virginibus Chriſtum fuiſse vſum legimus: vt in Agnete, Oſanna, & Catharina Senenſe, atque Alexandrina. cuius dies feſtus cum in XXV. Nouembris incurrat, ac Deipara, exacto à contractis Nuptijs quadrimeſtri, feſtiuiſſimum ab Angelo nuncium

De Annuli Virginei veritate

S. Agnes. Oſanna Mantuana. Catharina Senenſis, & Alexandrina.

Dies Martyrij S. Cathar. Alexandrinæ.

Idem cum deſponſatione B. Virg. Niceph. l. 2. c. 3.

cium audierit,(vt hoc obiter de coniugij à Maria initi lucē adnotemus) illo ipſo quinto ac vigeſimo Nouembris die Ioſepho & ipſa nupſiſse deprehenditur. Neque item generis eius eſt noſter Annulus, quo S. Ioachin Annam Mariæ parentem ſibi matrimonio copulauit, & ſeruatur Romæ apud D. Annæ Sanctimoniales. Argenteus enim ille eſt, rudis admodum. conſurgit pro pala Vaſculum, in quo vitrea ſeu Chryſtallina occluditur gemmula, maculis circumcingentibus nigris in medio pellucida, ſuperficie dumtaxat: interius opacitate nigreſcit, ex qua imago, veluti è ſpeculo, reſilit. Hoc hebetes & caligantes oculos, quibus dicato ipſi die admoueri conſueuit, plurimum iuuari tradunt. Nec Annulum denique miſſum è Cælo aliquem quiſquam putet; quemadmodum receptum nube aliquandò, illucque ſublatum in Martyrio SS. Hemeterij & Chelidonij Calaguritanorum Aurelius Clemens tradidit.

Annulus S. Annæ Romæ.

Idem iuuat hebetes oculos.

Annulum & Orarium SS. Hemeterij & Chelidonij nubes in Cælum ſuſtulit.

Enimuerò regionis genio potius, quā locupletioris alicuius liberalitati, qui ad virgineum connubium eſt ádhibitus, animo, tenuiſſima in re diues, retulit acceptum Ioſeph. Damaſcum Syriæ Alaba-

Alabaſtrites lapis.

baſtrites lapis,ſicut Palæſtinam,qua con tingit Arabas,vberrimè commendat Onyx. prior ad vaſa vnguentaria conficienda effoditur : potoria ex altero, nec nō amphoræ &columnæ exciduntur.trāſilit & in gemmā,quæ humani vnguis ſimilitudinem æmulatur:popularis materia eſt,&effičti ex eaAnnuli quā minimo æſtimantur.Hoc ex genere cenſetur noſter,quem alij Sardonychen & Calcedonium tranſnominauere.Illud quoque propè eſt omnium approbatione vulgatum, gēmeo inCalice,quiValentiæ adhuc viſitur,Chriſtū Dñm Euchariſticum sāguinem,vt aliquā materni Annuli rationem duxiſſe videretur,conſecraſſe.Hunc certè talium æſtimatores acerrimi maluere Calcedonium . in his Paulus iij. Farneſius, qui per cauſsam extruendæ Peruſinæ Arcis , ad nos quotannis commigrabat,ſemperque explorata gemma recedebat: Io. Baptiſta Caſtaneus , Roſsanenſium Archiepiſcopus , quamdiu Peruſiæ,Vmbriæque imperauit , quem poſtea Vrbanum vij. agnouimus,ſed xj.die Pontificatu vix delibato , vita functum veris lacrymis proſecuti ſumus: & Ferdinandus Gonzaga Mantuæ Dux , haud ſemel ea Etruriæ parte perluſtrata. ſenſere

Onyx.

Annuli ex Onycha. viliſſimi.

Annulus Virginis Pronubus qualis.

Sardonyx.

Calcedonius.

Calix Domini qualis, & vbi.

Pauli iij. de Annulo Peruſino iudicium

Vrbani vij.

Ferdinandi Mantuæ Ducis.

ſere idem alij Viri principes, gemmarumque peritiſſimi inſtitores, noſtra vtique religionis ergò inſpecta, & curioſius ſalutata.

B. V. Annulus ex Onycha aut Calcedonio. Rationale Aaronis. Huius fulgor Victoriæ prænuncius.

Igitur Arabico, ſeu Palæſtino lapillo in ſubarrhanda Virgine vſus eſt Ioſeph, quem inſertum Aaronis Rationali ſiue Oraculo (ita Græci interpretabantur ob eximium xij. gemmarum fulgorem, quo belli proſpera populo prænunciabantur) Seni pietas fecerat venerabiliorem. Cũque pronubales Annuli fidei ſigno, nimirum coniunctis dexteris, inſculperentur, quod eſset mutui fœderis inter coniuges argumentum; ad noſtrum per coniecturas adrepimus: cum notæ neſciocuius, quæ in Annuli dorſo ſublucet, euerſum pænè vetuſtate veſtigium intermicet; ſic vt Apirona non abſurdè voces, hoc eſt, carentem funda, & abſolutæ rotunditatis artificio concinnatum.

Quo ſigno Chriſtianorũ Annuli inſculperentur.

Annulus gemma vel funda carens Apiros

Quid in Ann. Virginali inſculptum, coniecturæ.

Etenim flos permultis eſt è calice erumpens; alijs duo ſemicluſi floſculi, ſpōſi virgam iam ſeneſcentis indicantes. Sunt qui binos putent oculos, vigilantiæ, humilitatis, aut prodigæ' in omnes beneuolentiæ teſtes. Caput alij ſerto redimitum, quod ſit Dauidis, à quo ſui fontem generis ampliſſimi Coniuges deriua-

riuarint: aut character denique, qui tem porum iniuria apud Hebræos obſoleuerit.

Nemo enim ignorat, Eſdram Iudæorum litteras immutaſse, nouoſque characteres, ne cum populis Samaritæis ipſi cōgrederētur, inuexiſse. Cumq; poſt emēdatum Moſeos volumen, ob gentis Iſraeliticæ captiuitatem fieri non poſse animaduerteret, vt per manus traditæ à maioribus leges, ad poſteros peruenirent incolumes, foreque ex eo, vt quæ diuinitus Symmyſtæ perceperant, per negligentiam & ignorationem interciderent; coactis in ſynedrium LXX. Sapientibus, aduocatiſque exceptoribus, quæ quiſque de Legis Myſterijs memoriter recitarat, Eſdræ iuſsu conſcripta ſunt; atque hinc LXX. Libri ſcientiæ Cabalæ, ſiue doctrinæ ſecretioris, in quibus intellectus vena & ſapientiæ fons occultaretur, promanarunt: quos incredibili ſtudio à Sixto IV., ſub quo ANNVLVM B. Virginis Perusini accepimus, perquiſitos, & Reipubl. Chriſtianæ bono latinis litteris reddi cœptos, nobis importunus Opt. Pontificis obitus indignè ſubtraxit; noſtraque tempeſtate tanti apud Hebræos ſunt, vt ad eorum cognitionem

Eſdræ eruditio.

De nouis Hebræorum Characteribus.

LXX. Sapientes.

De ſcientia Cabala.

Sixto IV. Pōt. Annulus Perusiam inuectus. Idem curauit latinos fieri Cabalæ lxx. Libros.

cui-

cuiquam niſi quadragenario adſpirare non liceat.

Sphragidophylacion appellau. t Harpocratio Annuli partem, qua gemma ſedet.

Pelbartus to. 2.l.3.6.7.

Annulus B. Vir. nonnullis ex Amethyſto.

Amethyſtus vulgatior.

Arabia Petræa.

Indica, quæ & nobilior.

Sed profectò quæ de ſphragidophylacio Annuli in medium attulimus, coniecturis pleraque innituntur. illud certo certius ex Pelbarti, Viri doctiſſimi, voluminibus, quæ eidem Pontifici nuncupauit, didicimus, concluſam inibi fuiſse Amethyſti particulam: niſi ex Amethyſto malimus totum, quod eſt vero propius, quæ & ſcalpturæ facilis, neque ita præſtans exiſtimaretur; quippe in ea Arabiæ gigneretur parte, quæ finitima Syriæ, Petræa vocatur: omninò longè ſordidior, viliorque Indica Amethyſto, quā Gemmarij nobiliores, ceteris, quæ in Thaſo, Cypro, Armenia minore, Aegypto & Gallia reperiuntur, prætulere.

De Annulo B. Virginis aureo falſa opinio.

Pictura Virginis cum Annulo Romæ in D. Mariæ in Via lata.

Nā recentiorum quorundā placita, ſcitis Hebræorum aduersātia, prorſus repudiauerim, qui Annulum aureum, in cuius pala puniceus eſset calculus, à Deipara complures annos geſtatum, ſcriptis editis, nullo auctore, aſseruere: tametſi vti rem pictura expreſsam, qualem S. exhibuit Lucas, & Romæ in D. Mariæ in Via lata venerabundi intuemur, recenſere potuit, quiquis renarrator fuit; geſtationis verò meminiſse, incerta adeò fama,

ſama, non debuit. Niſi ſi fortaſse eam ad S. Edmundum adoleſcentulum Pictoribus referre licuerit, qui Virginitatem in ipſo vernantis ætatis flore Deo, coram B.M. Signo vouit, eãdemq; Annulo, quem ſibi detraxerat, in Imaginis digitum immiſſo, cui inſcriptum erat AVE, fidei perpetuò ſeruandæ pignore concredito, in ſponſam adlegit. Ex quo autem ille in ſponſalem arrham prodijt, dignationem omnium maximam mox ſepoſitus, ac religioni deſtinatus hauſit. Ceterum quid toto hoc de genere lapidum ſtatuendum videatur, haud magno in diſcrimine poſuerim: ferueat modo in Dei Matrem ſincera pietâs, cuius Pronubi Annuli ornamenta nulla laus eſt, quæ pòſſit exprimere; de quo quid compertum habuerimus, quàm breuiſſimè, veriſſimèque trademus. Ac iurè Viri religioſiſſimi, atq; acutiſſimi carmen ad Peruſinum Populum præmiſerim.

D.S. Edmundo Adoleſcentulo.

B. Virgo ab Edmundo deſpõſata.

Annulus, cui inſcriptum erat Aue.

Bernardi Colnagi ex Soc. Ieſu.

Sardonychem appellent, vilemue Amethyſtan; at eſt mi
Chalcedon: variet vox, ſonet vna fides
Quæ MARIAE digitis fuerint admota ligandis
Vincla, rogo, hæc noſtrum deflua corda ligent.

Hu-

Hugo Etruriæ Marchio.

Greg. V. Pont. Otho iij Imp. Annulus B. Virg. quando repertus. S. Barthol Corpus è Beneuēto Romam aſportatum. Inſula Tiberina Romæ, quæ & S. Bartholomæi.

Creſcentius Vir cōſularis. Ioannes pſeudopontifex.

Cluſium

Hugonem Etruriæ Marchionem Sextum, matre Vuila Bonifacij Camertium Marchionis filia, patre Alberto; Hugonis Italiæ Regis filio, ortum, ſicut Gregorio V. & Othoni iij. egregiè nauata opera plurimum inter Chriſtianos Principes illuſtrauit; ita ſacroſanctus DEIPARAE, vxoris ignaræ auſpicijs repertus ANNVLVS, niſi à tantæ rei notitia arcuiſſent Superi, multò inſigniorem reddidiſſet: quemadmodum Othonem eundem S. Bartholomæi Corpus Beneuento Romam in Tiberinam Inſulam, quæ Iouis olim fuerat, aſportatum paullò ante nobilitarat. Iam meritas defectionis pœnas dederat Creſcentius, & Ioannes exoculatus, qui, Gregorio adhuc ſuperſtite, Pontificias infulas occuparat, ijſdem ab Othone fuerat exautoratus; cum Hugo proſeminandæ vulgò pacis, & ſtabiliendæ concordiæ cupiditate adductus, vt erat imperatoria dignitate conſpicuus (quippè iure ſanguinis iunctus Cæſari, bello ſtrenuus, & moderandæ conſilijs reipublicæ apprimè gnarus) varias conſultò mutabat ſedes. Cluſium autem Tuſciæ oppidum, ſi quandò Florentinæ Ciuitati prætuliſſet, in qua Cœnobium Dei Genitrici ampliſſimum

mum excitarat, frequentius incoluit.

Erat huic Vxor, Othonis neptis, Iuditta nomine (ſic Diuus Podo Florentiæ ea tempeſtate Epiſcopus ſcriptum reliquit) quæ præter modum, tametſi non præter ſolitum, gemmis oblectabatur, ad quas ardent, & inſaniunt ſtudia feminarum. Cluſij Ranerius quidam precioſorum lapidum vſu dignoſcendorum, peritiaque callentiſſimus æſtimator ac proxeneta audiebat: is à Iuditta euocatur, Romamque eius conquirendæ, colligendæque frugis cauſsa, vi pecuniarum ingenti tradita, ablegatur. Diuino fauente Numine factum eſt, vt in bonum omen & muliebris curioſitas, & Gemmarij cuiuſdam iampridem ex Vrbe Hieroſolyma Romam profecti occurſus verteretur. Et certè alibi quàm Romæ, quæ eſſet ſacrarum Reliquiarum Emporium, & Chriſti Præſepe poſſideret, ſponſalem Matris Annulum nō decebat in lucem promi; nec niſi ex occaſione vilium præ hoc vno mercium vendundarum, vt humani ingenij libidinem ac luxum magis damnes, & cæleſtis conſilij rationem demiſſius contemplere. Porrò Sanctorum pleraque diu occulta & per manus tradita, ignorantibus ijs, apud

Iuditta Hugonis vxor

D. Podo Florentinorum Epiſcopus: vide poſt Comment.

Ranerius Gemarius Cluſinus Romam mittitur.

Gemmarius alius Romæ, à quo acceptus Annulus B. Virginis.

Roma Præſepe Domini poſſidet.

De Sanctorū Reliquijs.

quos latuiſſent, aut in earum cultu haud ſatis incaleſcentibus, tardiſſimè ad poſteros peruenerunt: nec continuò agnita Oraria, caligæ, velamina, cineres, Annuli, & ſi-quæ alia arcanam patrandi miracula vim à Deo fuerunt aſſecuta. Eccleſiaſticarum verò traditionum fontibus, vnde puriſſimi fidelium dimanarunt latices, Eunomius prorſus aliquis & Vigilantius, fanatico afflati ſpiritu, impietatis venenum nefariè infundant. Neque venalem tamen propoſitum Mariæ Annulum, ſed dono fuiſſe datum ab homine poſt illam Creſcentij perduellionem, quæ Othonianorum irruptione maiore conquieuit, non ſine potentis nutu Dei exiſtimauerim. Nuptiarum enim & beneuolentiæ Index meritò quæſtum omnem à ſe debuit excutere; & commodum, vbi proditio atque hoſtilis veſania triumphabat, animorum ſuauiter coeuntium teſſera prolata eſt; longius autem ab Aularum fucis & militaribus Romæ ſtudijs abducenda; in qua ſic tum ambitioni ac perfidiæ infulati, galeatique Principes vectigalia perſoluebant.. Igitur à Gemmario Ranerius margaritarum, atque vnionum tantum commercatur, quantum auri argenti-

Traditiones Eccleſiaſticæ ſunt Apoſtolicum depoſitum.

Eunomius & Vigilãtius cultum reliquiarum impugnarunt.

Gennad. 73. de Eccleſiaſt. Dogmat.

Annulus B. Virg. cur dono datus.

Vix Romæ agnitus, ſed alio abducendus.

que

que inſtituto mercimonio fuit ſatis. Triduo poſt diſcedere parantem, aliјs oblatis nundinationibus, compellat Inſtitor. Sed Gemmarium Cluſinus incuſat, velut hoſpiti impoſuerit, cui empturienti non ſcrinia omnia, omnes forulos reſerarit; tum ſi quid abſtruſum magis, reconditumque habuiſſet, quod coemptarum margaritarum dotem candore, læuore, ac pondere ſuperaret, non deprompſerit. Inuitari enimuerò ad ea, quæ per magni æſtimentur, cum marſupium detumuiſſet; nec poſſet emptionem vllam meditari, vel ſi poſthac pretia ad ſummum licitationis non excreſcerent, niſi precario; aut oppignorata, quam turpiter emendicaſſet, fide.

Caue ita dixeris Raneri, inquit Gemmarius: etenim venum liberaliter propoſui, & nullo fuco, quæ tu cumque à me; nec caro quidem (precèrne, ſi mentior, mihi irata Numina,) quibus Dactylothecas olim ſuas Scaurus, Cæſar, & Marcellus deuouere?) coëmiſti. Verum ſeu Genius me aliquis adigit in amorem tuî; ſeu rerum ita ſeries trahitur, vt quæ antiquiora duximus ſubindè mutent dominos, & fidei credi debeant alienæ, quæ conſenuerunt in no-

Dactylothecæ à Scauro, Cæſare, Marcellô Dijs dicatæ.

Annulus Ranerio dono datus.

ſtra: fœderis inter nos icti Annulus iſte (quem de Gemmarum conditorio acceperat) pignus eſto: Itáne, Cluſinus ſubridens, rem non magni pretij, amicitiæ prædem initæ, hoſpes profuſiſſime, nobis offers? Ne obſecro te, mundum tuum, qui auro, argentoque exuberat, & gemmarium ipſum penũ vnione tam precioſo carere velis. pro animo habeo gratiam, & affectus mihi quouis opulento donario potior eſt.

Ne rudem Annulum, quandò ita cenſes (ſubiecit alius) vſque adeò neglectum eas, quem, in quos olim vſus adhibitus fuerit, vbi intelligas: pœniteat faxo Chriſtianum hominem muneris improuidè deſpecti, & conſilij oppidò interuerſi. Tum magno cupias emptum, quem noſtra tibi vltronea liberalitas, nihil talè opinanti elargitur: neque ſi nunc animo euiluit tuo, non poſtea fiet plurimi; in tantum beati Coniuges decus ei ac dignitatem conciliarunt, qui ad ſuas nuptias tranſtulere. Ac ne ſis neſcius, HOC ANNVLO PRONVBO MARIAE DIGITVM SPONSVS IOSEPH OPPIGNORAVIT. Hunc habebis, Raneri, tecum, & ne in impij & nefarij cuiuſquam deueniat

Annulus Pronubus Mariæ.

niat manus, ſeduló aduigilabis: Fruſtra ſiquidem te admonuerim, capitale fuiſſe ſub Tiberio, Annulos, imò & nummos, re modò aliqua non vulgari ſubnotatos, Lupanari inferre, locòue obſceno admouere: quid putas pollutas cæde dexteras & conſceleratas eo induere? Ceterum ab excordis ingenij homine in nullo aduigilatum eſt minus: atque Annulum recuſare non auſus, in arculam quã dam, domi cum reliquis familiæ impedimentis ſeponendam, temerè, nullius perinde religionis admonitus, coniecit: tanquam eius generis extitiſſet, qualem certa Siderum coitione compactum, Moſen redire in Aegyptum ex Saba cupientem, refractariæ dediſſe Vxori, ad expungendam ex ipſius mente ſui memoriam, quidam nimis ſtolidè ſomniarunt.

Tiberius Imper.

Annulorũ & Nũmorũ religio antiquitus.

Moſeos reditus in Aegyptum.

Ranerius vbi ſe Cluſium recepit, ad Iudittam recta contendit, cui gemmaria explicata ſcena, vnionum ac margaritarum rationarium bona fide repræſentat: oblitus verbum facere de Virginali Lapillo, quem planè ſanctius atque honorificentius Princeps Femina, quanquam hauddum pietatis ſtudijs verè dedita, excoluiſſet. Sed ſcilicet abnuerunt Cælites, Iudit-

Ranerius Cluſium reuertitur

Iudittæ mores.

 tæ

tæ obijci piaculare donum, in illa vtiquemaris, terræque intertrimenta & fæces, quibus Gemmarum nomen indidimus, proniori: quandò etiam ab Hugonis mariti laxo tum quidem viuendi more minimum diſſidebat; qui tamen poſt nihil non pium, nihil non præſtitit cum religione coniunctum. Hunc ipſum à Maria Virgine inter venandum increpitum vulgatior fama fert.

Ex c.5. MS. Codicis de eius vita. Seruatur Florentiæ apud Monachos S. Saluatoris Ord. Ciſter.

Etenim per colles, ſiluaſque, canibus & equis inſectantem feras, à cetera Venatorum turba oblatus ex improuiſo Ceruus longius abduxerat: curſitantemque per nemus remotiſſimum, &, vt diei æſtus erat, ſudore perfuſum, fame ac tædio enectum, egregiè delaſſauerat. Appetebat iàm nox, quique Belluæ fugientis gratia propè extabuerat, & fruſtra præda è manibus elapſa, ſolus per dumeta oberrans iterum, quæritabat cibum; tuguriolum nactus ex equo deſiluit; & glande ac radiculis, famelici Paſtoris delicijs, ſe auidè ſaginauit.

Hugoni B. Virgo inter venādum apparet.

Tum aſpero in ſtrato ſomnum captare laboranti, auguſtiſſima ſpecie, & dulci luminum lenocinio, Hugoni Virgo palam ſe ſe videndam præbuit; ſic vt

omnem interuerſi affectus ſenſum in Marchionis animo reſtingueret: qui tenax aliòqui libidinum, & ab occurſantium formarum obtutu facilè flammam hauriens, contra ius faſque coniugalis tori malè ab illicibus atq; illicitis amoribus temperabat. Ferebat Deipara Vas cœno ſordidum & vili emblemate ſegmentatum, cibis refertum delicatioribus, qui varia conditurarum illecebra abſtinentiſſimi cuiuſque palatum dementare potuiſſent. Adeſdum inquiens, fame effractè Marchio; his eam epulis profliga obmurmurantem, gratoque edulio viriculas refice fatiſcentes. Abijce ſterquilinium Mater, reſpondit Hugo. Quiuis gurges & helluo, propter infames quadras, reſpuat malè feriata fercula. me præter eſcaria vaſa aurea, argenteaque; iuuat epularum tempeſtiua luxuries: quæ nunc intempeſtiuè blanditur oculis; quandò ſordens vaſculum caſtigat acriter, & deijcit edundi amorem. Itanè? (Virgo ſubdit) nauſeantis decretum placet; cui vel inuito vtilia propinare non verebor. Huic Vaſculo tuum corpus eſt quàm ſimillimum, quod pariter ſcatet maculis, & ipſa flagitiorum conſuetudine in ſcopulos recidit, quos

Vas cibis refertum Hugoni à Virg. oblatum.

horruerat, ſuique ſtultè naufragium cir cumfert, quod damnarat. Impoſitæ epulæ adumbrant animum, qui non ſecus ſui nauſeam creet, ab eoque abſtineant æquè, quicumque vaſis aut corporis haud perferre graueolentiam queant. Nihil fœdius peccatorum tabe, quæ gnati candorem mei iugulet, & puros Beatarum Mentium cœtus longiſſimè abſterreat. Egoque te peſſimè oderim tot coopertum ſceleribus, tuæ Templum animæ circumſidentibus; veluti ob illatam extrinſecus fœculentiam perlepidum cibum, cum eſurias plurimum, fa ſtidis ipſe. Atqui pulchræ ego dilectionis Mater, & ſanctæ ſpei, meliore in poſterum de te concepta ſpe, tibi me liqui da in luce, in obſcuro ſiluarum anfractu, placidiſſimè oſtendi: quò mentem è veſaniæ amatoriæ veterno excites, & agno ſcens ſcelus, vltrò tibi multam irroges, meque veriſſima prædicantem, mutato in melius vitæ inſtituto, quantum poſſis, æmuleris.

Septem Monaſteria ab Hugone extructa

Et quidem egregius conſtitit obiurgationis fructus. permulta enim Religioſarum Familiarum magnis ſumptibus Cœnobia extruxit, & venerabilius ac religioſius quoddam in honorem Dei

Ge-

Genitricis Florentiæ exædificandum curauit. Nec pietatis deinde largiore encomio caruit Iuditta vxor; cuius hortatu D. Andreæ Apoſtoli Templum Florentino eius æui ſanctiſſimo Antiſtiti poſteriſque liberaliter Hugo adminiſtrandum dedit.

Florentiæ Ecclesia D. Virgini dicata.
S. Andreæ aliam hortatu Iudittæ D. Podo Epiſcopus recepit.

Iam Ranerio memorata ſuperius obliuio magno ſtetit, & quod fœnus, ſi tempeſtiuius Annulum, reuerentiuſque coluiſſet, animæ cenſum ac fortunarum ampliter locupletaſſet, in hominis, obſequij aduerſus Virginem tardioris, ingens erupit damnum.

Ranerius decennium totum neglexit Annulum.

Nulla illi ſoboles præter virilem erat, quam futuram aliquandò opulentiſſimi patrimonij heredem, arctius foueri, ac nutriri diligentius curabat. Decennij metas Puer vix exceſſerat (nam Pater decem ipſis annis, ex quo Deiparæ Annulo humaniſſimè auctus fuerat, obliuio ni parentarat) cum grauiſſimè ægrotare cœpit, tantumque imbecillitatis, & languoris ex vehementi contraxit æſtu, vt augeſcenti in dies, & graſſanti febri Medicorum curationes fruſtra adhiberentur. Ergò repentino Patris deſiderio extinguitur; & quæ eſt mortalium conditio infelix, columen familiæ concidit, &

Ranerij Filius decennis ægrotat.

Moritur

& parentum expectatio, quorum ætas ingraueſcens in adoleſcentis amore conquieuerat, momento temporis eluditur. Ranerius acerbi vulneris ſenſu altiſſimè confoſſus, vix adeuntium amicorum leniſſima oratione confirmari, vix communium calamitatum recordatione, atque alienæ orbitatis exemplis auocari à luctu potuit. Vbi lacrymis ac mœrori pluſculum indulſit, magnificè Filiolo exequias parat, multoque affinium & cognatorum affluente numero, ipſemet in funus prodit, ad Diuæ Muſthiolæ (Canonicorum Regularium Præpoſitura erat) deducendum.

S. Muſthiolæ Ædes ad Clanim.

Hoc Templum, quod plus paullò ducentis paſſibus ſecundum Clanim fluuium Cluſio diſtat, & nunc paucorum largitionibus, quippè cœnobio, ampliſſimiſque ædificationibus vetuſtate collapſis, ſuſtentatur, pluribus olim prædijs ac latifundijs ad Vaiani Villam, pagoſque Cluſinos, Plebanos, Peruſinos abundabat: quorum nonnulla Pius II. Cluſino Epiſcopatui attribuit; alia, ſed quæ Pontificiæ ditionis eſſent, & ad Plebanum agrum pertinerent, Plebanæ ipſi Eccleſiæ Clemens VIII. adiudicauit.

Qualis olim, & nunc in præſens.

Pius II.

Clemens VIII primum Epiſcopum Plebanum inſtituit.

Idem fanum per id ætatis maximè illu-

luſtre, notumque omnibus eſt factum, cum ob D. Muſthiolæ Claudij Principis conſobrinæ, tùm ob Hirenæi Martyrum tumulata corpora (ambo pro Chriſti confeſſione, Valeriano imperante, extremum ſupplicium ſubierant) ex quo & Anonymus Canonicus prodijſſe fertur, vitæ caſtimonia ad miraculum ſuſpiciendus; qui, vt Seraphici Annales tradunt, ipſo Mariæ Virginis cum Eliſabetha congredientis die, Puerum Ieſum, velut alter Simeon, in vlnas ſuauiſſimè excipiebat, & diuini præſentia Numinis mirificè recreabatur.

Deſs. Muſthiolæ & Hirenæi martyrio

B. Anonymus Canonicus S. Muſthiolæ

Tuſſignan.

Viſitationis feſtum B. Mariæ.

Hoc in loco Deiparæ Annulus, vt in tempore dicetur, diutiſſimè ſeruatus eſt; & nunc quoque indicat quædam D. Muſthiolæ Imago, ex cuius manu catenula ſuſpenſus pendet Annulus. Non longulè S. Calliſti conſpiciebatur Aedes, in qua huius reliquiæ in Vrnam coniectæ religioſiſſimè colebantur, quæ ad D. Muſthiolæ (Calliſtina diruta) mox translatæ ſunt, & ad latus beatiſſimi corporis reconditæ: ac tum luſtratæ, recognitæque, cum in Vrbe Veteri Eccleſia huic Virgini recens excitata eſt, & aliquid hinc eiuſmodi piaculare à ciuibus efflagitatum. Quibus Fauſtus Mela-

Cluſij vbi primum Annulus reconditus.

Imago S. Muſthiolæ cum Annulo pendens picta.

Eccleſia S. Calliſti.

Ea diruta huius reliquiæ deferuntur ad D. Muſthiolæ.

Vrbs vetus Fauſtus Melarius Cluſinorum Epiſc.

Velum S. Muſthiolæ ad Vrbem Veterem vbi recens Ecclesia 1606. Velum alterum Senas allatum.

larius Cluſinorum Epiſcopus ſatisfaciendum ratus, patefacta Arca, Velum Martyris Virginis iniectum capiti, ſanguineis guttis interſperſum inde accepit, & ad Vrbem Veterem anno huius ſæculi ſexto, dono miſit: Senas vero alterum, in nobili eiuſdem nominis delubro adſeruandum, iampridem allatum perhibetur.

Lucæ 7.

Ranerij filius in vitam redit.

Proceſſerat mortualis pompa, cum inter propinquorum complorationes, & exequiaria ſtudia, quod Viduæ contigiſſe gnato ſacra Euangeliorum narrat Hiſtoria, Gemmarij Filius coronatus iam, atq; inſtitis manus ac pedes reuinctus; iuſſis ſubſiſtere Libitinarijs, è pheretro conſurgit, mœſtas canentium, & quiritantium, bracchio elato, ac manu ori admota, compeſcit voces, Patrem euocat, & principiò ſollicitum, animique ancipitem, dein lætitiæ temulentia quadam nutabundum, ad hunc alloquitur modum.

Patrem è pheretro alloquitur.

Huc ego Pater; Mariæ fauente clementia, tibi è Cælo adſum, eodem, vbi te contemptæ religionis reum peregero, ſingulari ipſius beneficio rediturus. Nam ecquæ intemperiæ tibi adeò eripuere mentem, vt ſacroſanctam gem-

mam

mam decennali interuallo, in aliarum aceruo vtique præ hac vna ſordeſcentium, velut in nequitiæ ſtabulo occuleres? quæ nimirum, virgineus vt Diabolo celaretur partus, Ioſephi & Mariæ diuinitus conciliatis nuptijs interuenit. Cuius quoniam mortalium nulli ſpectandi copiam feciſti, ſed nec mihi: ab eadem nihilominus tacitus emanans fulgor animum, oculoſque præſtinguit meos, vrgetque flagro luminis, te vt obiurgem, fidem hominum & Cælitum obteſter, ac te dira imprecatione tũ nõ defigam, ni ſtatim è tenebris cruas, in Solem adducas, publicè ſpectandam, colendamque proponas. Ad quod te per reuiuiſcentem prolem illa eadem, quæ impoſuit, & geſtauit articulis, hortatur VIRGO, placarique celerrimè geſtit, aduerſus quam ſomniculoſa pietas ingratum tantoperè exemplum edidit. Ac vt nullus fluctuanti ingenio dubitandi relinquatur locus. hoc indicium cape in primis efficax, & non vnum. Quam obrem Pater, votorum ita es immemor (horum tam ego ignarus, quàm tu in exſoluendo piger) quibus te iampridem obſtrinxiſti? quin ea demum perſanctè obis, & certũ pietati pactæ definis diem. Vota à Ranerio nuncupata.

Tu

Templum S. Michaelis Archangeli. Mons Garganus Sipont. Vrbs quę Manfredonia ann. 1620 à Turcis dereptæ. Templum S. Callisti.

Tu Angelo antrum Michaeli ſacrum ad Garganum Montem, ac Sipontum Vrbem, peregrinantium habitu, te aditurum receperas. Tum labentem S. Calliſti in proximo Aedem inſtauraturum. Ambo tibi violati diuini iuris dicam ſcribunt: ac niſi poſt redditum Deiparenti cultum, Sacrario dedicationem, itinere Sipontino votum redimas, nunquã ſe ſe fore placatos tibi, propitioſque pollicentur.

Extemplo è Ranerij petita laribus, erutâque è cubiculi latibulis gemmaria Theca, lapillis compluribus onuſta, huc affertur: & reſerata, atque ab inuolucris libera, ANNVLVM in tam multis, quo maior dictis accederet fides, nunquam viſum, filio requirenti traditur. Manu vix iniecta, inter orbiculares calculos tum precioſiores, tum magnete illicibiliores, MARIAE PRONVBVM ſummis apprehenſum digitis feruidè exoſculatur, & palam turbæ, præ gaudio æquè in admirationem, atque in religioſum cultum, venerationemque compoſitæ oſtentauit: campanis interea, (vt quidam auctores ſunt) feſtiuum ſponte ſonitum, publicæ felicitatis indicium, edentibus.

B. MARIÆ ANNVLVS detegitur.

Cluſinæ Campanæ ſponte edunt ſonitũ.

Clu-

Cluſini turmatim confluere, fama, vt fit, rem opinione celerius peruulgante. Adoleſcentulus autem: Heus Exequarij, ſedulam inquit, date operam, ne multitudini huc procurrenti vna & altera feminarum ex primaria nobilitate admiſceatur. Prohibent Superi, viuo me, atque indicante, oculis piacularem gemmam ab alterutra vſurpari; alioqui præproperas & effrontes, lethaliter redormiens effugero, mutire auſus præterea nihil. Hugonis & Ranerij Marchionum vxores ſunt. quidnam luſtrationibus perpurgari dignum:, rem vtrique optabilem inuideat; & Deus arcanis animorum illabens inquit, & vos cæleſtem opem vobis, illiſque ſuppliciter exorate. Me verò haud quidem in ſepulchrum à parente deſtinatum, intuleritis. Signa è metallo quæpiam in proximo occurrent vobis: inibi cum pluſculum effoderitis, marmorea arca, Iconculis extantibus mirè ficta, ſtriataque, illicò emerſerit, in ea huic corpuſculo obtegendo reſeruata, me recondito te. His dictis, tradito Parochiali Curioni ANNVLO, phéretro componitur, atq; in Cælum reuolat.

Duorum Marchionum Vxores arcentur ab adſpectu Annuli.

Puer iterum emoritur.

Hoc loco quandoquidem monumenti fortuitò eruendi, & multo ante, vt eſt

cre-

credibile, ingeſta deſuper humo, delite-ſcentis, nos Pueri vox admonuit: ne-ſcio, an pulcherrimi illius, ac celebratiſſimi ſepulchri meminiſſe debeam, quod in eodem ſuburbano Porſena, Etruriæ Rex, ſibi magnificentiſſimè inextricabilis Labyrinthi in modum, quatuor in ſummo Pyramidibus impoſitis, quadrato vbique lapide, extruendum curauit. Sed prouocaſſe ad Varronem, id propè fabuloſa expoſitione exprimentem, ſatis habuerimus: nos ad veras exequias, nemine iam atrato præter Ranerium, ob extinctum denuò filium mœrentem, & in lacrymas coniectum, reuertamur.

Porſenæ Regis ſepulchrū

Varro de Labyrintho Regis Porſenæ.

Ceterum eſt quo frangatur marmor, eſt quo molleſcat adamas; nihil eſt, quo mortem delenias. quicumque Senem antea in tam triſti iactura lugere non prohibuerant, cum alieni ipſi non poſſent non lugere: nunc mutata voluntate valdè indignantur, acriterque increpant, ſi pergat obloqui, nec luctum ponat: quaſi moleſtè vnus videatur ferre, quod vniuerſis Ciuibus per Filium tanta obtigerit felicitas; & ſibi ægrè quodammodo ſit, quod ille ex huius vitæ præreptus naufragijs, quæ noſtra viuacitas ſuo magno malo experiri cogitur, abierit

rit tam citò ad Angelorum contubernium; quique votorum memoriam parenti refricuerit; & munus longè nobiliſſimum, à Superis, quos Vrbi in poſterum propitiaſſet, impetratum, omnibus indulgentiſſimè prodiderit.

Funere iam producto, ac perfecta pōpa, metallum & Mauſolæum, vti prædixerat Adoleſcentulus, inuenta ſunt, ſepulturæque magna cum admiratione mandatus. Exinde ſuburbanam S. Muſthiolæ Eccleſiam non tam tumuli prodigiosè in lucem extracti nouitas, quam ſacrarum Reliquiarum opulentia inſigniuit, eòque totius Etruriæ, Vmbriæque accolas familiaris peregrinantibus curioſitas inuitauit. Peruſinos eò celerior miraculi fama peruaſit, & vt Mariæ cultui impēdiò obnoxios ab intimo ſenſu ſuauior cogitatio permouit, quo eiuſdem cognominis Aedes per id tempus in Auguſtæ Vrbis pomoerio ad portam Regionis S. Suſannæ ferebatur, cui ijdem Canonici Regulares præerant, & ad D. Muſthiolæ Cluſinā Aedem pertinebat: vtraque tamen noſtro ac patrum æuo bello & ruinis deformata. Prior Præpoſito & Collegio iampridem caret, cuius paullò ſolutiorem diſciplinam A-

Ranerij Filius ſepulturæ traditur.

Regio S. Suſannæ Peruſiæ vna è quinque Vrbis regionibus.

Alexand.4. lexander IV. anno ducenteſimo ſexageſimo ſecundo ſupra milleſimum, ſcripto edito, ſeuerè coërcuerat: ex alterius ruderibus renatum apud nos eſt Monialium Cœnobium, quæ ab arctiore D. Franciſci regula, & veſtitu aſperiore, Capuccinæ appellatæ ſunt.

Eccl. Monialium Capuccinarum Peruſiæ ad Diuæ Muſthiolæ Cluſinæ olim pertinebat. Annulus catena alligatus.

Ergo catenula quædam aurea Annulo alligatur, qua, cum ſpectandus publicè proponeretur, ſuſpendi, altèque circumferri poſſet, idemque in æreum loculamentum, iligneo trunco conueſtitum, vt erat vaſculorum & metalli precioſioris, cruſtis aureis ac ſigillaricijs exornandi rudis eius loci antiquitas, coniectus eſt, & operculo inducto, claui, quo ſupinam magis arguas, haud quaquam Laconica obſeratus. Prius tamen quàm anguſta atque inornata ciſtula reponeretur, nonnulla ſignorum editio, quæ religioni efferueſcenti adſtrueret fidem, vulgari cœpta eſt.

In rudi theca includitur.

Vualdradæ areſcit Digitus quem Annulo inſeruerat.

Etenim regij ſanguinis femina, Vualdrada nomine, præcipiti quodam pietatis œſtro percita, Aræ propior facta, Gemmam temerè corripuit manu, ac digito annulari inſeruit. Is, dictu mirum! (ac res peracta concurſu populi, terrore ſimul & veneratione cernentium) con

ti nuò

tinuò exaruit, & articulis remiſſis, illa eòdem relapſa eſt. Quale temeritatis pretium Hebræus quondam tulit, qui ſacroſancto, in quo Mariæ iacebat corpus, impuras pheretro iniecit manus: quæ velut ad gladij ictum, etſi mox eiuſdem ope Virginis homini reſtitutæ, conciderunt. Vualdrada verò, quoad vixit, in huius gloriam, vt quæ meritas nefarij auſus luerat pœnas, arefactum digitum, nunquam obuelata manu, Annuli teſtis vtique ſanctius adeundi, fronte piè, ſapienterque perfricta (nec cupiditas tanti fuit veniæ impetrandæ, ſtuporiſque excutiendi) præmonſtrabat.

Iudæo Virginis clementia reſtitutæ manus.

Vualdradæ digitus ſemper arefactus.

Haud hic omiſerim, quæ ea de re cecinerit Vates non ignobilis.

Vt primum effulſit nitido ſplendore Lapillus,
Præſtrinxitq; hominum lumina Gemma recens:
Irruit infrænis pietas Mulieris Etruſcæ,
Cui dederat clarum linea priſca genus;
Irruit, & temerè acceptum digito inſerit: ille
Continuò attractis aruit articulis:
Cluſiadæ attoniti hæſerunt. ſed Femina Princeps
Certior hoc thalami Virginei eſſe decus:
Exorat Mariam, digitum ne deſerat algor,
Aeterno areſcat ſed reus vſque gelu.
Vindicis hoc meruit pietatis conſcius horror:
Hanc meruit Nuptæ Virginis Arrha fidem.

Longè cautior, prudentiorque eſt habitus Franciſcus Vicinus, Templi Laurentiani Canonicus, & laxandis animarum laqueis pro Epiſcopo ſumma cum poteſtate præfectus. Cum enim, me puero, Decemviri, qui eſt ſupremus Peruſiæ Magiſtratus, Annuli hierothecam reconcinnandam, ac repurgandam ex interuallo cenſuiſſent: atque hoc negotij Contulo de Contulis, antiquæ probitatis Viro, quique præcipua erga Onychen (ſic Senex appellabat) religione ſemper exarſerat, demandaſſent, Contulus & Vicinus, cui collegæ, vt Annulum tantiſper in vaſe aureo ſeponeret, præceperant, immanem & ferream arcam reſerant, partitiſque operis, rem quiſque ſuam ſtudioſè & diligenter curant. Fortè id conſilij, dum educeretur in mentem Contulo venerat. enixè Myſtam rogat, vt Annulo aliquem digitorum induat, quantuſque foret orbiculus, propius deprehendat. Atqui religionem ille ſibi iniecit; nec, rem denique vt auderet, vllis precibus adduci potuit. Quod factu procliuius fuit. ſicuti è cera ritè conſecrata finguntur Agni, quos demerſos luſtrali aqua è magnis peluibus, primo & ſeptimo quoque anno

Franciſco Vicino Canonico Annuli in calice ſeponendi poteſtas facta.

Contulus de Contulis.

Annuli Aedicula repurgatur.

Myſtæ in Annul. reueren.

Agni cerei.

Conſuetudo Pontificū Romanorum Agnos conſecrandi primo & ſeptimo Pōtificatus anno

anno , argenteis adhibitis coclearibus linteatus Pontifex, vna cum ampliſſimis Patribus educit (& faciebat , dum hæc ſcriberemus , Paulus V.) ita in cerea effigie,inſtante Contulo,à Vicino expreſſus eſt Annulus.quem Contulus,ſi quandò Iſchiade laboraret (ac perſæpè antea) nunquam non ſalutarem , coxendici admotum, expertus memoratur .

Paulus V. M.DC.XIX. Annuli effigies in cera.

Iſchiade laboranti ſalutaris.

Ego quoque Romæ ab hinc quadriennium Principum aliquot Feminarum rogatu, Annulos ex ebore conflatos Peruſiam tranſmiſi , curauique piacularis attactu noſtri,quaſi diuinam ex eo hauſturos indolem , conſecrari . quod deierarent, mulieres partui propinquas, ſeque difficili nixu excruciantes,ſi geſtaſſent digito, ſubleuari : neque huius expertes muneris ferũtur,qui B.Annæ corpus apud Gallos tranſalpinos attigere ; quique D.Ioannis , Equitum Melitenſium patroni,digito inſerantur . Noſter prætereà corũ oculos,qui ipsũ defixi cõtemplentur,ita iuuare traditur,vt ſi qui in dies obtundi ſibi vim luminis , hebetariq; indoluerant,hi arcanũ illud virus introrſum reſtingui;&refoueri,augeriq; hoc attentè inſpecto , imminutam aciem è veſtigio ſentiant.ſic vt coloribus flo-

Eburnei, qui hunc tetigerint, parientibus vtiles.

Annul.B.Annæ in Gallia Tranſalpina.

Annuli Hieroſolymitani.

Annul.Peruſinus prodeſt oculis caligantibus.

floridis, aut ſuccis non vna ratione eliquatis, minus deinceps vti habeant, qui feſſos aut cæcutientes quoquo pacto recreare, vitiaque amoliri aſſueuerunt.

Conciliat diſcordes coniuges.

Ad hæc reconciliandis Coniugum animis, qui ferali diſſidio inter ſe certauerint, mirè prodeſt: cuius pacificationis gratia complures voto adſtricti, ſe Peruſiam conferunt, fructuque domeſticæ profligatæ diſcordiæ iucundiſſimè potiuntur. Affirmauere iampridem multi, egoque non ſemel interfui, cum malorum Geniorum terroribus exagitati quidam, ad hunc ceu ad ſacram anchoram, confugere; eoſque in poſterum Dæmonum terriculamenta nihili duxiſſe: tum mulieres à teterrimis Lemuribus obſeſſas, Annulari Aræ propius factas primum ingentibus Sacellum impleſſe clamoribus, deinde eoſdem à corporibus Mariæ ope excuſſos, exactoſque. Vſqueadeò verum eſt; miraculis interdum à Deo tam honorem Reliquiarum afferi, quàm hominum pietatem; ad quos ſubindè rerum piacularium promanat inſinuata ſalubritas. Et vt alia taceantur, illud de Theca lignea, in qua gemma goſſypio obuoluta, Peru-

Fugat Dæmones.

Reliquiæ Sanctorum.

Thecæ ligneæ operculum ab incendio tutum.

ſiam

ſiam allata eſt, prætereundum non videtur; quam apud Iordanios religiosè diutiſſimè ſeruatam, viſere etiamnum licet: aiuntque; cum Iordaniarum Aedium pars ſuperioribus annis concepto igni conflagraret, & aulæa, arcasque aliquot incendium validè abſumpſiſſet, ſolam thecam, omnibus in ſtuporem adductis, quam flamma non attigerat, inuentam eſſe. Quin cum primarius è familia goſſypium inibi latens, profanos neſcio quos ad vſus transferre meditaretur (haſtatorum luſus, & armatas per iocum acies, fabulaſque Alexandro Riario Cardinali Legato tum Ciuitas dabat) quoties diremptum in floccu los digitis capiebat; toties flamma vri, lædiq; acerrimè videbatur.

Goſſypium, quod in theca Annuli olim fuerat, manum temerè accipiẽtis vrit.

Alexander Riarius Cardin. Legatus Peruſiæ.

Sed nos eò tandem flectere orationem decet (ex quo poſt CCCCLXXXIV propè annos de Cluſino Cimelio apud Cælites tranſactum erat) quò me Patriæ hortatur caritas, quam ſcriptorum penuria omnis generis, ingrata obliuione damnauit.

Annulus apud Cluſinos annos 484. manſit.

Et quidem præſenti diuinæ opi acceptum ſine cõtrouerſia referas, quod Vrbs Senenſium Reipub. obærata, inter Aretium atque Vrbem Veterem media, Cor

De Vrbe Cluſio.

tonæ finitima,neque adeò virium,Etruriæ præcelſo monti impoſita , exiguarum, tam precioſo pignore ſpoliari poſſet : Peruſia, quod in præcipua felicitatis parte ponat,collocupletaretur,obſes Fidei vetuſtiſſima , & ſpectabilis Eccleſiæ militantis Filia , quo eam vocabulo Clemens V.decorauit : cum illi aperiendæ facultatem litterariæ ACADEMIAE , trecentis ab hinc & tredecim annis,meritiſſimè indulſit .

Peruſia.

Clemens V. Erectio Academiæ Peruſinæ ſub annum 1307.

Aequum ſanè erat , regiam inter Etruſcas Ciuitatem,quæ vſque ab heroicis primorum Fidei columinum temporibus , Chriſtianæ militiæ nomen dederat , marito veluti Cælo copulari, quod ab obitu reſurgens Chriſtus triumphali pompa teſſerarijs ſuis patefecerat : inde opinor, Matris ſuæ ANNVLO , cuius clientelæ maiores noſtri ſemper adhæſere , ſubarrhare conſtituit , & orbiculari ſerto imposito coronatam ſponſam , melioribus auſpicijs conſalutare .

Agebatur annus ſalutaris ſeptuageſimus tertius ſupra milleſimum & quadringenteſimum , Petrus Riarius biennio ante à Sixto Quarto Cardinalis renunciatus: Peruſiæ ac toti Italiæ (prouincia iam deceſſerat Iacobus Card.

Annulus aduectus Peruſiã anno 1473 Petrus Riarius Card.Legatus Peruſiæ Sixtus IV. Iacobus Cardinalis Papienſis.

Pa-

Papienſis) legationem ſuſceperat : Vrbani verò Magiſtratus Princeps erat Matthæus Franciſcus è nobili Monteſperellorum familia; quo tempore ſingulari Mariæ Virginis beneficio, naſcentis, &, vt ſic dicam, vagientis matrimonij pignora, inter prima prodeuntis in lucem ſalutis incunabula, in ditione Peruſina & haberi ſanctius, & ab exteris propter excellentem Vrbis nobilitatem coli fructuoſius cœpta ſunt. Quæ autem ratio à rudi quondam populo ſacratiſſimæ ſeruandæ rei inita fuerit, quæque è caudice,& ſtirpibus arborum fabricata receptacula,ergaſtuli vice,Cluſinis probarentur, & apertè expoſuimus, & nunc reticendum non eſt,quàm parum tuto conſilio, cum per cauſſam alendæ pietatis in publico ſtatuendus erat Annulus,alieno ad id miniſterio vterentur. Non raró enim, vt ſe quiſq; offerebat, fucatæ modò religionis obtectus pallio (de hominis fide candidis ipſi moribus ſupinè iudicabant) non grauatè ad opus temporarium admittebatur.

Matthæus Franciſcus Monteſperellus primus XVir.

Annuli oſtendendi copiā cuiuis faciebant Cluſini.

Fortè è Muſthiolæ Fano, tum mirum in modum ruinis labefactato, dirutis quoque Regularium Canonicorum ædibus,

Eccleſia S.Muſthiolæ labefactata.

Annulus ad Aedẽ S. Francisci translatus Clusij.

bus, Magiſtratus, cuius & nutu oſtendebatur, Cluſium in D.Franciſci, cui ſodales ex huius familia operabantur, Calcedonium iuſſerat importari, & ſuggeſti ad latus, effoſſo in pariete conditorio reponi, vt verba ab populum de ſuperiore loco facienti, oſtenſuroque, præſto eſſet: quæ nimirum opportunitas Germani cuiuſdam, in Franciſcano ſodalitio miniſtrantis, induſtriam exacuit, & nefarios conatus, inexplebili temeritate præfultos, indigniſſimè prouexit.

Fr. Vuintherius Germanus.

Tuiſto & Mãnus filius Dij Germanorum

Vuintheru ſ cõ ſilium de ſurripiendo Annulo.

Atque hic Vuintherius nomine, patria Germanus, moribus, qui in ſpeciem virum probum, & Franciſci inſtituta ſeriò profitentem deceant, re vera fucatiſſimum nebulonem clamitantibus; ne ab exoleta gentis religione deſciuiſſe videretur, Tuiſtonem Deum & Filium Mannum ſi minus ſermonibus vſurpabat, Mercurio certè cultum impendebat, hoc eſt, rapinarum amorem, ad intimos animi ſenſus occulta quadam affinitate pertingentem, hauriebat. Enimverò hominis laruata pietas cum inſignem vultu venderet ſanctimoniam; decreſſetque, contempta Numinis reuerentia, in ſacrum Annulum irruere; quo, ſiue

ſiue inteſtino in Tuſcos odio, ne cælcſti donario diutius fruerentur, ſiue vt, verſa in ſodales inuidia, fortaſſis infenſos ſibi, captato tempore Ingæuonas, atque Hermionas ſuos liberaliſſimè muneraretur: die quodam Magiſtratum adijt, precibuſque inſtitit petere, ſe vt rei Annulariæ praficeret; nihil ſe ardentius exambiſſe, vtpotè è Germanijs profectum; quàm vt nuptialem Mariæ Annulum aliquandò proximè inſpiceret, tangeretque.

Ingæuones pop. Hermiones.

Cui non imponeret tam eleganti pietatis inuolucro contecta petitio? oportebat ab humanitatis iure abeſſe, qui honeſtiſſimo voto non annuerent, laudabili fiduciæ non ſuffragarentur. gratioſa erat cauſſa rogationis; habebatque in petitione multos cupidos ſui gratioſos. Fauent omnes, & ſtato die expetitam anxiè prouinciam non oſcitanter obit.

Concione habita, dum conſuetam in latebram propoſitum populo Annulum pronus vt recondere videatur, incumbit, quandoquidem manuleatis ampliter tunicis incedebat, in manicas reijcit, oſtiolum aſtutè oppeſſulat, & clanem, vultu effonti, totus ad agenda s

Vuintherius Annulum ſaſ. furatur.

gra-

gratias fictus magiſtratui reſignat. dein ſuffarcinatus, & theſauro in ſinum collato, arreptoque, quidquid furto, fugæque commodiſſimum eſt viſum, Cluſio clanculum demigrauit. Excuſatior profectò, ſi ſaltem emendicandæ ſtipis ſtudió circumtuliſſet, Vrſidongenſes Clericos imitatus, qui quæſtus cauſſa ſacra B. Gisleni offa ſuis humeris per vicos & plateas geſtaſſe perhibentur: donec S. Gerardus eos Monaſterio exuit, & S. Confeſſoris reliquias ex Melbodio, quo furtim perlatæ fuerant, Vrſidongum reduci imperauit.

Arripit fugã.

S. Gisleni corpus ab Vrſidongensibus Clericis acceptum anno 955.

S. Gerardus.

Sed Vuintherius ſcilicet ab eò longiſſimè receſſit, quod apud gentiles ſuos fuerat in more poſitum, vt fortiſſimi quique, donec ſe cæde hoſtili abſoluerent, ferreum Annulum quaſi vinculum, geſtarent: Annulum hic quidem gemmeum, ceterum imbellis ipſe, atque ignauiæ mancipium, ceu catenam & laqueum, ferebat ſecum, quo videlicet tantum non eliſis faucibus, qui fidem perfidè violarat, interiret. Quanquam è ſummo maleficio ſummum ad nos beneficium redierit, & peſſimum cucullati inceptum præter ſpem ſibi, exteriſque feliciter ceſſerit. Quarè tantundem rapte-

Ferreus Annulus Germanis ignominioſus.

raptori debeamus neceſſe eſt, quantum vel munificentiſſimo largitori vix vnquam debuerimus.

Quid quod Spinarum alteram, ex immaniſſimo acceptam ſerto, quod Chriſti patientis capiti impreſſum fuit, perinde atque Annulum, è noſtris quidam ex alterius Franciſcani laudabili furto profectam putant, qui è Caluio, Vmbriæ municipio ad Sabinos, clepſerit, & Peruſiæ in percelebri ſui Patroni Aede, regionis S. Suſannæ confinio, collocarit. Sed manifeſta in re allucinantur è longinquo enim aduectam cum Petrus Donatus Epiſcopus Patauinus, Peruſiæ, Vmbriæque pro Martino V. Legatus, ijs litteris, planiſſimè teſtatur, quas de permutanda ſupplicationis die, à Natali Dominico ad Aſcenſionem transferendæ, exarauit: tum è Lotharingia maximè petitam, armarium ferreum, in quo reconditur, ſigilla, characteres, ſtemmata, aliaque periſtromata nos perſpicuè docuere.

De Spina Chriſti apud Minoridas Franciſcanos Peruſiæ, opiniones.

Caluium in Sabinis.

Petrus Donatus Epiſcopus Patauinus pro Martino V. Legatus Peruſiæ Litteræ datæ 1430.

Lotharingia.

Clani fluuio ſuperato, èxorta confeſtim caligine impleuere ſe campi, tantumque nebularum exudare ſunt viſi, vt Vuintherium, quo ſe verteret, quàue faceret veſtigium, ancipitem trepidantem-

Clanis fluuius.

Caligo exorta Vuinthe rio abeunte.

Milites Lauretanam Domum diripere volētes, nebula coërcentur.

Franciſcus Maria Vrbini Dux.

temque reliquerint. Hac fermè ratione militibus prædæ cupidis, & ad diripiendam Lauretanæ Virginis Eccleſiam proruere cogitantibus (quanquam Franciſco Maria Vrbini Duce, qui à Leone X. ditione exutus Picenum agrum infeſta populatione percurrebat, reclamante) repentè nebulæ de cælo lapſæ ferūntur obortæ; quæ paullatim circa templum denſatæ, eius conſpectum ademerunt; cū tñ propinquiora circū loca Sole eſſent illuſtria. Germanus vbi diutius incerta ſe cura diſtrahi, ac moliendo paſſus obniti fruſtra animaduertit: facti obſtrepente conſcientia, immiſſam diuinitus nubem animo reputat, ſeque patrati in Deiparam ſceleris reum ſeuerißimè accuſat. Igitur humi proiectus, profert è ſinu Annulum, & Arbuſculæ, penes quam hæſerat, catenula ſuſpendit, ſolutuſque in lacrymas:

Vuint. B. Virg. Annulo ſupplicat.

Tène, inquit, ſanctiſsimorum Coniugum Vinculum, nefarius ego ac vecors, per ſummam contumeliam atque indignitatem ſubreptum, transferre aliò ſtuduerim? O me ſacrilegum! quem neque hoſpitij planè inuiolabilis religio, neque maxima Cluſini populi in immerentem liberalitas, aut legum metus, neque

que

que iurati dignitas miniſterij, quam fœdiſsimè pollui, ab execrando conſilio deterruere . nec interim occurrit, quid agam, quid mediter, meam ipſius haud quidem miſeratus, verius deteſtatus inſaniam . Si te Cluſinis tuis reſtitutum velim; æquam ſanè rem præſtitero . ceterum quæ conuiciorum, quæ ſuppliciorum aduerſum me plauſtra ad necem vſque deriuaro? Fac verò perhumaniter accipiant, & delicti gratiam faciant; haud me oppidò abſoluam ipſum, à quo pœnas expetent non tam Furiæ iniquorum facinorum vindices, quàm commilitium ipſum meum, cuius vexillo ac paludamento, è pij Patroni caſtris transfuga, procaciter illusi . At tu diuinum Cimelion, cuius vnius ſplendor latè meas diſpellit tenebras, & in quo omne perfugium & præsidium ſtatui meum, permitte, vt ab Orbiculo tuo, quaſi Iri, Orbem translucidis coloribus ambiente, pacemque mortalibus ac fœdus indicante; permitte inquam, abs te veniam impetrem . tuque caliginem, quæ vadentem meritò obruit, quandò illam ab animo iam eieci, à corpore diſcute; quæq; deinceps calcanda via sit, præeunte luce, clementer ac benignè præmonſtra .

Annulus Iris

ſtra. En quæ te ſcelerato auſu tractauit manus,tuoque beneficio non obtorpuit, non exaruit ; ſi modò nihilo pacatiore te vtatur, quàm paullò ante vſa eſt: en te ſcilicet ſubmiſsius, reuerentiuſque reſumpſerit, & iucundo horrore, qua tu cumque iter aperueris, opem iam ex hoc contactu tam expectans, quàm poſcens,fidentiſsimè detulerit.

Vuintherius cum Annulo Peruſiam proficiſcitur.

Ac receptus quidem Annulus, tanquam Magnetis vim latenter obtineret, ad Vrbem apud Tiberim, Etruriæ culminibus impoſitam, flectere viam homi nem coegit; ſic tamen vt à tergo ab eadem vtique nebula vapularet, ſibique propius ſuccederet, quò progrederetur lõgius: fulgor autem coruſcaret in anteceſſu; & tantò certior, viuidiorque verſaretur in oculis, quantò maiores prius tenebræ animo fuerant obortæ.

D.Mariæ Nouellæ Eccleſia Auguſtinianorum.
Alia S. Auguſtini Eccleſia. vtraque in regione S. Angeli.

Tandem ſplendore illo duce Peruſiam attigit, & ad Nouellanos ſodales, ſiue Auguſtinianos, qui à læua occurrunt euntibus ad Septentrionalem Portam, arduo in cliuo(alij magnificentius Cœnobium à dextra Viæ Angelicæ incolunt) diuertit. Illinc verò ſuſceptum in Germaniam iter identidem arripere geſtientem,eadem viæ aſperius caligan-

tis

tis difficultas ſemper deterruit, & cæca vndequaque nubes, nulla iam antrorſum affuſa luce, mirabiliter oppreſſit; neque ad eam leuandam moleſtiam accenſa quidquam funalia, aut iteratæ ex animo preces profuere. Optimum itaque ratus interſiſtere, dum commodiorem, & Cælo magis placitam nanciſceretur excundi facultatem, vt dies diem trudit, potioremque conſequenti præſcribit modum, rem cum capite amiciſſimo communicare, & in ipſius laribus occultare decreuit.

Vndeuiginti interceſſerant dies, in quibus non prædonis tantum viſui tenebræ interdiu offecerant; ſed etiam vniuerſæ Vrbis faciem fumus ingens, & nebula craſſior prodigiosè inuaſerat, ſic vt Solis Lunæque fulgor pluſquam annuis & menſtruis defectionibus euaneſcere, Aſtra, priſtino deperdito nitore, miſerabiliter langueſcere viſa ſint. Cum tamen hæc omnia Naturæ legibus tunc mirè aduerſarentur; Iulij caloribus vehementer æſtuantibus, varioque inter ſe ſe congredientium occurſu Siderum, aut fuga diſſidentium immodicam adeò caliginem prohibente; Saturnus autem Cancri ſpatia metiretur, & Sol Leonis do-

Peruſiæ dies xix. tenebræ apparent Annulo ſublatente.

Nullæ caliginum cauſſæ Peruſiæ Anno 1473. Menſe Iulio & Auguſto incurrẽte

A die x. Iulij.
♄ in ♋
♃ ♏
♂ ♊
☉ (♋
(♌
♀ ♍
☿ ♋
☊ ♏

domo vteretur, & Procyon proximè abeſſet. Vt interim hoc quidē loco rideā fabuloſo æris ſono vaneſcentem Lunam: nec craſſum &concretum Cælum editiſſimis Etruriæ Montibus tantoperè vnquam immineat, & Tiberis aliòqui ad duo millia paſſuum imis ab Vrbe procul radicibus decurrens, nebuloſum hunc halitum ad mœnia penetrantem non exſudet. Monſtri cauſſas minus, opinor, deprehendiſſet doctiſſimus ea ætate Ioannes Regiomontanus, paullò antè è Germanijs Romam à Pontifice, ad Paſchatis rationem, temporum interturbatam lapſu, reuocandam, accerſitus, cui Eccleſiam Norimbergēſem deſtinarat. Quamobrem haud dubiè affirmauerim, effuſam latè caliginem, obliteſcentis apud ſacrilegum hominem Annuli, indicium fuiſſe, & ad iij. Nonas Auguſti, Deiparæ id ſtatuente Numine, perduraſſe; ac tum demum remitti ac rareſcere cœpiſſe, cum Vuintheriò diuinitus ea mens immiſſa, vt patrata Cluſij Iordanio palam faceret (quod illicò præſtitit) & conſilium, non, quod dicitur, in arena, ſed in medijs tenebris, iudicio ad hæc prodigia caligante, venaretur.

Ioannes à Regio Monte Romam à Sixto euocatus. Moritur in Xenodochio S. Spiritus in Saxia.

Erat

Erat Vuintherio Peruſiæ cum veteris ius hoſpitij & domeſticus vſus, tum con tracta pietate propinquitas cum Luca Iordanio, ſingulari probitate, ac pruden- tia prædito (filium aqua luſtrali, dicto initiationis die, tinxerat) huic ingens depoſitum amicè prodidit, omnium, quæ in itinere obtigerant, fide planiſſimè ex- poſita, ſiue facilitate naturæ, ſiue calli- da, & ad deuinciendum ſibi arctius ho- minem apta imagine. Sperabat enim, vbi recraſtinator eſſe deſijſſet, Tuſcum Germano abiturienti præſtò futurum, & hauſtas criminis, aut trepidationis te nebras ope tandem ſimplicioris ingenij feliciter exſolutum iri.

Vuintherius cum Annulo ad Lucã Iordanium diuertit.

Lucas qua erat ſagacitate, caliginis à Cluſina Vuintherij profectione cauſſa acutiſſimè perſpecta, & eius, quæ dies iam vndeuiginti Vrbi incubuerat, per- tæſus; Benè habet, inquit: vindices ad- ſunt & Peruſinæ nubes, in oculos mei hoſpitis, ſi quà temerè elabi tentet, in- curſuræ: quem amanter tamen, blandè- que cohortatur, & magnis pollicitatio- nibus aggreditur, vt munificam Patriã, cuius liberalitatem erga ſe profuſiſſi- mam confeſtim poſſet experiri, Virgina- li Annulo donaret. Contra homo abnue-

re ; ſeque, cum abduxit Cluſio, certo conſilio religioni paternæ Vrbis apud gentiles Teutones, vt honeſtiorem locum ſacroſancto anathemati pararet, addixiſſe. Probare ſententiam Iordanius, ne quid in hominis animum ſuſpicionis caderet, & præſtare id præſertim vetaretur, quod in tam volucri bono, & Ciuitati in primis conducibili, ſibi monitu planè diuino faciendum propoſuerat.

Vuintherij conſilium de transferendo in Germaniam Annulo

Rem alius aliam, ſedulò vterque ſuã curat: hic vt itineri ſe quàm citiſſimè comparet, & ad Teutones ſuos pergere feſtinet, nimirum auſpicio lucis, identidem, ex quo hoſpitales inierat lares, internitentis, quæ, puto, iam erumpere, reddique in plenum geſtiebat, cũ immineret dies, Annulo palam promendo deſtinatus: Lucas vt prædoni prædam piè ſuffuretur, ne qua poſt ſubeat animum pœnitentia, b olum tantum Patriæ è faucibus per ſocordiam ereptum.

Lucas Magiſtratum adit.

Subindè Magiſtratum adit; nactuſq; mœrentes Patres ob diuturnas nebulas, attonitæ Vrbi circumfuſas: Mœror, inquit, faceſſat, obſecro: teneo, lucem quid excantet; teneo, nubes quid pelliceat. per me tenebris modus eſto, modò ve-

ra

rax habeat, quamuis magnæ rei obnunciator & miniſter. Tum de Teutone narrat ſingula; nec celat de concepta ſpe lucis per Annulum, in Aedem ſacram transferendum, recuperandæ. Ecquis, ſubdit, non manifeſtò deprehendat; Cæleſtes Mentes pro cultorum ſuorum incolumitate atque incrementis excubare? Mitto ex Vmbria ſublatum bellum: mitto oppreſſam factioſorum manum. En, vbi pacatæ propemodum Romana ac Peruſina ditiones ſunt, allatum eſt haud ita pridem illuc Andreæ Apoſtoli ex Peloponneſo Caput: ad nos in præſens MARIAE pronubalis Annulus. Hunc ego libens, volenſque iam nunc publici iuris facio, & cum domi fuero, venerabundus venienti tradam Præſuli. Vos fouete pignus Ciues: & ſi qua vis externa adoriatur, obfirmate animos, æternumque, vel amiſſo ſpiritu, retinete: me meoſque ſeruate propitij ſemper clientela.

S. Andreæ caput Romam allatum 1461.

Lucas Iordanius Annulū Peruſinis dono dat.

Vbi talia audiuere, lætitijs nunquam maioribus Patres inceſſere. res in publicas tabulas à Paulo Simeonis decemuirali graphiario excepta eſt. Et quo certior muneri adijceretur fides (inſtantibus ferijs, in quibus Cluſini & vulgò E-

Peruſini clam mittunt Cluſium, exploratum, deſitne ibi Annulus.

truſci omnes ipſius recreari adſpectu conſueſſent) placet Ciuium illuc ſolertiores aliquot ablegare, vt obſeruent clanculum, ſi quid, ſtata die, apud Franciſcanos palam, abſoluta concione, ex Annulari conditorio proferatur. Sententiæ frequenter ſucclamatum. Amandãt, qui per ſpeciem religionis, veluti gregarij homines, turbæ in confertiſſimo theatro ſe immiſceant, & effronti pietate ſuggeſto, ac hierothecæ, quantum queant, propiores fiant: Quid multa? ſpectatæ fidei exploratores de inani reperta pyxide, de rubente ac rudente ad miniſtro, de illuſo gentium, quæ adfluxerant, exterarum voto, mira denique de obſtrepentium & tumultuantium clamoribus, Germanum Cucullatum, qui poſtremus omnium è ſublimi oſtenderat, ad gladium, ad crucem depoſcentium, renunciarunt.

Cluſij turbæ ob Annulum non repertum

Iacobus Vannutius Cortonen. Peruſiæ Epiſ.

Ea tempeſtate Iacobus Vannutius nobilis Cortonenſis, magna ſapientiæ, ac ſanctitatis laude inſignis, paullò antè è familia Nicolai V. & Calliſti iij. poſt Eccleſiam Ariminenſem, Peruſinam Epiſcopus moderabatur; Bononiæque Prolegatum & Pontificis Vicecamerarium Romæ egerat; quique obijt Archie-

chiepiſcopus Nicenus, ad Dionyſium nepotem, poſtquam Peruſiæ XXXV. annos præfuerat, eo translatò Antiſtitio. Hunc celeriter Patres conuenere, deq; oblato præter opinionem cæleſti Donario, exultantibus animis, fecere certiorem, à quo ſub diei veſperam iij. Nonarum Sextilium, ſollemni indicta ſupplicatione, è Iordaniorum domo, in ſuburbanum Vuintherio abducto, ſacroſanctus ANNVLVS, inter piacularia Auguſtæ Vrbis ſacra, cum ter ſpectandus circumfuſæ multitudini, foro in medio, propoſitus fuiſſet, Decemuiralibus in Aedibus, in prætorio Larario reconditus eſt. Mirum dictu! eo in publicum prolato, diffractæ ſubitò nubes, caligo omnis depulſa, Vrbique in plenum ſerenitas reſtituta.

Dionyſius Peruſinus Epiſ.

Annulus delatus in Saccllum Peruſini magiſtratus. Serenitas Vrbi reſtituta, detecto Annulo.

Cluſij comperta proditoris fraude, grauis ciuibus eſt inuſtus dolor; laxatiſque iracundiæ frænis, omnes poſcere ad pœnam ſceleratum Myſtam, emiſſarios quoquouerſus dimittere, ſubtractum furto Annulum modis omnibus perueſtigare. Ea propter Antiſtitem ex Franciſcano ſodalitio (Andreacium Annales nominarunt) Peruſiam extrudunt, cui in iudiciũ vocandi hominem, Cime-

Andreaclus Minorides Frãciſcanus.

lijque Virginalis ad ſe ſe referendi negotium dant. Qui dum commilitonem ſuum quà in Cœnobio Minoridarum, aut Socculatorum, quà in D. Mariæ Nouellanæ perquiſitum, à viatoribus tradendum in cuſtodiam curat: Lucas ſe meticuloſo, atque inopināti Vuintherio offert.

Iordanius Vuintherio ſuadet, vt Annulum Peruſinis & ipſe largiatur.

Enimuerò, te fugit, inquiens, cuius rei gratia tibi tam acres à ſodali tuo ſtruātur inſidiæ Ceterum eò nunc tua conditio deterior facta eſt; quo neque ſi velis, quam apud me celari volueras, Cluſinis reſtituere Gemmam poſſis; quam Peruſina felicitas per me inter ornamenta, & præſidia iam numerat ſua, qua & ſe ſalutariter potitam æternum gloriabitur. Nèue meorum animos ciuium non tibi beneuolos & fauentes putes: omnem illi operam, curam, fidem in rebus, quas ad te pertinere intellexerint, ſtudioſiſſimè deferunt; proque tua incolumitate nullis non periculis, omnium inuidiæ, obuiam ire parati ſunt. Vnum modò officij reliquum beneficentiſſimis patronis, me auctore ac ſuaſore fideliſſimo, præſtes velim; vt vna mecum ad Decemviros te conferas; eodemq; Annulo, perindè etiamnum careant, comi-

mitate & beneficẽtia vſus, ipſos liberaliter afficias. Videlicet huius ſuſcepti cō filij te numquam pœnituerit: quin mihi gratias vltrò habiturus es hoſpiti, & Peruſinorum munificentiæ Teutones poſthabuiſſe tuos, ipſi tibi plurimum gratulabere.

Quid faceret & ſpoliatus prædo, & in hoſtiles ſodalium ſuorum manus præceps ruens? gerit Iordanio morem; Magiſtratui ſe ſiſtit; & publico iterum adnotante ſcriba, maritalem Deiparæ ANNVLVM, quaſi ære ſe alieno liberet, præconio munificentiæ cohoneſtatus, in omni conſequentium memoria ſæculorum efferendum donat. Præmia verò in benemerentem, Patrum ac Plebis vnanimi approbatione, ampliſſima extitere: decretaque in annos ſingulos vectigalia, & delata copioſè omnis generis ſupellex. Huic cum capiundo immineret Andreacius, quò citra grauioris metum diſcriminis Germanus verſaretur, neque in hoſtium poteſtatem deueniret: in Aedes ſummi Magiſtratus, ne fœderatæ Vrbi ille nō gratificaretur, & transfugæ minimum incommodaret carcer, captiuus modeſtiſſimè abductus eſt. Galiellus etiam Piccolhomineus

Vuintherius Magiſtratum Annulo donat.

Peruſinorum in Vuintherius liberalitas.

Capitur Vuintherius.

Galiellus Piccolhomineus Epiſc. Cluſinus.

neus

neus Senenſis, Cluſinorum Epiſcopus, Peruſiam è veſtigio aduolarat; ſuæque Annulum Sponſæ, admotis precum ac minarum machinis, ſtrenuè vindicare conatus eſt: quem omni genere humanitatis atque honoris exceptum, contra ſapienter contumaces inanem operam ſuſcipientem, noſtri, obiecto pietatis clypeo, officioſiſſimè dimiſere.

Venit Peruſiam.

Porrò Senenſes ciues ſociæ Vrbis iactura grauiſſimè perculit. Nam Cluſini, vbi in Peruſinorum manus deueniſſe Gēmam pro comperto habuere, nondum quidem de fœderatorum iniurijs miſerant queſtum, verum quò ipſorum petitio apud primarium Etruriæ populum maioris eſſet ponderis, & Senenſis Reipub. rationem noſtri longè maiorem ducerent, enixè rogarunt: vt Senenſium aliquem illuc proficiſci iuberent; qui precioſiſſimum Deiparæ Donarium omni adhibito conatu, ſibi reſtitui curarent. Haud neglectæ ſociorum preces. Itaq; antè quàm è nobilitate quempiam legarent, præſcriptis litteris, Peruſinos antiqui fœderis, amicitiæque, nec non cuſtodiæ ſacrorum, quæ biduo poſt ipſi repetitum miſiſſent, ita monuere.

Cluſini de furto Senenſes certiores faciunt.

Senenſes pro Cluſinis adnituntur.

Ma-

Magnifici Domini Fratres, & Amici cariſſimi.

ACCEPIMVS Glorioſæ Virginis ANNVLVM, qui à quodam Ordinis Sancti Franciſci Fratre peſſimo Cluſinis noſtris ſubreptus fuerat, pro Dei voluntate inuentum eſſe, & curæ veſtræque cuſtodiæ commiſſum. Sacrilegium ægerrimo ferebamus animo. Nunc vehementer recreati ſumus, cũ in veſtras manus veniſſe cognouimus; vbi æquè ſaluum ſcimus, ac ſi penes nos foret: idque pro noſtræ veteris amicitiæ iure, & propter iſtius Reipublicæ iuſtitiam ac probitatem, quæ non minus aliena, quàm ſua tueri conſueuit, ea præſertim, quæ ad diuini cultus laudem & gloriam pertinent. Eas igitur SACRATISSIMAS RELIQVIAS, earumque obſeruationem veſtro ſtudio maiorem in modum commendamus, quouſque

Senenſis Reipub. litteræ ad Peruſinos.

que

que noſter veniet Orator, quem ob eam cauſſam mittemus. Senæ die viij. Auguſti MCCCCLXXIII.

Priores Gubernator Communis & Capitaneus populi & Ciuitatis) Senarum.

Nicolaus Burgheſius eques auratus, Vitas plurium Sanctorum & inter has D. Catharinæ Senenſis eleganti ſtylo ſcripſit.

Nicolaus Burgheſius.

Hæ litteræ non perindè ab omnibus acceptæ, vt diſſidiorum indices, quorum ſemina pluſquàm gladiatorio ſubactu in poſterum adoleuiſſent. Sicut .n. iucundum fuerat, animorum amoris glutino coniunctorum meminiſſe; ſimul ſubijci, quantum obſeruantiæ & cultus rebus piacularibus deceret impendi: ita nec æquis auribus de Oratore adfuturo auditus nuncius, & multo iniquioribus de Reliquijs, tanquam de alieno depoſito, regerendis. Quamobrem paullum de Legato admittendo addubitatum; quandò rem Cluſino Præſuli noſtri ſe reddituros præciſè negauerant. Verum tenuit ſententia meliorum, ne reiiceretur, cum præſertim reſciſſent, rem ad Pontificem propediem à Cluſinis delatum iri.

Peruſini de Legato Senenſiũ admittendo deliberant.

Ad

Ad Idus Sextiles Orator Senenſis adeſt, Bartholomæus Bonaſpirius, Vir excellenti virtute, ac feruido in patriam affectu, & propugnatione laudatiſſimus. hunc, mille & ducentis Peruſinorum præſentibus, Decemuiri in comitium honorificè dedúcunt: tum præcurſoriam fidei epiſtolam, ab ipſo oblatam, à magiſtratus ſcriba palā recitari iubēt. Bartholom. Bonaſpirius Senenſium Orator.

Magnifici Domini Fratres & Amici cariſſimi.

IVRISCONSVLTVS & Eques Bartholomæus Bonaſpirius, quem ad vos miſimus Oratorem noſtrum, quædam M. V. noſtro nomine explicabit. Ideò habebimus gratiam, vt ei credant, tanquam nobis loquentibus. Benè valete. Senæ Die X. Aug. MCCCCLXXIII. Alia Senenſiū epiſt.

Priores, Gubernatores Communis & Capitaneus Populi, & Ciuitatis) Senarum.

N. Burgheſius.

Sub

Sub hæc multa de veteris neceſſitudinis communicata teſſera, deque beneficijs vltrò citròque collatis memorauit. Ita Senenſes de Peruſino populo omni tempore meritos; vt in conſpectu ſociorum ſacrilegum complecti hominem non debuerint, aut videri nefas, quod per fallaciam nebulo clepſerit, non continuò remitti. Idcircò rogatum ad ipſos extrudi ſe ſe, vt ſartamtectam malint gratiam, qua Senenſes & Cluſini Peruſinis ſemper adhæſerint: quàm rem tranſigi controuerſijs, quæ populos domeſtico Cimelio imminentes, acriter premant, diſtrahantque. Haud profectò decere Chriſtianas Vrbes ea propter inteſtinis diſſidijs inter ſe ſcindi.

Marij ac Syllæ Annulus. Alius Cepionis & Druſi inimicitiarũ cauſſæ.

Plus ſatis Marij ac Syllæ ob Annulum inimicitias notas: vtique eas inter Cepionem, & Druſum, ex quibus profluxerit origo ſocialis belli, nimirum ex Annulo in auctione venali. Minus hic ambigi ad vtros pertineat ille, cuius cauſſa illuc ipſe ablegaretur.

Ruſticus Mõtemelinus Antonius Acerbus. Ad Senenſiũ oratorẽ Peruſinorum reſpõſio.

Bonaſpirio ordinum Viri Principes, Ruſticus Montemelinus, Antonius Acerbus Eques, cuius poſt cognomen in Inſubria inclaruit, & Monteſperellus humaniſſimè reſpondere. Auguſtam Pa-

triam

triam agnoſcere , æſtimarèque plurimum deriuatam in filios à Cluſinis beneuolentiam: multò ſanctius Senenſium fœderi atque amicitiæ antehac litaſſe . Sed neque diem tamen ad deliberandum ſumpturam . ſtatuiſſe ſe (pace ſociorum) quod diuinitus obueniſſet , armis viriſque defendere ; & ſi vim quoquomodo inferre alius conetur,eam audacter,vel oppoſitu laterum , & dubia ſuorum alea à ſe velle prohibere .

Rém quidem tantam Peruſinos, quãdiu fuit alieno iure ſuffulta , expetere nunquam auſos, per fucum ambiſſe multò minus,nec cuiquam ſacrilegij patrandi onus demandaſſe . Quòd ſi honorificentiorem ſedem in Etruriæ, Vmbriæque Vrbium ampliſſima ſibi ſacer Annulus delegerit ; non videri æquum,niſi in Chriſti Matrem iniurij dici velint , eundem non admitti ab ipſis intra pectoris conclaue , nedum intra mœnia , aut parietes,non & habere, ac fouere in arcanis,ceu Propitiatorium fœderis, & ſi quid apud veteres Myſtas erat carius, diuiniuſque . Proindè etiam ſocij caueant , ne Deiparæ iracundiam , quàm amorem experiri malint. Satis in aperto eſſe Lauretanæ Domus exempla,mo-

dò

Domus Lauretana ſponte loco mota in Piceno.

dò Recinetenſem inſidentis ſiluam, modò in ſublime in collem ablatæ, aut ab eodem longius demigrantis. Omninò vbi Cælitum obſoleſcat cultus, horum iras in exitium verti, & qui ſeriò ſupplicium luant, ſerò ſapere.

Dimiſſo cœtu, Legatus muneribus donatur; atque honorificè è Senatu deductus, etſi magna ſpe deiectus, XXV. Auguſti Senas reuertitur.

Ac dū inter duas Reſpublicas, inuitis noſtris, litium ſemina proferuntur: & Cluſini hinc Peruſinos ſacrilegij reos apud Sixtum IV. accuſant, inde Senenſes decertare armis parant: naſcentia Etruſcorum odia ſapientiſſimè compreſſurus, ne tela inſaniæ fierent effuſæ per religioſum claſſicum querelæ, Pontifex pro poteſtate intercedit, ad ſeque cauſſæ dictionem Romam vocat. Itaque Patrum decreto, Legati Peruſinorum proficiſcuntur ad Sixtum, qui per ferias Autumnales ex Vrbanis turbis, negotijſque Tibur ſe receperat, inde via Valeria, quæ ad Marſos ducit, ad Vicum Varronis in ædes magnificentiſſimas Coſmi Vrſini, Tranenſis Archiepiſcopi conceſſurus.

Peruſinorum legati Romā ad Sixtum.iv

Tibur.
Via Valeria.
Vicus Varronis.
Coſmus Vrſinus Archiep. poſtea Cardinalis.

Delecti autem ſunt Baleonius Vibius

Iuriſ-

Iuriſprudentiæ ac nobilitatis gloria excellens, parique generis ſplendore & ingenij laude Gentilis Signorellus: qui gratiam, fauoremque emereri ſtudeant cum Petri Riarij Cardinalis, tum Comitis Hieronymi Fratris, affinium Pontificiorum; quorum vtantur opera ad euincendas, tollendasq; concertationes, quantæcumque à Cluſinis & Senenſibus hactenus fuiſſent ortæ, aut in poſterum ſuboriri poſſent. Nec de procliui erga Peruſinam Vrbem Pontificis animo ſubdubitabant; quam non ſuorum modò ſtudiorum palæſtram habuiſſet (Gymnaſium publicum Artiū arcana, in Theologorum Peruſinorum Collegium adſcitus, de ſuperiore profeſſus loco, doctrinæ ſuæ luce ſplendidius, auguſtiuſque reddiderat) ſed etiam quaſi honorum matrem, atque altricem iure merito agnoſceret. Propterea ꝙ ibidẽ anno M.CCCC. LXIV. in Comitijs generalibus, Minoridarum Familiæ maximus Antiſtes XX. Maij renunciatus eſt; cum Iacobus Sarzuela ſe magiſtratu ſpontè abdicaſſet.

Baleonius Vibius. Gentilis Signorellus.

Petrus Riarius Card. Comes Hieronymus Riarius.

Sixtus 4. ex Collegio Theologorum Peruſinorum. In Peruſina Academia Theologiam profeſſus.

Ibidem Generalis creatur anno 1464

Iacobus Sarzuela.

Interea Vuintherius non ſemel, Cluſinis id impenſè Pontificem rogantibus, in anguſtiorem carcerem manci-

Vuintherius non ſemel truſus in carcerem.

patur; in clementem & percommodum tamen, hoc eſt, intra Palatij ſecretiores aulas; quem, quoties Senatus haberetur (ac perſæpè, rebus ita exigentibus, habebatur) nunquam non Ciues in eam iuere ſententiam, vt primò quidem menſtruum, poſtremò annuum cenſum alio atque alio veſtigali cumularent; dabantque operam, vt fœneratitiam cuſtodiam meliore in dies conditione incoleret; quàm ſi laxioribus Vrbis tectis, aut ipſo denique inter ſuos priuato Antiſtitio frueretur. Quinetiã, vbi Aduerſariorum minis intepeſcentibus, deſitum eſt in hominem inquiri: annos plus minus triginta publico ſumptu liberè, iucundèque traduxit. Parœcia in primis S. Ioannis, haud longè ab ampliſſimis Magiſtratus Aedibus, eidem à Præſule Abbatiæ S. Poli, in cuius ære Eccleſia illa ferebatur, Optimatiũ rogatu in triennium demandata eſt; idque in annis conſequentibus, quo ad pæne vixit, renouatum: egregiè in paſtorali munere Teutone gerente ſe ſe. In ea nunc Eccleſia Congregationis Oratorij Patres operantur, qui B. Philippi Nerij, illos ſecuti duces, qui in Vrbe proximorũ ſaluti fructuoſã adeò nauant

Eidem ſemper fructuoſus carcer.

Eccleſia S. Ioannis.

Permiſſa Congreg. Oratorij.

B. Philippus Nerius in catalogo Sanctorum adſcriptus à Greg. XV. die XII. Mart. j M.DC.XXII.

nauant operam, inſtituta profitentur.

De Vuintherij autem ſodalitio non me fugit à pleriſque addubitatum; eorumne in militiam Fratrum cooptatus eſſet, quibus à Socco, atque ab Obſeruantia nomen eſt inditum; an qui Minoridæ Conuentuales appellari vulgò ſolent. At fuiſſe ex horum claſſe indè maximè docemur; quod ipſum vita functum acerrimo ſtudio Canonici Laurentiani, & ſodales Franciſcani è Minoridarum familia ſibi aſſerere conati ſunt. Quanquam Prolegato iubente, demortui corpus Laurentianis attributũ fuit, eodemq; in Sacello, quod ſeponendo Annulo Decemuiri deſtinarant, tumulatum. Hoc præterea è ſepulcrali programmate perſpicuè deprehendas, quod Antonius Fantotius olim ſcripſit, è cuius ſchedijs, ſicut ſuperius allatum de Vualdradæ arefacto digito concinnum Epigramma, eruimus; cuiuſque elegantibus Muſis Feltriadem, Poëma heroicæ maieſtatis plenum, populares debemus.

Vuintherius Minorides Franciſcanus

Antonius Fã totius Feltriadem edidit

FR. VVINTHERIO

Natione Teutonico, profeſſione Minoridæ Franciſcano; cui Peruſia ob pronubalem Mariæ Annulum, for-

Vuintherij Epitaphium.

tuitum donum, non minus debet, quàm ſi ſpontè obtuliſſet: vt, cuius luminibus pios digitos ad extremum officium admouit, eidem tumulum pro dignitate excitaret, & beneuolentiam ex diuturnitate ac nobilitate muneris cumulatiùs remetiretur, ARAM ANTE IPSAM, Ioſepho, & Virgini Deiparæ dicatam, monum. poſ. xxix. Octobris. Anno M.D.VI.

Iordanijs benemerentib. conſtituta vectigalia.

Porrò vt optimè de ſe merenti Iordaniæ familiæ Patria cum fœnore reponeret, quod acceperat; etſi Lucæ pietas benefactorum gratiam à nemine, præterquàm à Deo, expectabat, eidem tamen, Chriſtophoro, & Iacobo Iordanijs fratribus penſionem annuam, Senatuſconſulto in tabulas relato, præpinguem conſtituit. Ad hæc frumentaria quæque vectigalia in heminas, ſextarium, modios, medimnum, & ſiquibus alijs menſuris dimetimur fruges, impendi ſolita: ſublato vtique cuiuſuis tributi perſoluendi nomine; quæ munificentia in heredes ampliſſimè deriuata eſt. Præterea ne hoſtilem Annulo vim vllam domi à Senenſium, & Cluſinorum efferueſcente ira pertimeſcerent; præſidium ab arca ferreis cõtexta laminis decreta

Arca Ferrea pro Annulo cuſtodiendo.

eſt·

eſt petere, in qua hierotheca occultare tur; quã aliud armariũ ferreum obuallaret: quo ritu in Aquenſi Diœceſi Mariæ Magdalenæ, in huius Aede nominis magna cura Caput aſſeruari nouimus. S.Mariæ Magdalenæ caput

Et ſanè Arca illic multis clauibus obſeratur: noſtra, quæ exterior, ſeptem; fuerantque ſingulæ (ſua cuique attributa) penes Epiſcopum, Archipreſbyterum & Canonicos, Decemuiros, Mercatorum Conſules, Collybiſtarum præſides, publicorum actorum Exceptores, ac Iureconſultos: interior munita ferro, vmbilicatis argenteis bullis ſpectabilis, haſce præfert in frõte notas. Clauium ſeptem cuſtodia penes quos.

M. CCCC. LXXIII.
TEMPORE M. D. P. ARTIVM CIVITATIS PERVSIAE RVSTICI DE MONTEMELINO ET SOCIORVM MENSE SEPTEMBRI. Interioris arculæ inſcriptio.

Atque ea quatuor inſuper clauibus obfirmata, datumque ius in ſingulas, Dominicanæ, Franciſcanæ, Seruitarum & Auguſtinianæ familiæ ſodalibus, tũ lege cautũ, ne cuiquã, niſi hiſce præſẽtib. fieret ſpectandi copia, publiciſque ſemper Graphiarijs in Commentarios ex ſol- Claues aliæ quatuor quibus creditæ.

De cuſtodia Annuli decretum.

ſollenni forma referētibus. Rurſus ſciſcente populo, Patribuſque approbantibus, ſeuerè interdictum: ne ab Auguſta Vrbe abſtrahendi, adſportandique aliò mortalium vlli facultas daretur. Si quis ea de re quocumque nomine referre, aut alienas litteras legendas proponere auderet; ni Centumuirali conſilio, ſuffragijs in totum placituris, aliud fuiſſet viſum; non ſolum è curia, ſed ab Vrbe longiſſimè pelleretur, tanquam ſacerrimus, perduellionis & parricidij reus clepſerit ipſe, rapſeritque.

Cærimoniæ in Annulo oſtendendo.

Et quò ſpecioſior ac feſtiuior pompa redderetur, additi inter oſtendendum deſignatorij ritus, vt nimirum tubæ clangerent, tympana, organa, concentuſque muſici perſtreperent, æra campanaria perſonarent, ſericati ac torquati adeſsēt Patres, linteati Flamines, & Deo dicati reliqui. Res Septembri ineunte, Montemelino procurante, ſollenniter peracta, Gemmæque recondendæ interfuere Vannutius Peruſiæ Epiſcopus, & Michaël Angelus Barbius Cortonenſis Proepiſcopus, cum promiſcua Magiſtratuum & Religioſorum turba; ab ijſque, quorum fidei credebatur, fides publicè excepta, & iuſiurandum

1473 Kal. Septemb.

Vannutius Epiſcopus, Michaël Angelus Barbius Cortonenſis pro epiſcopus

sacra-

ſacramento emunitum . Exindè ter quotannis promi debere , decreto firmauerunt : hoc eſt , ad iij. Nonas Auguſti , Kalendis Nouembris , & poſtridie Paſchatis Reſurrectionis: deduceretur que , vniuerſo ſacrarum familiarum comitante cœtu , à ſacello Palatino ad Baſilicam Laurentianam: atque ibidem in ſuggeſto ab eximio Præſulũ , horæ ſpatio vnius matutinæ , ac pomeridianæ , ad ſpectandũ proponeretur . At tum pegmate quodam ſatis rudi , ligneoq; tẽporario apparatu, præ foribus Laurentianis maiores noſtri feruntur vſi ; cum primum ipſo Aſſumptæ in Cælum Dei Genitricis die ab Antiſtite depoſcentis populi oculis obiectus eſt.

Ter quotannis palam efferri debere ſtatuitur.

Eccleſia S. Laurẽtij quæ & Cathedralis Peruſina.

Iam quod à Montemelino,idem mox à Lamberto Corneo Xvirum primo , alijsque factitatum, tametſi inſequente anno trina illa ratio ad vnicam,eamque Auguſtalem retracta . Quadriennio tamen poſt inuidioſæ legi , bonis efflagitantibus , itum eſt ob uiam ; dieque altero Pentecoſtes, Dominicanis ſodalibus , qui Peruſiam ad Comitia generalia cupidè confluxerant ; itemque biennio exacto , Auguſtinianis oſtenſus eſt . Viris interea ex vtraque

Lambertus Corneus Trina oſtẽſio ad vnã retracta.

Dominicanorum & Auguſtinianorum comitia.

ſodalitate doctiſſimis, atque ſanctiſſimis Annulum, æternæ prouidentiæ nutu Peruſinis datum, connubij ſacroſancti prædem, demirantibus, & Peruſinorum felicitati maiorem in modum gratulantibus. Sed quia biennium alterum Patres Peregrinorum, ciuiumque animos expectatione ſuſpenderant, ac plus nimio piorum affectibus interdicebatur: Io. Baptiſta Sabellus Romanus, qui pro Pontifice Tuſciam atque Vmbriam perluſtrabat (is mox Cardinalis tit. S. Nicolai in carcere Tulliano inauguratus) quandoquidem Viri Principes, obita ad D. Mariæ Angelorum propè Aſſiſium peregrinatione, viſendi quoque Annuli deſiderio adducti, Peruſiam ventitabant, nobiles ac pios hoſpites religioſo voto minimè fraudandos cenſuit.

Lex de unica oſtenſione abroganda. Io. B. Sabellus Cardinalis Legatus Peruſiæ Card. creatus 1480. Peregrini ad D. Mariam Angelorum, & Aſſiſium, item ad Annulum Peruſ.

Ea gratia ad dexteram delectus locus extra maiorem Eccleſiam, è regione Fontis, præpilata in gyrum crate ferrea celeberrimi, quà teſtudo pro foro quàm longiſſimè protenſa, & fornices aliquot ſubdiales Brachij Fortebracij iuſſu, antequàm ad Bononienſes in ditionem Pontificiam redigendos, proficiſceretur, extructi ſunt. Huc enim conſulares Viri

Fons Peruſiæ in foro maiore. Brachius à Martino V. Bononiam miſſus. Teſtudo ac fornices à Brachio pro foro xtructi.

&

& magnates conuenire ac congredi, & vbi publica de re quidpiam ſtatuendum erat, diſſerere, & conferre ſententias conſueuerant. Sub his porticibus (aliquandò etiam ſupra, editiore videlicet podio vſi ſunt) ſuggeſtus ſpecie quadrangula, lateribus æquis aſſurgens, ex aſſeribus compactus, intextiſque auro ac ſerico ſtragulis conueſtitus excitabatur: ex quo, elata in ſublime ſponſali Gemma, frequentiſſimo theatro fiebat ſatis. Iidem Fornices noſtra tempeſtate, periſtylo interrupto, multò rudiores, tectorio opere malè loricati viſuntur. Non longulè Iulij iij. Pontificis ænea conſpicitur ſtatua, in cuius baſi hæ tres Epigraphæ ad latera totidem leguntur præſcriptæ.

Suggeſtus tēporarius pro Annulo.

Iulij iij. ſtatua.

IVLIO III. Pont. Max. ob reſtitutos Magiſtratus, piè deprecantibus Fuluio S. R. E. Card. & Aſcanio Corneis ex Sorore Nepotibus, ad muneris, gratique animi perpetuitatē P. Peruſ. dedic.

In fronte æneæ Pont. ſtatuæ.

IO. THOMA Sanfelicio Epiſcopo Cauenſe, Peruſiæ, Vmbriæq; ſub PAVLO IIII Pont. Max. Præſide digniſſimo, Binus Signorellus & Collegæ XVviri erigendam curarunt A.D. M.D.LV.

Ad latus forium Laurentianarum.

IV-

Ad latus fornicum.

IVLIO FELTRIO S. R. E. Card. Peruſiæ, Vmbriæque Legato Illuſtriſſimo, Borgarutius Ranerius & Collegæ primo Xvir ſumptu publ. conſtan. locar.

Omnibus poſtmodò votiuũ iter iucundiſſimè ceſſit, & æquè hilares ſpectaculo admiſſi noſtri, exterique: apud quos vt præ ſpectandi quantauis copia nunquam euiluit: ita noſtros magis magiſque in ſui contemplationem ſemper illexit; arbitror, propter vim combibitam ſupra electrum, ac magnetẽ ex attactu Beatiſſimi Patriarchæ & Mariæ cõiugis felicium articulorum. Iam vt oſtentandi crebritati minus parceretur, Viri grauiſſimi idẽtidem auctores fuere: ex horum fuiſſe numero aiunt Vincentium Herculanum Peruſinum, ad Sarnenſem primum, indè ad Forocornelienſem, mox ad Peruſinum Epiſcopatũ aſſumptum, qui tenebras in id ſuadebat plurimum; hoc eſt, vt palam ablegata pompa, priuatim in Larario exhiberetur. Florentinos certè eam conſuetudinem ſecutos in D. Virginis Annunciatæ ſipario ſummouendo; quod gaudeat non rarò pietas obuelari, cuius aculei eò validius penetrent in animũ,

Vincentij Herculani Epiſcopi Peruſini de Annulo noctu oſtendendo conſilium obijt 1586. Menſ. Octob.

D. Virgo Annunciata Florentiæ.

quo

quò carens ipſe ſpectris rerum ſe ſe agminatim ingerentium,lentius afficitur, atque percellitur. Verum enimuerò religionis ſenſus non triſtitia noctis lætior effertur, & per lucis iucunditatem non exſpirat: animi modò cæleſtium cupidine ſanctè intumeſcant, &, refractis contumaciæ repagulis,vitæ melioris ſtimulis incitati, non ignaua demiſſione fidei ſpatia peruagentur.

Ceterum coniuratis Senenſium, & Cluſinorum ſtudijs in repetendo Annulo, Peruſinorum in retinendo, nihil obſtinatius cerni potuit. Vibius ac Signorellus Tibure ſecundas Sixti aures nacti, præcipua in Virginem flagrantis flamma,cuius in Lauretanam Aedem luculenta extabant monumenta, omnia de allatis Peruſiam fortuitò Reliquijs, tum quæ fuerant aduentum conſecuta miracula, tanquam Peruſinæ cuſtodiæ in poſterum mandarentur, fuſiſſimè expoſuerunt. Dignam videri Auguſtam Vrbem,quæ in pietate excolenda à ſuorum veſtigijs maiorum nunquam receſſiſſet, in qua PRONVBA illa diuini coniugij TESSERA, prohibente nemine, conquieſceret, perennaretque. Coniectura duci, Beatam Virginem,

Peruſini oratores Tibure. Sixti in Lauretanã Virg. pietas. Quid Legati Peruſini ad Pontificem.

Virgo Lauretana ter in anno mutauit ſedem in Piceno.

Voluit Peruſ. Annulum trāſ ferri poſt annos 484.

nem, quæ vno in anno ter mutaſſe ſedem Piceno in agro ferebatur, ANNVLVM quoque ſuum poſt CCCCLXXXIV. annos transferri Peruſiam voluiſſe; eamq; Vrbem, quæ ſibi eximio cultu à ſuæ primordio ſacratioris originis deſeruierit delegiſſe: tantique muneris conceſſam gloriam haud par eſſe deſtitui fama, &, quod ſit grauius, tam nobili Mariæ Xenio ſpoliari. Quocirca ſupplicem Patriā ſanctiſſimis ipſius affundi pedibus, & benigniſſimi Principis clementiam ſtudioſiſſimè rogare; ne, quo ſolo reliquis anteferri Vrbibus in omne æuum poſſet, eo per inuidiam, atque alienam gratiam ſe orbari permitteret.

Sixtus ad legatos Peruſinos.

Legatos Pontifex bono eſſe animo iubet, & quandò Senenſium alijs (nam Cluſini non contenti ſuis, ad Sixtum Senenſes etiam extrudi curauerant) qui adfuturi propediem dicebantur, aures nō erāt obſtruendæ (ita æquum poſtulare) curaturū ſe tamen ait, ne addicta Apoſtolicæ Sedi ciuitas fruſtra ſpem in Apoſtolico Hierarcha poſuiſſe videatur.

Sixtus Tibure Romam redit. Senenſium Oratores Romæ.

Commodum è ſeceſſu Tiburtino Romam redeunti Senenſium Oratores occurrere. Hi prius in Vrbe amicos veteres ac patronos orando, pollicendo exambi-

ambierant;præter ceteros Petrum Riarium, & Coſmum Vrſinum Cardinales, qui eam Rempublicam haud ita pridem in clientelam acceperant, quibus aureorum nummũ ad vigintiquinque millia ſpopondere, ſi rem Cluſinam ita aduerſus Peruſinos aggrederentur, vt antequàm ad ſaga vtrinq; properaretur, incolumi priſtina amicitia, quod repeterent, regeſtũ cernerẽt; aut à contumacibus, & fœderum violatoribus, qui detrectandi argutias, & fraudis diuerticula in ipſorum veſtigio reperturi ſint, extorqueretur.

Petr. Riarius & Car. Vrſin. fauant Senenſibus.

His Senenſes ad 25. millia aureorum nũmum pollicẽtur ſi reſtitui ſibi Annulũ curent.

Per hos, certa luce, ad Põtificem admiſſi ſunt, quem proni in omnia obſeruantiæ ac precum ſtudia, ſedulò obteſtantur, & obſecrant: Ne Rempub. Ruuereiæ beneficentiæ impenſiſſimè obnoxiam, tunc ob ereptum Annulum, Cluſinis iampridẽ ſocijs Deiparæ liberalitate attributum, in mœſtitiam incredibilem coniectam, tanta ac tam inſigni iniuria ab amicis affectam ſineret: aut ſi candori demum præferre illi præſtigias malint; haudquaquam inultam pateretur. Peccaſſe nimium contra ius faſque fœderatam gentem, cui calamitoſiſſimis temporibus ipſi præſidio pla-

Oratores Senẽſium ad Sixtum introducti.

nè

nè fraterno fuerint. Et vt denique aliud eſſet nihil; peſtilentiæ meminiſſe debuerant, quam decimo ſeptimo eius ſæculi anno atrociſſimam experti forent. Quo tempore cum funeſta graſſaretur in omnes lues,& pleræque Vrbis regiones funeribus continenter exhaurirentur : ac firmiores vacuatis ædibus, rus concedere, & ſalubriora in loca ſeſe abdere cogerentur : miſſa auxiliariorum manu ad defenſanda Perufinorum mœnia, vberi commeatu egentiſſimam quamque familiam Senenſes ſubleuaſſe;& opis,quãtum potuere, in miſeros conſternatoſque ciues piè ac miſericorditer contuliſſe. Egregiè verò in præſens maiorum benefacta repenſari! Præter enim quàm quòd ſacrilegum hominem vltrò correptum, obuinctumq;& munitũ cuſtodia,ſi minus ad Cluſinũ Præſulẽ & Magiſtratũ poſtulantem, Senas ſaltem ad coniunctiſſimam, ſocialemque Vrbem, nulla mora interpoſita, ab ipſis par fuerat remitti: Virgineum certè Annulum, ſi quis metus & religio, vti æquum videbatur, Peruſinorum animos inceſſiſſet, per alterum ſpectatæ fidei atque innocentiæ myſtam, vnde alter auexerat, debuiſſe amandari. Nunquam in re ſacra

Peruſiæ peſtilentia M. CCCC. XVII.

Senenſes Peruſinis opem ferunt.

cra per iniuriam retinenda, quemquam citra noxam & ſupplicium perſeueraſſe. Azotenorum & Acharonitarum doceri exemplo poſſe, quàm peſſimè vtriſque verterit; quod penes ſe incerta ſede, Arcam fœderis conſiſtere aliquantiſper paſſi erant. Huc accedere; quod prædonis ſceleratiſſimi hoſpitem vocare quomodocumque ad pœnã neglexiſſent: imò illuſtri præmio, quo vehementius ad nequitiam ceteri prouocentur, maleficium cumulaſſe. Itàne de immani flagitio coram ſummo ſacrorum Antiſtite, triumphare impunè habeat impudentia? quænam deinceps rectè factorum merces alios ad laudabiliter viuendum inuitet? quandò ſcelus deteſtabile patranti fœnerat, atque vtiliter à ſontibus peccatur. Proindè ne æquiſſimus Pater, vindex ſcelerũ, rectiq; adminiſter, clariſſimam Rempub. in hoc caſu, quo afflictiſſima iaceat, tanta ignominia ſinat contabeſcere. Alienum quod ſit, raptores reddant, & in auctorem criminis, qui Cluſinas aras, focoſque volens, ſuaſúue alterius indigniſſimè violarit, facta in equuleo quæſtione, ſi dedere noſtris abnuant, ipſi ſeueriſſimè animaduertant.

Azoteni & Acharonitæ plagis percuſſi 1. Reg. c. 5. & 6.

Pon-

Congregatio S. Cardinaliũ à Pontifice inſtituitur ſuper Annuli controuerſia.

Franciſcus Picol. Card. qui Pius iij.

Marcus Barbo Card.

Steph. Nardinus Card.

Io. Bapt. Cybò Card. qui & Innocen 8.

Petrus Ferrici Card.

Pontifex Senenſes audiuit perbenignè: ſic tamẽ vt ne in tali negotio quidpiam vnus ſtatueret, eidem octo præſtantiſſimos, ex ampliſſimo Cardinaliũ Senatu Viros præfecerit. Ex his priſcæ nobis tabulæ quinque in primis nominant, Franciſcum Picolhomineum Senenſem; Marcum Venetum ex vetuſta Barborum familia Pauli ij. conſanguineum; Stephanum Nardinum Foroliuienſem; Io: Baptiſtam Cybò Epiſcopum Melphitanum; & Petrum Ferrici Archipræſulem Tiraſonenſem: apud quos minimum loci eſſet gratiæ; nullius inuidia officij fructum temerè præcerperet: vtrinque rationum momenta expenderentur, & diſceptatio conditionibus non iniquis componeretur. Quod ſi Octouiros Principes, è ſapientiſſima purpuratorum corona aſſumptos iudices, Peruſini recuſaſſent: confeſtim Romam rem ipſam deuehi curarent, cuius cauſſa è populari iactatione in tam altos diſcordiarũ fluctus dilapſi forent. Verum priori conſilio non grauatè acquieuerunt. Sixto interim placere, datiſque litteris pro poteſtate imperare, vt ſociatis vtrinque animis pacem colant; videríque prorſus abſurdum,

dum, quòd indè potiſſimum diſſidiorum ſcintillæ proſilirent, ex quo animorum ſuauiſſimo inter ſe nexu coëuntiũ conciliatricula detegeretur Gẽma. Annulus ne fidei & coniugalis beneuolentiæ pignus, quique ferreas & ab omni humanitate auerſas gentes dulci quodam mutui amoris defluuio conglutinet; nunc quaſi Furiarum prolatus manu, ſub rixarum vexillo Chriſtianos cogat populos, & infeſtis obarmatos mentibus, gladiorum ac linguæ mucronibus vellicet atq; transfodiat? niſi ſi quis hoc etiam arbitretur ad ſtultitiam non pertinere; in proſcenio pietatis cum pietatis diſpendio digladiari viciſſim, immaneſque in ſui perniciem excitare tragœdias.

Senenſes & Perufini Pontificis iuſſu reconcilian-tur.

Lis hoc quidem primo congredientium impetu, nõ grauatè in fœdus coaleſcere permiſſa eſt: dumque apud Viros Principes, diuini humanique Iuris apprimè peritos, negotium ſuis momentis expenditur, Oratores hilari nuncio quiſque populares afficiunt ſuos; præſertim noſtri, quorum cauſſa potiore loco eſſe exiſtimabatur, cuique citra vllam dignitatis & Virginalis Donarij iacturam feliciter velificabantur.

F At-

Riarius & Vrſinus Cardd. Peruſiam proficiſcuntur.

Atqui Cardinales illi, quos à Senenſium Legatis dixeram non leuibus pollicitationibus ineſcatos, vt ſuffragij quoque venalis prærogatiua Peruſinos obrueret, Peruſiam proximo ſe ſe vertente anno profecti ſunt, Romæ iam à Sixto, qui Magni Anni recurſum à quinquageſimo ad quintum & vigeſimum retraxit, ſacris de more patefactis in Vaticano Foribus, & plenarijs Maioris Iubilæi Indulgentijs toti Orbi condonatis. Quem Annum non inſignem modò fecit Daciæ ac Noruegiæ Regum, & Ferdinandi Neapolitanorum Regis ad Vrbem aduentus; verum etiam Tridenti deprehenſa in Simeonem Puerum carnificina, quam Hebræi, totum iterum Schema Dominicæ paſſionis repræſentaturi, horrificis expeditis armis, meditati fuerant. Quem Martyrem iam olim Tridentini colunt, & nos à ſuperiore ineunte ſæculo, in Diuæ Mariæ Angelorum, extra Romanam Portam, Sacello excitato, aris & ſacris veneramur.

Iubilæum ad xxv. annum Sixtus reuocauit.

Tridenti S. Simeonis Pueri martyrium.

Igitur honorificè purpurati excepti Hoſpites; & ludis, quos expiatrix intercurrentis anni religio non auerſaretur, feſtiuiſſimè exhilarati Qui per ſpeciem

ciem aulicæ comitatis, Magnates blandè illectos promiſſis ſollicitare aggreſſi ſunt, Pontificiòque nomine adurgere; vt tempore vſque adeò luſtrali, quod probè ſcirent tot retrò ſæculis Cluſinorum ditioni fuiſſe ſubiectum, reſtituerent vltrò, ſimulque à generoſis animis prædatorij notam ambitus diſpunctum irent. Hoc priuatim primum; palam deinde Senatu coacto, acerrimèq; diſſerere, hortari, ſuadere; poſtremò etiam interminari, ac belli aſpera proponere.

Cardinales duo Peruſinos ad reddendũ Annulũ hortantur.

Hic verò incredibiliter à Peruſinis tumultuatum eſt, varijſque rumoribus criminationum tela in ſuaſores ſubfrigidos coniecta ſunt. Eo ſeditionis flabello perturbata & ſoluta concione, Fœciales pudefacti receſſere. Ac Riarius non multò poſt, Diuis quoque procurationem ad quæſtum & nundinationem traductam non ferentibus, in flore ætatis & fortunarum, annos natus duo detriginta, præpropera morte extinctus eſt. Alterius autem ſuperſtitis (quamquam haud adeò in longum) noſtri auctoritate deterriti, ac vulgata fama, Senenſium facem in nouos contumeliarum & odiorum æſtus illabi, at-

Card. Riarius moritur ætatis an. xxviij.

Peruſini muniunt ſe contra Senenſes & Claſinos. Turris ad Clanim contra alteram Senẽſium.

que adhæreſcere; contrahere auxilia cœperunt, & propiora hoſtibus munici pia præmunire.

Turrim in primis, Clanis iniectam littori, è regione Senenſis cuiuſdam exædificarunt, quam hoſtili opponerent, nomine vtcumque ad proterui am ruditer indicandam excogitato: nam alius aliam ſibi vindicare non ſine ludibrio innitabatur. Ad hæc Caſtroplebium firmiore præſidio obuallatum, quod quidem Oppidum quinquageſimo ſeptimo antè anno in poteſtatem venerat Peruſinorum: quinquennio poſt à Martino V. ob curatam feliciſſimè Rempublicam Brachio Fortebrachio fruendum datum: Clemens Octauus in huius ſæculi exitu, quod ſe iam conuoluit, Vrbis titulo cohoneſtauit, eique Fabricium Paulucium primum Epiſcopum Plebanum præeſſe iuſſit.

Caſtroplebiũ Oppid. Peruſinorũ, anno 1416. à Martino V. donatum Brachio, à Clemente viij. Vrbis titulo inſignitũm.

Nec fefellerat exploratores Auguſtos; quo præſidij minus in cauſſa atque in Riario, quem à ſe ſe abalienatum intellexerant, habuiſſent Aduerſarij; eò maiores excurſiones in Peruſinum ipſos facturos agrum; & malè ſartam gratiam acriore pugnæ incendio exuſturos. Vbi gregariorum alam mili-

tum

tum conſcripſere noſtri, ad Comitem Carolum Brachij filium nuncium miſerunt; vt Patriam tueretur ipſe: decretæque in poſterum, ſi gladiorum arbitrio diſceptare neceſse habeant, Legationes ad Mantuæ Marchionem, atq; Vrbini Comitem. Petrus Paulus Ranerius I.V.C. iubetur adire Venetos, indè ab anno MCCCLXVII. Peruſinæ Ciuitatis donatos iure, ex quo afflictam Vrbem, difficillimo eius tempore, pecuniario ſubſidio liberaliſſimè iuuerunt. ad Florentinos Trincius Coppolus; ad Mediolani Ducem Matthæus Franciſcus Monteſperellus; ad Neapolitanorum Regem Marianus Baleonus deſtinatur.

Peruſini ad Carolum Brachij filium, & ad alios Italiæ Principes legantur.

Petrus Paulus Ranerius. Veneti Peruſinæ Vrbis donati Iure anno 1367.

Trincius Coppolus.

Matthæus Franciſcus Monteſperellus.

Marianus Baleonus.

Menſibus nonnullis interiectis, velitatiunculæ in Cluſinum agrum à Peruſinis fieri cœptæ; quandò Cluſini à noſtro minus abſtinuerant, & gregibus inſidias ſubindè moliebantur. Imò agreſtium quotcumque obuios habuiſſent, ijſdem inijciebant manus, præque ſe captiuos actos, obſcuro carceri mancipabant. Longè verò plura ab hoſtibus in noſtros manabant damna; quàm vt facilè retorqueri in auctores poſſent: cum non perindè Senenſium cam-

peſtria vectigalia Peruſinis finibus circumſcriberentur. Cluſinus duntaxat Epiſcopus in Pacianenſi agro prædiorum quorundam reditibus abundabat, quos vtcumque plebecula, palanteſque milites occupabant, principiò contenti paruo, prohibiti à Ducibus, ne latius uagarentur: vſque dum malis irritati grauioribus, tantò efferatius ſemet vlciſci coacti ſunt; quanto impudentius à Cluſinis, & Senenſibus fuerant laceſſiti.

Carolus Fortebrachius Senenſes bello vexat.

Et quidem maiores ſumere ſpiritus licuiſſet noſtris, quibus in dies potentiorum gratia effuſius blandiebatur: cum præſertim Carolus Fortebrachius Senenſium plagam non vna peditum, equitumque manu occupaſſet. Relictis enim Venetis, propterea in Etruſcos ſe contulerat, quòd ſperaret, Peruſinos paternæ virtutis impulſos fama in ſui obſequium ruituros, & in ſuam poteſtatem Vrbis mœnia dedituros; ſed diffiſus viribus, quòd videret pro ſeruanda libertate ipſos omne vitæ diſcrimen ſubituros, ſe ad Senenſes conuerterat oppugnandos, cauſſatus permulta viuo etiamtum patri militiæ ſtipendia haud dum ab ipſis perſoluta. Atque hoc ſanè

nè præter Peruſinorum votum. Qui in propulſanda iniuria modeſtia vſi ſunt magiſtra, deque aliena proteruia, inhibitis continentiæ fræno ſuis, patientia magis, quàm ferocia triumpharunt.

Fortè per id tempus Catharina Galeacij Inſubriæ Ducis filia, Hieronymi Riarij vxor, per agrum Peruſinum iter faciens, non longè à Truſiamno ad læuam Tiberis, ad nobile municipium, in colle paullò editiore ſitum, diuerterat, Derutam vocitãt; vbi Figlinas omnium præſtãtiſſimas vel Chorœbus Atheniẽſis auctor citra liuorem dilaudarit. Hic prompta hoſpitio domus tam ſplẽdida & elegans, quàm temporaria ſupellex largiſſimè oblata, miſſique obuiam, qui tantæ felicitatis incapax oppidum excuſarent; quiq; Heroinæ animum ita flexere, vt precantes admitteret, & magnanimi oris modeſtia hoſpitales lares non abnueret. Huic à XViris argentea aliquot Vaſa cælaturæ non vulgaris, quæ obſequij, ac clientelæ fidem facerent, dono data: gratiæ inſuper actæ, quòd Sixti IV. clarorumq; Italiæ Principũ iuncta ſanguini, Vrbis Ruuereio nomini deuinctiſſimæ fines ſua præſentia illuſtrarit. Romam pete-

Catharina Ducis mediolanen. filia vxor Hieron. Riarij Comitis.

Derutæ excipitur.

Chorœbus Figlinarum inuentor.

ret felicibus auſpicijs, atque Auguſtam Rempubl. ſe ipſi mancipio dantem apud Sanctiſſimum Orbis Hierarcham, in Annularijs rerum articulis, fouere aduerſus Senenſes non deſiſteret.

Hieronymus Baſſus Epiſ.

Peruſiam quoque acceſſit Hieronymus Baſſus à Ruuere de Albizola Ligur Sixti ex ſorore nepos, Antiſtes Recinetenſis, & fauſta populi acclamatione, velut de eminentiore faſtigio aliquid præſagientis, in Magiſtratus contubernium receptus eſt. Ac ne honores non habiti magnificentius putarentur, ſericata aulæa è conclauibus deprompta, precioſiſſimæ explicatæ veſtes, gemmæ & toreumata in promptuariū producta. Haud fuit irritum alicuius Inaugurationis votum. Feſtinant ab Vrbe nuncij; & Hieronymum IV. Id. Decembris in Cardinalium numerum cooptatum narrant. Qui exindè memor, ſe tam ſplendidè in Peruſino receſſu auctoratum; quæ gratiſſimi Principis comitas & beneficentia fuit, Peruſinorum rebus impēdiò ſuffragari inſtituit.

Peruſiæ creaturCard. 1477

Ad hæc præcipuum eorum ergà gentiles Pontificios ſtudium vtique eluxit, cum Florentiæ Pactianæ coniurationis furor in vnius Iuliani cædem erupit, incolu-

ConiuratioPactiana 1478. Iuliani Medicei cædes. Laurentius Medices.

columi ſeruato Laurentio, ac Raphaël Riarius, cōiuratis captis, ab armatis cuſtodibus ad Vrbē redire vetabatur. Noſtri. n. Florētinæ Reip. & Laurētio arctè fœderati, Legatos illicò miſere, qui & Mediceæ familiæ ſoſpitatem gratularentur, & Riario libertatē exorarent. Quē mox Laurentius Sixto redonauit; tametſi hunc dignitatis ſacroſanctæ vindicem, indicto, præter Vrbinatium ac Brutiorum arma, atroci bello, expertus eſt. Quamobrem Comes Hieronymus in vniuerſum militari prouinciæ à Pontifice præfectus, in Oppido Sigillenſi ſubſtitit, à Peruſinis officioſiſſimè inuitatus, qui & Peruſiam nobili pompa ac magno comitatu deductus eſt. Quanquam belli conſilia diſcuſſit Hydruntina Ciuitas à Turcis, qui Italiæ ceruicibus, ni Mahomètes vita deceſſiſſet, imminere credebantur, deuaſtata: eaque res Alphonſum Calabriæ Ducem à Senenſibus abduxit, qui horum controuerſias (arbiter fuerat delectus) eorundem pecunijs & proſcriptionibus, ceu Phalariſmo in ipſos vteretur, decidebat.

Raphaël Riarius Card.

Legati Peruſinorum ad Florentinos. Pro Riario deprecantur.

Comes Hieronymus Pontificijs copijs præfectus. in Oppid. Sigillen. à Peruſinis recipitur.

Hydruntum Turcæ occupant.

Cum autem Senenſes tot moleſtijs diuexati, vtpotè quorum libertas in

aperto fuerat diſcrimine, in repetendo Annulo non modicè intepuiſſent; quis enim in eo æterni Numinis arcanum conſilium non liquidò agnoſcat, quo permittẽte, tot tantæq; Peruſinæ felicitatis inuaſores circumuallarint clades? non deerant alij Romæ, qui inuidiæ veneno afflati, maloque extabeſcentes, Peruſinos frui diutius collato cælitus chariſmate, iniquiſſimo animo paterẽtur: quin Sixto perſuaſerant, quod ſe facturum antea comminatus erat, vt demum Romam illud deferri iuberet, quod auguſtius atque honorificentius in aliquo ſacratiſſimæ Vrbis Tẽplo, quã in eo Etruriæ tractu, minus ſæpè exterorum veſtigijs incaleſcere ſolito, ſeruari poſſet: præferretque omninò ſalebroſis collibus, quam nuper MARIAE Virgini Flumentanæ ad læuam Tiberis inſtauraſſet Aedem: aut quam ad Circum Flaminium extruxiſſet, & in alterutra Virginis eiuſdem dotalem Arrham multò æquius collocaret. Nec omitteret perbonam occaſionem ſui Pontificatus, allato in Vrbem Mariæ ANNVLO, illuſtrandi, quod Pius II. paucis ante annis fecerat, Apoſtoli Andreæ Capite ex Peloponneſo Romam aduecto.

Pontifex iubet Annulum afferri Romã.

S. Maria de Populo à Sixto inſtaurata. S Maria de Pace à Sixto ædificata.

Pius ij.

cto.

ɛ̃o. Itaque Sixtus haſce ad Peruſinum Magiſtratum litteras, à Io. Bapt. Cardinale Sabello, tunc Peruſiæ Vmbriæq; Legationem obeunte, reddendas, miſit.

Io. Bap. Sabellus Card. Legat. Peruſ.

SIXTVS PAPA IIII.

Dilectis Filiis Prioribus Artium & Communi Ciuitatis noſtræ Peruſiæ.

Dilecti Filij ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Per alias noſtras litteras vos hortati ſumus, vt diſcordias veſtras cum Senenſibus occaſione ANNVLI, terminare, & concordiam aliquam, ſicuti decet, & ſalutare vobis eſt, inire velletis. Quæ vt iuxta deſiderium noſtrum facilius ſubſequi poſſit, hortamur vos iterum, & requirimus attentè, vt huiuſmodi ANNVLVM dilecto filio noſtro Io. Baptiſtæ de Sabellis Diacono Cardinali Legato tradere velitis, qui illum nobis tranſmittat.

Sixti litteræ ad Peruſinos

mittat. Promittentes vobis, dictum ANNVLVM in aliqua venerabili Almæ Vrbis Baſilica collocare, & ALIAS SACRAS RELIQVIAS in recompenſam vobis tradere, vt meritò contentare poſſitis. prout latius ex Legato ipſo intelligetis, qui mentē noſtrā circa hoc latius expli- cabit. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris, Die xviij. Decembris MCCCCLXXX. Pontificatus noſtri Anno Decimo.

Summi Pontificis de Annulo iudicium. Sanctorū Reliquiæ Annulo collatæ.

L. Grifus.

Perlectis litteris Sabellus, qua erat modeſtia & dexteritate, vi ac minis obuelatis, hortationes, conſilia & ſtimulos ad Peruſinos permouendos ſatis ex arte adhibere cœpit: poſſe tum certè ipſos egregia demerēdi Pōtificis opportunitate vti, quā ſi prætermitterēt, nullum poſthac grauius piaculum incurſuros eſſe, quàm benigniſſimi Patris iuſſa detrectaſſe, & voto tam officioſo minus paruiſse. Vidēdū etiam atque etiam,

ne

ne irati vultum intueri malint, quem precantem propemodum animaduerterent, cuiuſque nutibus ac deſiderio ire vltrò obuiam exporrecta fronte ac protenſis vlnis debuiſſent. Profectò haud leuem gloriam ad Peruſinos rediturã; quòd ſacrum depoſitum ſeptimũ iã annũ cuſtodierint. Quocirca memoria repeterent, quanto honore Pius ij. Narnienſes cumulaſſet, quos menſes aliquot ſacroſanctum Andreæ Apoſtoli verticem, Ancona delatum, ſeruare in Arce voluiſſet: quem, vbi res bellicæ Pontifici ſecundiores adfuere, in Vrbem importari iuſſum, in Baſilica Vaticana percolimus. Porrò ne inferiore comitatu, minuſue celebri commendatione illuc Deiparæ ANNVLVS adueheretur: ſemet debito cum apparatu & reuerentia deducturum recipit; idque exemplo Alexandri Oliuæ à Saxoferrato Cardinalis S. Suſannæ, quem Pius de latere Legatum Anconam eo nomine proficiſci imperauerat. Quia verò Alexander apud Sentinates ſuos biduum S. Apoſtoli Caput iuſſerat interſiſtere: ijdem tantæ rei memores, annuis ſtatis cæremonijs, in eadem, qua ſtetit, Ara feſto Andreæ die operantur, planè

Narnienſes D. Andreæ Caput menſes aliquot ſeruauerunt.

Romæ in Baſilica Vaticana colitur.

Alexander Oliua Card. à Saxoferrato.

Apud Sentinates memoria S. Andreæ ſingularis.

planè iucundiorem habituri beneficij recordationem; ſi non biduum, ſed menſem, aut annum, cum Peruſini totos ſeptem gloriarentur ſuo, frui precioſo pignore potuiſſent.

Peruſinorum muta querela quæ & contumaci reſponſione melior.

Atque hic Patres, & aduocata in Comitium concio, cum Legatus loqui deſijſſet, non iam verbis vtendum rati, neque lacrymis, neque vociferationibus, quibus ſua ſtudia multitudo profitetur, temperarunt, ſed ſupplices ad terram deiecti, manus tendere, fletu ac dolore conuelli; torquere ſe ſe, pectus tundere, interruptis ſingultu vocibus vix poſſe moderari. Humaniſſimum Principem orare, obſecrare, obteſtari; SIXTI nomen ſanctiſſimum, Patris pium ac fauens implorare; ſe ſe modis omnibus, dextera iacturam indicantes, Annularis ornatum digiti ſignantes manu, infelices, & miſeros appellare. Cui tam feralis facies, & ex abdito lamenta, adeò & ex vero petita, aliquem miſericordiæ ſenſum non inurant? quem non expugnent lacrymæ valido quouis ariete fortiores? Hæ ſcilicet, quas oculi miſerorũ celeriter profuderant, infimis adiũctas precibus, coram Principe placabilitate & clementia orna-

ornatiſſimo, mutuò ſe perditos ac proditos clamitantium, mite Sabelli ingenium peruaſere; leniter eblanditæ gratiam, clientelam ſagaciter expiſcatæ: ſic vt mutata continuò voluntate, dediſceret Legatum, ſeque mœſtiſſimæ Vrbis, cuius futuram orbitatem animo metiebatur, patronum fore apud ſapientiſſimum Pontificem polliceretur, cuius tantam in animi magnitudine reſidere lenitatem nouerat, nihil vt illo humanius, nihil clementius fingi poſſet.

Card. Sabellus Peruſinis fauet.

Quarè Peruſinorum cauſſam, ſcriptis ad eundem ſupplicibus litteris, confeſtim gratioſus egit: Paratos quidem omnes pro perpetua in ipſum veneratione atque obſequendi ſtudio, à præſcripto Pontificio hilum non recedere. Nihil Auguſtis mentibus propter ingenitam nobilitatem flexibilius; nihil propter debitam ſummo Principi obedientiam paratius ad obtemperandum. Sed enim ad precioſi Pignoris imminentem iacturam tam dolenter, tamque immaniter ingemuiſſe, quàm ſi Vrbis muris, quaſi procella ingruens, ſuperueniſſet hoſtis, & tortis circum brachia veſtibus, ſtrictiſue mucro-

Pōtifici pro Peruſinis ſcribit.

nibus

nibus conſternatorum ora ciuium, vultuſque improuisò petijſſet. Quæuis capitis & fortunarum naufragia leuiora reputari. Voces querulas & ſuſpiriorum plenas ſacrorum cuſtodiæ ab illis laudabiliter fuiſſe impenſas: cumque in Cluſinorum & Senenſium amicitia parum piæ poſtulationi ex indigenarum voto locus detur, religionem horum & fidem alienæ amicitiæ videri anteponendam. Creſcere autem eò prolixius in Deiparæ ANNVLVM Peruſinorum cultum; quò ab ipſo ſacrarum Reliquiarum Promo condo ad ampliſſimæ ornamentum Vrbis efficacius requiratur. Nolit verò Paſtor amabiliſſimus plenum luctus ac mœroris gregem, quem inopinata felicitas ditauerit, Virginali Anathemate carere, & ſubiectæ gentis parendi ardor, deuotionis affectu erga Beatiſſimum Patrem exuberans, de vberrimo Ruuereiæ miſericordiæ fonte aliquem, ſuo rogatu, beneficentiæ riuulum reportet. Nam cur pro crediti incolumitate Donarij MARIAE Virginis rursũ haſtã vibrãtis ſimulacrum expectet? quod in tuenda nuper Rhodo obſeruatum memoratur.

Miraculum in Rhodo tuenda 1479.

Huius argumenti epiſtolam, aliamque

aliamque demiſſiore & obſequentiore Decemuirum chirographo Romam miſſā, Hieronymi Riarij grauiſſima oratio mirum in modum confirmauit; qui commodum ad Vrbem à Pontifice reuocatus, & lugubri ac funeſto Magiſtratus Libello præmonitus, ringentibus inuidiæ mancipijs, Antiſtitem Maximum de ſententia facilè deduxit. Qui ſi paullò commotior in homines nimium pietati obnoxios fuiſſet, Comitis officioſo erga Peruſinos ſuffragio delenitus, religioſiſſimæ gentis curam exaggerantis, pacatior, benigniorque culpæ ignouiſſet.

Comes Hieronymus Peruſinorum cauſſam apud Pont. agit.

Iam quemadmodum ob Etruriæ tumultuantis diſſidia, Senenſiū ac Peruſinorum odia pluſculum recrudeſcentia, Sixto iterum iubente, conſenuiſſe videbantur: ſic, datis inter ſe nuperis vadibus, omnium animi multò ardentius ad pacem coaluerunt. Nam cum inter Florentinos & Senenſes malè dudum ſarta, bona denuò fide coiſſet gratia, &, trāquilliore Genio dimicationibus mutuis receptui canente, publicè priuatimque ſimultatum fibræ exaruiſſent; eius fœderis Peruſini à Senenſibus per certos homines fuerunt admoniti; quos

Fœdus iterū inter Peruſinos & Senenſes.

De Florentino Fœdere Peruſini à Senenſibus certiores fiunt.

illi donis, Senenſes litteris effusè gratulantibus ſtatim proſecuti ſunt. Remiſſi inſuper, qui coram amiciſſimæ ſalutationis obirent munus; quæque obtigerat concordia, eandem ipſis ſolidæ & perpetuæ voluptatis, ſocijs auſpicatiſſimi ominis altricem fore teſtarentur. De ANNVLO ſilentium indictum: in omnia quidem pacificationis argumenta excubarent, curarentque clam ſedulò, quantum poſſent, vt in plenum recolligeretur beneuolentia, &, ad eliciendum populi amorem, liberales manus cum officioſa verborum magnanimitate miſcerent: Cluſinæ flagitationis vocabula, tanquam ſcopulos inimicitiarum prætergrederentur; à qua fortaſſis tot alienis concuſſi arietibus,& domeſticis iactati procellis mentē iurè abalienauerant:cū conducibilius eſſet in eo videri elingues, quàm id,quod nemo probet, quodque conſopitos in propriam perniciem exſuſcitet, interfari.

Thomas Angelius Oliuetanus ad Marcum Barbum Cardinalem obijt 1491.

Alio etiam officij genere, XVirum iuſſu, Thomas Angelius ex Oliuetana familia, eloquentiſſimæ probitatis florens laude, perfunctus eſt: profectuſque ad Marcum Barbum Patriarcham

Aqui-

Aquileienſem Card. apud Cluſinos Fontes (nunc Sancaſſianenſes vocant) valetudinis gratia diuerſantem: qui pro vetere neceſſitudine, delatoque ipſis iampridem, quos fouendos ſuſceperat, amantiſſimi Patris patrocinio, Cluſiſinorum parum amicas voluntates ſua auctoritate mitigaret, atque ad eam demum eliminandam diſcordiam, quæ ternas Vrbes immaniſſimè perturbarat, animum appelleret; datiſque propterea ad Pontificem & ad Senenſes litteris, ſectam clientibus Peruſinam nobilitatem emeret, quæ omnem vitæ iucunditatem ipſi relatura eſſet acceptã. Nihil tam populare eſſe, quàm pacem, & intra Gratiarum legem caſtigatæ licentiæ mercimonium, quo æquè illi, qui bus à natura datus eſt ſenſus, ac tecta, agrique rapinis & vaſtitatibus antea procaciter expoſiti, plurimum exhilarari videantur.

Fontes Cluſini, nunc Balnea S. Caſſiani

Dum Marcus aditum ad mutuum Vrbium amorem ſtudioſiſſimè venatur, & intima caritate reſilientem Cluſinorum prenſat indolem: Sixtus Anno Pontificatus tertiodecimo, rebus in Italia rectiſſimè compoſitis, fato fungitur: cui Ioannes Baptiſta Cybò Genuenſis,

Sixtus IV. moritur 1484.

Innocentius viij. Pontifex creatur.

Innocentij Octaui aſſumpto nomine, ſufficitur: ad quem, quemadmodum Regum, Principum, Rerumque publicarum per eius primordia delatæ dignitatis mos eſt, ſic Peruſina Ciuitas Vidonem Baleonem Oratorem miſit, qui fidem, venerationem, obedientiam ſuorum primum vice popularium præſtaret; deinde ad Senenſe fœdus curas omnes, cogitationesque conuerteret. Senas quoque Stephanum Guarnerium amandauit; vt, quibus Romæ Vido incaluiſſet concordiæ prenſationibus, earundem identidem ſubmonitus, ſuas & ipſe turres vineaſque, quod dicitur, ad expugnandos finitimorum animos, admoueret. Neque hoc iam præter modum. Zelotypia enim mirifica tenebatur; & feruidi amoris, quo ergà Deiparæ ANNVLVM æſtuabat, hic erat afflatus. Vſque adeò illud Gregorij Nazianzeni dictum cum ratione congruere putandum eſt: Animi acrimoniam, vbi ad pietatem acceſſerit, Zelum parere, Zelum fidei præſidium eſſe.

Vido Baleonus ad Innocentium viij.

Stephanus Guarnerius.

S. Greg. Nazianz. orat. 23.

Ac Guarnerius dum laborat maximè, vt nubeculas odiorum reliquas, conciliatæ inter ſe Vrbes amoliantur, quæque multa populationibus mutuis per-

ierant

ierant , vtrinque amicè rependantur : probare hoc Senenſes ; Cluſini depoſiti conclamatam memoriam haud quaquã velle . Plus ſatis illo per otium Peruſinos potitos ; cum externarum ipſi , ciuiliumque turbarum fluctibus pænè obruti, rem tandiu quodammodo neglectui habuerint ; de qua recuperanda , Republica vel euerſa,cõflictari cum ingenijs tam alieni appetentibus debuiſſent . Conatus verò pios hactenus Senenſibus improſperè ceſſiſſe ; qui ijs in armis, quæ aliò pro firmanda Vrbis ſecuritate obuerterant , præſidij parum inueniſſent , in Riarijs Fratribus,atque in delectis Cardinalibus prcpè nihil. Animos tandem à metu ad ſpem certã, quæ,Sixto ſuperſtite , euanuerat, reuocari : ex quo Innocẽtius,cui rationes & vota prius probaſſent ſua, æquitati Signũ ſuſtuliſſet Qui dũ anxiè Genuenſes ſuos ambit,vt Sergianam Florentinis reſtituant , dictitatque : Vrbem vi captam, à Diuo Georgio Genuenſium patrono , religione ſalua , retineri non poſſe ; de Annulo Cluſinis erepto idem æquiſſimum Pontificem videri pronunciaturum:à cuius poſſeſſione,quam ſibi haud dum aſſerere nequiuerint , nullo pacto ſe ſe in poſterum arcendos. Quod

Senenſium turbæ iterum propter Annulum.

Sergiana à Genuenſibus reſtituend Florentinis. Innoc. viij. dictum.

ſi controuerſiarum ius denique tollendarum, ne non Etruſcorum fœderum cultores omni tempore habeantur, alicuius arbitrio adiudicare placeat: paternæ Innocentij voluntati, & Franciſco Piccolhomineo Cardinali ſe liberè permiſſuros. Quidquid autem calculis vtrinque collatis ſtatuiſſent ambo, id ſe fide optima, firmato præiudicio, ratum, fixum, firmum ſimpliciter habituros.

De Annulo controuerſia Innoc. Pont. & Card. Piccolhominei arbitrio permittitur.

Peruſini, etſi Piccolhominei auctoritatem, in quo nimirum Patriæ caritas valdè exarſura credebatur, iurè ſibi metuendam affirmarent: Pontificis tamen benignitate freti, qui nobiliſſimæ ſubiectæ Vrbis iacturam minus facilè, vt putabant, toleraſſet; ſimul quia Cardinalis Recinetenſis, Ruuereiorum ac Florentinorum ſuffragijs plurimum fiderent: rem Innocentij & Piccolhominei iudicio non grauatè permittunt: conſcriptiſque ex Senatuſconſulto litteris, Antonius Acerbus Romam aduolat, qui Baleono iunctus, cum Senenſium Legatis negotium tranſigat; nèue amabiles patronos, fœderatoſque non fatiget precibus, quò Peruſinorum votum tueri ac prouehere illi pugna-

Antonius Acerbus Romam mittitur.

gna-

gnaciſſimè contendant.

Pontificis animus nunquam æquè in noſtros beneuolus ac fauens, ſiue continere ſuauiter in officio Peruſinos operæ pretium duceret; apud quos factiones tunc gliſcentes elidere (finitimarum Ciuitatum Regulis ſe tyrannicè efferentibus) haud adeò in procliui erat; & vt ſacra ſaltem in re tumultuantibus ciuibus gratificaretur, quos publicorum munerum adminiſtrationibus, quibus Baleonum cumprimis potentia nitebatur, pœnè in totum priuauerat (quæ enim centum & viginti fuerant, ad quatuordecim deficere Innocentius imperauerat) ſiue ſuopte in Virginem ingenio pronus, quam in Aede Lauretana bulla cum gentilitijs inſignibus aurea, pontificali amiculo ex holoſerico villoſo, & peripetaſmatibus Innocentio dignis, largè donauerat: eò non inuitus conſilium flexit, quo Deipara VIRGO potiorem mundi ſui partem, poſt diuturnam apud Cluſinos commorationem, transferri voluerat.

Qualis Peruſiæ ſtatus per initia Pontificatus Innoc.

Innocentij dona ad Diuam Lauretanam.

Piccolhomineus diuino, vti remur, monitu, & occulta ſpiritus operatione adductus, propenſæ erga noſtros Innocentij volũtati minimè refragari eſt auſus

ſus: cum interea Florentinis ex fœdere, pro Peruſinis vehementer deprecantibus, denegare ſuffragium non liceret.

Fortaſsè & nonnulla eius temporis recordatio humaniſſimi Principis memoriam refricuit, hinc & ad gratificandum procliuior factus; cum nempè in Peruſino Gymnaſio Cæſarei & Pontificij iuris candidatus, à Pio II. Auunculo in ampliſſimum S.R.E. Cardinalium ordinem cooptatus eſt.

Franciſcus Piccolhom. Senen. Peruſiæ creatus Card.

Igitur vterque, quod ab octo purpuratis Patribus, tot interea elapſis annis, ob Etruriæ fluctuantis domeſticas, & concuſſæ in vniuerſum Chriſtianæ Reipubl. ſuper-incidentes clades, confici non potuit, ſollenni concepta formula, tabellaria ſententia, ſumma omnium conſenſione decidit, & PRONVBVM DEIPARAE ANNVLVM, iudicio vſus, PERVSINAE Vrbi adiudicauit: arbitrio autem reſarciēda damna pronunciauit; ac ciuibus, qui gregalium aut frumentariorum prouentuum naufragium fecerant, quoſdam Cluſini agri pagos, vſque dum expenſi, acceptique tabulæ conuenirent, vectigales attribuit. Cuius rei vbi primum Peruſiæ fama percrebuit, cœpere indigenæ

Annulus Peruſiæ ab Innocen. viij. & Card. Senen. adiudicatur. M. CCCC. LXXXVI.

genæ

genæ conuenæque ſubita lætitia priuatim ac publicè perfundi; Oratores reduces tripudijs & acclamationibus excipere; &, quo indicio, cum quidpiam proſperè ſucceſſit, vti conſueuimus, flammas paſſim in foro, in vijs, turribus, mœnibus, in palatio excitare; Lychneones per domos ſingulas diſponere,& luminibus noctem,ceu mos Lucernarum Aegyptiacarum, infringere, ſe ſeque mutuò, gaudij temulentia geſtientes, ſuauiſſimè complecti. Actæ exindè Superis ingentes gratiæ, quorum auſpicijs res benè,feliciterque verti ſſet.

Libet verò hoc loco vehementer Patriæ meæ gratulari non liberalitatem MARIAE ſolum, atque amoris argumentum, quæ,donato ANNVLO, ipſam ſibi, quaſi vinculo colligaſſe viſa eſt(nam donari Annulo à Rege,contractæ amicitiæ augumentum antiquitus fuit) verum etiam contumacis conſilij auſpicatiſſimum ſucceſſum; quæ fortunam planè ſecundiſſimam experta, aduerſantium vota hominum ſecura eluſerit, & ſua incurioſius ſeruantes in eas anguſtias ac ludibria coniecerit, quæ ſeptimo & vigeſimo poſt anno Moguntiam

Donari Annulo à Rege amicitiæ ſignum.

tiam

tiam iactura quàm ſimillima onerauit.

De Capite S. Annæ anno 1500. furto ſublato.

Erat huic inter tutelares Diuas ac patronas & D. ANNA, eiuſque Caput in D. Stephani prece & cereis ſanctiſſimè excolebat. Ad quod templũ reconcinnandũ cũ Fabri murarij & Lapidarij aliqnot cõducti eſſent; quidã ex his, aui ditate & ſtudio tam inſigni pignore ditãdi Patriã, ad VI. Idus Decẽbris Anni M D. illud furto ſubreptum Marcodurum quàm occultiſſimè aſportauit. Continuò à Moguntinis atrox & periculoſum exortum eſt bellum. Inimicitias autem totum ſeptennium inter vtramque gentem exardeſcentes, Iulius ſecundus pro poteſtate compreſſit: cuius decreto haud dubio Dei nutu à Mogũtinis abductum exiſtimantis, diuinum Caput Duræ, incluſum auro, perſeuerat, & quotannis ſedula confluentium hominum veneratione, hæreticis fruſtra circumfrementibus, aditur. Idem anno quadrageſimo tertio ſupra ſeſquimilleſimum, Dura à Carolo V. ſubacta, & in cendio, caſu neſcio quo, conflagrante, pij Imperatoris cura in Franciſcanorũ Aedem ab Hiſpanis militibus illatũ eſt.

Marcodurum

Iulius ij. 1507 contra Moguntinos pronunciauit.

1543 Caput S. Annæ ab incendio ereptum à Carolo V.

Iam vt cæleſte conſilium in B. Virginis ANNVLO, atque Annæ Paren-

tis

tis Vertice, prædatoria, vt ſic dicam, pietatis manu aliò comportatis, non ſine admiratione pariter ac voluptate, habitis Deo gratijs, gaudio ebrij contemplamur: ita in ſacro Lapide è Lauretana Domo, inuita Deipara ſubmoto, furtimque ablato, quamuis Pius Quartus Pont. annuiſſet, æquè religiosè veneramur. Ille enim theca argentea reconditus, Ioannis Conimbricenſis Epiſcopi immodicam pietatem caſtigauit, qui ſe ſacrilegij reum haud prius abſoluit, quàm rem impetratam, ornatiſſimo impoſitam ferculo cum epiſtola ad Laureti Præſidem, reſtitui curauit.

LaPis Lauretanæ domui ablatus reſtituitur

MDLXII.

Ceterum quo perennaturi apud Peruſinos ANNVLI cultus longè latèque in dies amplificaretur: ab Aedicula Palatina digniorem, celebrationemque in locum Patres transferendum cenſuere, idque non tam ſpontè, quàm hortatu Beati Bernardini à Monteſeltrio Minoridæ Franciſcani, qui exquiſita maiorum artium cognitione ac ſanctimonia pollēs, mirus Hieronymi atque Auguſtini diſcipulus audiebat; entheoque afflatus ſpiritu complura vaticinabatur, fuereque in his

B. Bernardinus à Monteſeltrio,

bella

bella (Cometis enim duobus ſub initum Sixti IV. Pontificatum conſpectis, abundè fidem fecerant conſecuta) quæ poſtea vniuerſam Italiam funeſtiſſimè deuaſtarunt. Is Eccleſiaſtes ea tempeſtate laudatiſſimus, Peruſiæ inter concionandum, Pronubi Annuli dignitatem, excellentiamque lectiſſimis ornabat ſententijs, orationeque viuida, & liberalibus præconijs ad Cælum efferebat; ſimul ſublapſam non nihil retrò obſeruantiam (vt prona in deterius humanitas mitibus decretis ſemper indulget ſibi) multò flagrantius reuocandam prædicabat, cuius dicto ſapientiſſimus Magiſtratus extemplò audiens fuit. Quarè ornatiſſimum Sacellum in Baſilica Sancti Laurentij, quà muro picturato ac cælatis aſſeribus concluſum, quà ferreis pilis & cratibus, magnificentiſſimo ſumptu extruendum curauit. In ſummo huius haſtati propugnaculi, ducta circum faſcia, hi deſcripti extant verſus.

Cometæ duo 1472.

HIC SOCIATA SVO COLITVR REGINA MARITO, ET FACILI IVSTAS ACCIPIT AVRE PRECES. M. D. XI.

HAC

HAC SACER INTACTAE MATRIS IACET ANNVLVS AEDE,
QVI DEDIT, EST CVSTOS MVNERIS ILLE SVI.

Nam quandò inter ſacras ferias à Sixto inſtitutas, feſti etiam Ioſepho ac Mariæ dicati numerabantur dies, Tabula egregij operis à Petro Peruſino, Pictore eius ætatis celeberrimo, confici iuſſa eſt: in qua ſuauiſſima colorum temperatione, & elegantiſſimo artificio Hieroſolymitanum Templum repræſentatur, ex quo videlicet nubilis iam prodijſſet Virgo: non, vt quidam, nullo opinor auctore, diſſeminarunt, quia ibidem Annulus, ceu communis quæpiam Nuptiarum celebrandarum teſſera aſſeruaretur. In huius delubri ſubdiali area hinc Puellarum chorus appictus, indè Iuuenum, ſublatis arentibus Virgis modeſtè indignantium, etſi quidam ira paullò commotior ſuã curuus in genu frangit, cum illa Ioſephi effloruiſſet. Atque hunc ſubarrhare ANNVLO MARIAE digitum parantem Antiſtes ſummus, apprehenſa amborum dextera, ſuis & ipſe Manibus ſacramenti maieſtate ac religione communit.

Feſti dies SS. Ioſephi & Mariæ à Sixto inſtituti. Petri Peruſini Pictoris Tabula in D. Laurentij.

munit.

munit. Simillima & maximè gemina Raphaëlis Vrbinatis pictura eſt, Annulumque lapideum ad viuum exprimit, quam Typherni in D. Franciſci Fano ſuperiore æſtate ſalutauimus.

Raphaelis Vrbinatis alia Typherni.

Inſtituta inſuper S. Ioſephi nuncupatione ſæcularium hominum Societas, quæ vna cum Laurentiano Clericatu perpetuum famulatum Annulari Sacello exhiberet; ſanctiſſimo item Patri ad Aræ dexteram dedicata Statua, quæ die Martij vndeuigeſima, celebri annua ſupplicatione, in forum producatur.

Sodalitas S. Ioſephi.

Igitur incohata pompa, è Larario Decemuirali, deferente Epiſcopo Thecam auream, pendente ab aurea catenula ANNVLO ſpectabilem, agminibus linteatis deducentibus, multis paſſim diſpoſitis odoramentis; ſymphoniarum, tympanorum, tibiarumque circumſtrepente ſuauiter ſono; diſploſis feſtiuè fiſtulis ac tormentis, Troilo Baleono primariæ Eccleſiæ Archipresbytero, Symmyſtiſque ceteris (Rodulpho Signorello XVirum primo rem in tabulas referri imperante) Pronubus Deiparæ ANNVLVS, tanquam cuſtodibus concreditus eſt.

ANNVLVS ex XVirali Sacello ad D. Laurentij

Troilus Baleonus.

Rodolphus Signorellus.

Tum Arca magnis vectibus in ſublime

me euehitur, quæ clauſtro munita, & multiplicibus Clauibus obſerata, in perfoſſo extructi Sacelli pariete, veluti ſanctiore quodam aerario, obliteſceret. Præterea ad augendum, quoties populo ſpectanda obijceretur Hierotheca, venerationis cultum atque ſollennia, ſatis ex arte excogitatum eſt, vt Columellæ binæ ex Altari conſurgerent, quæ Odeum magnitudine ſuperarent. Depromptam verò Aediculam, penſili Cimelio prædiuitem, Annulares adminiſtri, hoc eſt, Angeli dextra, læuaque accenſos cereos geſtantes, euolutis ſenſim funibus, demitterent, Aræque picturatis inſtratæ velaminibus imponerent: pſallentibus interea nablijs, tympanis, tubis, & muſicè canentium alternis choris, populoque in genua procumbente, & comploſione pectoris, æquè animi pœnitentiam, atque hilaritatem profitente.

Ritus præmō ſtra di Annulum.

Quadrata eſt Aedicula; quam Sigilla Patrum quatuor pulcherrimè diſtinguũt, totidem Lẽmata in protenſis deſcripta faſciolis, ad Deiparam Virginem relata, præferentium. Rex Dauid: TENVISTI MANVM DEXTERAM. Ezechiel. PORTA HAEC ERIT CLAV-

Aedicula in qua Anaulus

Dauid pſ. 72. Ezechiel. c. 44.

Hieremiæ c. 31. CLAVSA. Hieremias: LAETABITVR VIRGO IN CHORO. Ioannes Euange-
Io. Apocal. c. 14. liſta: VIDI ALTERVM ANGELVM. In medio Vaſculum aureum cum operculo, quo, ductis & reductis ad apſidem funiculis ex auro ſericoque, cluditur atque aperitur: iiſdemque Annulus profertur ac reconditur, bractea itidem precioſa obuallatus, ardentibus, vtique continenter Lychnis. Quemadmodum autem anno exeunte Iulius Secundus præter ſacram ſupellectilem, turbinatam Crucis argenteæ baſim cũ hoc titulo, expugnata Mirandula, aliiſque victorij, clarus, Lauretum miſerat.

IVLIVS II. PONT. MAX.
DEIP. VIRGINI LAVRETANAE
DICAVIT.
ANNO M. D. X.
IN HOC SIGNO VINCES.

Ita Aediculam ex ſuperiore tholo Patres coronario opere, caſtigato ambitu, perornarunt, & litteris hiſce paullò rudioribus & contractioribus exararunt,

DEI

† DEI. GRATIA. ANNVLVM. BEATAE. MARIAE. VIRGINIS. TRADITVM. EX. CLVSIO. PER. VVINTHERIVM. ORDINIS. MINORVM.
M. CCCC. LXXIII.
ORNATVM. SVMPTIBVS. LARGITORVM.
M D XI.

Sacroſanctum verò hunc Annulum, ad noſtram vſque ætatem arctiſſimè ſeruatum, non Ciuitas modò Peruſina, ſed vniuerſa etiam Europa, totuſque Terrarum Orbis perſanctè colit; qui MARIAE Virginis ac IOSEPHI, quorum Nuptias gloriosè ac plauſibiliter oppignorauit, exorat fidem, & ad augenda in animis ſingulorum Chriſtianæ pietatis ſtudia opem vtiliter implorat. Et quidem clientelæ certiſſima conſtat ratio: quandò tutelares ambo ac propitij, huc è longinquis mundi partibus commigrantium iter benignè ſoſpitant, omneſque ſupplicabundos profuſiſſima ſalutaris beneuolentiæ caritate complectuntur.

Commentarij finis.

Laus B. Virg. ac S. Ioſeph.

Angeli Ciaÿ Epiſcopi Theanenſis.

Et benè habet, quod Cluſiadas poſt ſæcla quaterna
Deſerat, & Gryphios Annulus intret agros,
Sic fertur mutaſſe frequens Cælumq; locumq;
Lauretana Domus ſub breuiore plaga.
Porrò hic Chriſtiparæ auſpicijs habeare neceſſe eſt
Annule: vectores hinc propè, & indè pares.
Nam quamquam Angelicæ claſſes poſuere priorem;
Quàm propè ab Angelica ſede miniſtrat Homo?

Ad Peruſiam.

Dignata Cælo coniuge, pulcrius
De Virginali pignore fulguras
PERVSIA, Heroum creatrix,
Auſonij vetus orbis Aſtrum.
Tot inter Vrbes Virginis ANNVLVS
Te ſignat. hac te coniugij fide
Procliuis eſt amplexus Aether,
Munere nobilitans emaci.
Ergò decoris Laurea crinibus
Debetur. ingens hanc tibi deſtinat
LAVRVS, coronali per Orbem
Nomine, & ingenio perennis.

Ad

Ad Illuſtriſs.atq;Excellentiſs.D.D.

FRANCISCVM

SPATAPHORVM

MALETTI PRINCIPEM, &c.

Io. Bapt. Laurus Peruſinus Protonotarius Apoſtolicus.

De Hugone Etruriæ Marchione & Iuditta eius vxore.

REctè poſtulas, Franciſce Princeps excellentiſſime, vt de Hugone Etruriæ Marchione, quàm in Commentario eſt factum, paullò nunc prolixius agam: cum rerum ſcriptores de illo non nimis multa, eáque fabulis intermiſta obtrudere poſteris non ſint veriti. Fatebor, quod res eſt: haud leuis nobis à tua laudabili cura fuit iniectus labor; qui ſumptus eſt libenter tamen, ne qñid indignum Gratijs admitteremus, tibi vtique gratificaturi, in cuius pectore Gratias ipſas ſuũ ſtatuiſſe domicilium veriſſimè deprehendimus. Nec verò ſingula, quæ de præſtantiſſimo Viro commemorari poſſent, huc conferre conſilium fuit. Præſtent hoc,

quibus otium liberalius ſuppetit, ſuaſque in ſchedas congerant, quæ de ipſo Petrus Damiani, Luithprandus, Glaber, Sigebertus, alij fuſius tradidere: potiora hic quæpiam percurras licet, ad veri libellam reuocata, & quibus non niſi liuor negotium faceſſat.

Qui de Hugone ſcripſere.

Hugonē, quo de nos loqui inſtituimus, Vbertus ſiue Adelbertus ſuſcepit filiū: Adelbertum Hugo Italiæ Rex & Arelatenſium Comes, ſed ex pellice; iuſto matrimonio Lotharium, qui Patri, ab Italiæ diutina dominatione ad Germanos ſuos redire geſtienti, votis Italorum ita depoſcētium ſuffectus eſt: quos omnes liquidò conſtat à Carolo Magno nobiliſſimæ originis auſpicia mutuatos. Etruriæ autem Marchionatum Hugonis minoris familia obtinuit, ex quo ab Hugone Italiæ Rege, continuata ſeriæ priſcorum Marchionum, ėius adminiſtratio in Borſonem fratrem tranſlata eſt; mox & Vberto filio notho demandatā, Borſone in exſilium deportari iuſſo. Atque hic Vbertus Vvaldemundam primariæ nobilitatis feminam parentē habuit, qui Vvilam in matrimo-

Alijs etiam Obertus & Albertus.

Borſo Etruriæ Marchio, à quo Vbertus, ab hoc HVGO

al. Guila cuius mater Vvaldrada Ricardi Burgundi filia.

nium

nium duxit, Bonifacij Camerini Marchionis ac Spoleti Ducis filiam.

Ex Vberto & Vvila procreatus eſt Hugo, hæres quà paternus Etruriæ, quà maternus Camerini Marchio & Spoleti Dux. Vulgata verò eſt adulterij ſuſpicio, propterea quòd cum ab Lotharij obitu Otho primus Italiæ Rex inauguratus eſſet, & fortè huius iram Vbertus incurriſſet, in Pannoniam profugere coactus eſt: neque indè abſceſſit, niſi recollecta Othonis gratia, & veterum diſſidiorum fibris Othoniana ex aula penitus reuulſis: per quod annorum ſpatium Vvilæ vxoris prudentia, ex arte imperium adminiſtrantis, æquè eluxit, ac deinceps religionis diſciplina effloruit; cuius impulſu Florentiæ Eccleſiam S. Mariæ vna cum Cœnobio à fundamentis extruxit.

Hugo falſo creditus nothus.

Vbertus Othonis primi iră incurrit.

Eccleſia S. Mariæ Florentiæ à Vvila extructa.

Porrò cum Vbertus exulatum abijt, vxorem grauidam ignarus reliquit: quarè in Tuſcos reuerſus, Hugonem infantulum domi reperiens, tanquam minus ex ſe genitum reiecit, Vvilamque violati coniugalis thori ream accuſare non dubitauit. Ceterum inita eſt ratio rei ſolertius indagandæ, proliſque in totum agnoſcendæ. In ampliſſima do-

Adulterij ſuſpicio qua ratione ſublata.

mus area conuentus hominum longè frequentiſſimus eſt habitus, & Vbertus in promiſcua turba, nulla ſubſellij aut veſtium varietate dignoſcendus, ſedere iuſſus. Puer continuò ſolus dimittitur, qui aliquantulū in magna multitudine nemini alludēs, diuagatus eſt, tandē ad Vbertū peruenit, eiq; perindè ac patrē agnoſceret, blandè, ſuauiterque adhæſit. hoc pacto infamiæ notam abſterſit matri, qui inſtinctu planè diuino properauit ad patrem.

Hugo ſpōtè ſe Ducatu Spoletano & Marchionatu Camerini abdicat.

Hugo vulgari habitu ſuos conuenire ſolitus.

Enimuerò inter præcipua moderationis exempla illud de Hugone multis cum laudibus circumfertur. Ducatu Spoletano vltrò abdicaſſe ſe ſe, & Camertium imperium Othoni ceſſiſſe, ſibique Tuſciam duntaxat reſeruaſſe, in qua adminiſtranda tanta æquitate ac magnitudine animi excelluit, vt priuati habitu ſæpius ſe ſuorum cœtibus ſubditorum immiſceret, deque imperantis Domini rebus obloqueretur ipſe, quò iuſtas & liberas in ſe ſuoſque plebis ac procerum criminationes exculperet; & quæ digna animaduerſione exiſtimaſſet, ea quā maturè caſtigaret. hinc & optimi vocabulum inter ſui tēporis Marchiones merito iure aſſecutus eſt.

In

In rebus paullò difficilioribus magnæ fortitudinis documenta edidit. Capuano enim Principe à factioſis quibuſdam per vim nefariam obtruncato, eò ſtatim Hugo accurrit. Capuam valido exercitu obſedit, expugnauit, capita factionum ſuſtulit, & interfectum Principem acerrimè vltus eſt. Præſto item Othoni fuit, iterum ac tertiò Romam, ad Creſcentij Nomentani tyrannidem profligandam, reuertenti, in quibus Vrbis tumultibus vel Romæ DVX appellatus eſt, iuuitque in rebus omnibus Chriſtianam rempublicam peregregiè.

Capuani Principis necem vltus eſt.

Romæ Dux nũcupatus.

De Vxoris nomine, quã gẽmarũ atq; vnionum cupientiſſimam habuiſſe Hugo fertur, puto, valdè incerti eſſemus, niſi Florentinæ in id tabulæ nobis fuiſſent diuinitus pænè datæ; ex quibus non modò inditum ipſi Iudittæ nomen didicimus, verum etiam ſuſcepiſſe liberos: & nos ad indicandum vtriuſque in Cælites cultum, haud dubiè poſt B. Virginis repertum Annulum flagrantiorem factum, tabulas eaſdem, quas D. Podo confici iuſſit, vbi has litteras abſoluerimus, tibi Princeps, exſcribere propoſuimus.

Iuditta Vxor cuius nomen conſtat ex Florentinis tabulis.

Diuus Podo Epiſcopus Florentinus.

Fuit Hugo, quo ad vixit, in maxima

De Hugonis obitu.

hominnm gratia, de cuius obitu tacere illud non debeo. Cum ob morbi graſſantis æſtum propè iam eſſet vt extingueretur, ac Etruſci Italique Patres totius regni lumen eripi vniuerſis impenſè deflerent, Epiſcopus quidam in ligno, quod in igne tunc ardebat, litterarum veſtigijs expreſsũ hoc lẽma deprehẽdit.

Hugonis vitæ ſpatium in igne deprehẽſum.

HVGO MARCHIO QVINQVAGINTA ANNIS VIXIT.

Non multo poſt, nam id ætatis agebat, magno ſui deſiderio omnibus relicto, cum plura Monaſteria partim ædificaſſet, partim locupletaſſet, mortalitatem ſanctiſſimè expleuit. Nota temporis ſepulchro eius inciſa hiſce verbis legebatur.

Hugo moritur. Sepulchri inſcriptiones. 1001.

OBIIT ANNO SALVTIS MILLESIMO PRIMO XII. KALENDAS IANVARII.

H. M. H. N. S.

Quæ nihil præterea quàm hæc ſignificare putamus.

HVGONIS. MARCHIONIS. HVGONIS. NEPOTIS. SEPVLCHRVM.

Et erat Florentiæ Sarcophagum eius porphyreticum, quod hodie ad miniſte-

ſterium aquæ fertur nimis ingratè redactum, iſta tunc inſcriptione ſignatum.

Ex MS. cod. Caſſiani qui erat Maurolyci Abbatis.

F	LVCTVAT IN TERRI	S	QVI SEMPER VIVERE QVÆRI	T
L	VMINIS ET STABIL	I	NON MANET. ILLE GRAD	V
E	N EGO DIVES HVGO D	V	X FVLSI NOMINE CLARV	S
R	EXI IVRA PI	E	TEGMINE CARNIS IN HO	C
E	T DOCVI MITE	M	PRAVVM. SVB FASCE COEG	I
M	E RAPTOR FVRT	A	PAVIT AMARE MAL	A
A	FRVM ME COLVIT RE	G	NVM ET QVI REXERAT ILLV	D
R	OMA MIHI PARV	I	T VT PATER HANC DOMV	I
I	STE TAMEN TVMVLV	S	ME CLVDIT MARMORE PARV	S
T	VSCA MANVS PLORE	T	MORTIS HONORE SVB HO	C
V	T ME POENÆ ARD O	R	NON VRAT LECTOR ADOR	A
M	VNDO CORDE DE	V	M QVI BONA CVNCTA REGI	T
		M	ORE BENIGNO.	

Inducta tamen eſt alia inſcriptio, quia hæc non extabat, annis ab hinc centum quadraginta.

Sepulchri Hugoniani alia Inſcriptio Florentiæ.

HVGONI OTHONIS III. IMPERATOR. AFFINI AC COMITI MARCHIONI ANDEBVRGENSI HETRVRIAEQVE PRAEFECTO

QVI

DIVO BENEDICTO HOC OLIM ET SEX ALIA COENOBIA

CONDIDIT

PII HVIVS LOCI MONACHI

DE SE BENEMERITO

SE-

SEPVLCHRVM VETVSTATE ATTRITVM INSTAVRARVNT ANNO SALVTIS M. CCCC. LXXXI.
H. M. H. N. S.

Huic quotānis olim feſto die S. Thomæ Apoſt. eloquētiſſima panegyri Florētini parentabant, quod Danthes indicauit, & nunc ea orandi conſuetudo ad D. Stephani lucem traducta eſt.

Anniuerſariū Hugonis celebratum.

Danthes Cāt. 16. Paradiſi.

Ciaſcū, che de la bella inſegna porta (gio
Del grā Barone, il cui nome, e'l cui pre
La feſta di Tomaſo riconforta:
Da eſſo hebbe militia, e priuilegio;
Auegna che con popol ſi rauni
Hoggi colui, che la faſcia col fregio.

Platinæ de Hugone encomium ad vitam Ioannis xix.

Nec in ampliſſimi viri laudem ſcripta à Platina in Ioanne xix. Pontifice prætermiſerim. In his, inquit, malis vnicum leuamen Hugo præfectus Othonis in Italia, & Etruriæ Gubernator eſt habitus: adeò enim iuſtè & integrè prouinciam ſibi traditam rexit, vt optimi Principis deſiderium nemini non Prouincialium reliquerit. Quem poſtea Piſtorij mortuū Etruſci omnes non ſecus ac publicum parentē luxere, nul-

lo

lo non genere honoris funeri eius adhibito. Et hæc ſatis Princeps humaniſſime, de Hugone Marchione pro Epiſtola modo. Lege & Florentinas tabulas, quas innueram, & Vale. Romæ.

Quomodo Epiſcopus Florentinus dedit & donauit Canonicis Florent. Eccleſiam S. Andreæ, quæ fuerat Abbatia Domini Vgonis Ducis. Hæc in tergo litteris vetuſtiſſimis

PODO EPISCOPVS FLORENTINVS. Ann. 990.

IN nomine Domini Dei æterni. Podo diuina largiente clementia ſanctæ Florentinæ Eccleſiæ immeritus Epiſcopus, omnibus fidelibus ſacrarum Eccleſiarum in Domino continuam ſalutem.

Minimè latere arbitramur prudentes, quibus nota eſt lectio autenticorum librorum veteris Teſtamenti, quia legitur in calce vltimi Libri Paralipomenon, & in exordio primi Eſdræ, quem quidam Malachiam autumant, quòd filij Iſraël ducti fuerant captiui in Babyloniam per manũ Nabuchodonoſor Regis cum Ieconia Rege ſuo, & poſt 70 annos miſertus Dominus populo ſuo, Darius Rex Perſarum ſuggeſſit omnia Paralipom. l. 2. c. 36. Eſdra qui & Malachias c. 1

Iſraeli

Iſraeli in captiuitatem degenti, vt quicumque vellet, in Hieruſalem licentiam repedandi ad ædificandum domum Domini, & muros Ciuitatis haberet, dicens; Rex Cælorum omnia regna terrarum tradidit mihi, & nunc ſi quis Domini eſt, redeat; & templum eius, quod eſt in Hieruſalem, dedicet.

Cōuiualis cōgreſſus Epiſcopi & Hugonis Lectio ſacra in menſa Hugonis.

Quadam die ego inuitatus, acceſſi ad ferculum Domini Vgonis Ducis nobiliſſimi, epulaturus cum eo; cumque inter prandendum & loquendum multa de diuinis Hiſtorijs deduceretur in medium, contigit vt de repente ſermonibus noſtris interueniret lectio prædictorum librorum: & cum illuc ventum eſſet, vbi legitur, quod præfatus Tyrannus recordatus eſt Domini Cæli, & quod cauſſa illius timoris cunctos captiuitate detentos, libertate donaret; tunc prænominatus Dux, quo audacior nullus, ab intimo pectore diuino tactus ſpiritu, ſuſpiria longa trahens, inter cetera adiecit.

Si gentilis non agnoſcens veritatem, quæ Chriſtus eſt, cum tanta dulcedine Dominum Cæli nominauit, atque pro eius reuerentia longa pœnitudine alligatos, diutius oneratos remiſit ad propria:

pria; quid nobis faciendum eſt, qui relicto gentilitatis cultu, ab ipſis cunabulis cum lacte carnis de Incarnatione noſtri Redemptoris & noſtra liberatione per eius mortem audiuimus? Statim ego inutilis ſpeculator, qui præſens aderam, cui hæc, quæ ſubiecta ſunt, animo inſidebant, humiliter reſpondi. O Kariſſime, Exemplum illius ſume in opere, quem laudaſti de deuotione.

Habebat quidem tunc tẽporis iam dictus Dux Abbatiolam vnam infra mœnia Florentinæ Ciuitatis dono meorum præceſſorum, libellario nomine, in honorem Beati Andreæ Apoſtoli conſtructam, quam mox ſupplice meo rogatu & precibus, atque multiplici hortatu ſuæ conſortis Dominæ Iudittæ, ſemper benedictæ, mihi refutauit, & meæ Eccleſiæ vſui & vtilitati tradidit, eo videlicet ordine, vt eam neceſſitatibus Canonicorum meorum præſentium & futurorum, per remedium animarum vtriuſque Ducis videlicet, & pro ſalute Coniugis, & pro ſalute mea, meorumque ſucceſſorum tribuerem, quod me facturum illicò bono animo ſum pollicitus. Juditta vxor Hugonis.

Quapropter dictam Abbatiolam in hono-

honorem Beati Andreæ Apoſtoli fundatam, infra Florentinam Vrbem ſitam cum omnibus ſuis pertinentijs in Canonicos Florentinæ Eccleſiæ dono, & largior; quatenus ipſi Canonici, tam qui nunc ſunt, quàm qui in ea ordinati fuerint in futuris temporibus ex fructibus ipſius terræ, reditu vel cenſu cotidianam habeant refectionem. Neque volo vt aliquis de ipſis Canonicis habeat poteſtatem de ipſis rebus aut terris libellarias facere, aut aliquid donare, aut ex his, quæ dñs exinde dederit, audeat inter alios diuidere; & ſi quid horum fecerint, donationem vel diuiſionem eorum iubeo irritam fieri; ſed cenſeo, ſtatuo & confirmo, vt vnus vel duo Clerici, quos ego elegero, habeant poteſtatem de omnibus illis rebus eſum carnium & piſcium comparandi, & infra clauſtra Canonicæ eis ad conueſcendum tribuendi, quatenus vnanimiter comedentes & bibentes, gratias & laudes Omnipotenti referant, & pro incolumitate Domini Ducis Vgonis & ſuæ Coniugis, & vtriuſque prolis, & noſtra, noſtrorumque ſucceſſorum, Dominum exorent. Poſt deceſſum verò illorum Clericorũ, quos

Hugonis & Iuditæ filij innuuntur.

quos

quos ego ad illud miniſterium ordinauero, habeant ipſi Canonici poteſtatem ordinare aliquos ex ſua congregatione timentes Dominum, qui ex iam dicto miniſterio eis fideliter deſeruiāt, in quibus non ſit zelotypia, neq; fraus, neque doloſitas: & ſi inter ſe ita diſcordes fuerint, & quæ iuſſi atque ordinaui, adimplere noluerint; tunc ſucceſſores noſtri, timorem Dei præ oculis habentes, ita ordinent, vt eam voluntatem in omnibus adimpleant, & oculos diuinæ maieſtatis non offendant. Siquis autem hanc noſtram ordinationem & teſtamenti firmitatem temerarius violator, ſiue Imperator, ſiue Rex, Dux, ſiue Marchio, Archiepiſcopus, vel Epiſcopus, aut quælibet perſona, magna vel parua, Clericorum vel laicorum infringere voluerit, aut tentauerit, cum necatoribus egentium & cum Iuda Domini traditore, hereditatem infernalem recipiat, & maledictionem æternæ damnationis acquirat; conſeruator autem beatorum Spirituum conſortium ſine fine poſſideat.

VGO Marchio

Leo Iudex Domini Imperatoris.

Podo

Podo ſanctæ Florentinæ Eccleſiæ inutilis Epiſcopus in hac ordinatione & teſtamenti firmitate *** & ad ſcribendum alios rogaui.

Petrus Iudex.

ӕeuopertus Iudex Domini Imperatoris.

Sigefredus Iudex Domini Imperatoris.

De Annulo deſponſæ Virginis, quem religioſè Peruſia ſeruat, & Io. Baptiſta Laurus Hiſtorico Libello complectitur.

A. I. V. C.

Vrbs, Lauri quæ nomen habet Picena per arua,
Virgineæ ſeruat tecta beata domus.
Peruſiam magnæ ſe l enim Sponſæ Annulus ornat,
Virginei pignus nobile coniugij.
Par decus eſt. Illa Virgo requieuit in æde:
Hoc noua Nupta datam vinxit in orbe fidem.
Illa volans medio Lauretæ conſtitit agro:
Hunc tua deſcriptum pagina, LAVRE, tenet

Fuluij Corradi P.

Exeat, & radians circum puro Annulus Aſtro
Per te, Laure, aura liberiore volet.
Publica lux illi depoſcitur, & tibi laudis
Publica fax. par votum Vrbis & Orbis ama.

Per

PERILLVSTRIBVS AVGVSTAE VRbis Decemuiris, reliquiſque Magiſtratibus atque vniuerſo Populo Perufino

Io: Baptiſta Laurus Peruſinus Prot. Apoſt. S. D.

ANNVLVS Aureus res olim ſacra & Senatoria; hoc tempore nihil perindè tritum ac populare exiſtimatur. Gerunt è fæce plebis homunciones, qui ſalſamenta macerant, tractant raſtros, Vrbis quiſquilijs euerrendis ſe turpiter commaculant. Eat nunc ſanè Innocentius iij. & Henricum Angliæ Regem Annulis quattuor rurſum donet. Credo, inſpecta muneris popularitate, quo tam inſigniter haud dudum vilia capita abuti cœpere, de ſententia decedat, & ab aureis conſultius migret ad ferreos: vt ſaltem myſterij pondus doni ruditatem excuſet; quæque Annularia Xenia in deſuetudinem abiere, precium à raritate mutuentur. Id mecum ſæpius cogitanti, in mentem venit ſuſpicari: fuiſſe non ab re delectum à Deipara Virgine ANNVLVM a-

deò vulgari gemma conflatũ, qui Nuptijs cum Ioſepho contrahendis interueniret, & apud nos, rara PERVSINAE Ciuitatis felicitate, arctiſſimè adſeruatur. Nimirum vt tanto documento ſimplicitatis intelligeremus; precioſioris materia circulos non tanti eſſe debere apud Chriſtianum Populum, qui facilè à luxurie digitorum Annulis grauium, ad animi ſordes, auaritiãq; traducitur. Huius Virginalis Gemmulæ Hiſtoriã, noſtrorum incuria, qui iampridem elegantius conſcribere potuiſſent, prætæritam, de induſtria à nobis nullo cultu expreſſam, Vobis vna cum Clarorum Virorum Teſtimonijs, & Elogijs, legendam mitto. Quid enim eò accerſerem fucum, à quo certo conſilio non abeſt ſimplicitas? quam etiam in præcipua ſponſalis mundi parte MARIA toto vitæ curriculo conſtantiſſimè retinuit. Reuocate vos vtriuſque exemplo veterem frugalitatem; & ſperate Vrbis fœnorì ampliter acceſſura, quæ priſco ritu, veriſſimum ſimplicitatis exemplar, Chriſti humillima contempſit Mater. Valete. Romæ. Kalendis Aprilis M. DC. XXII.

ILLVSTRIVM VIRORVM DE ANNVLO PRONVBO DEIP. VIRG. TESTIMONIA ET ELOGIA.

Petri Arcudij Corcyræi V. C.

Αἰγύπτου τεράεσσιν ἓν ἦν περιώσιον ἄλλων,
  Καὶ φάσαν, ἦ ῥα Θεοῦ δάκτυλος οὗτος ἔφυ.
Δακτύλιον δέρκων θεομήτορος ὦ ξένε φήσεις
  Σῆμα τόδ' ἐμφαίνει νόσφι γάμοιο γάμον.
ἀνδρὸς ἀθικταλέχου, καὶ μητρὸς παρθενονύμφης.
  Θαῦμα μέγα ζητῶν φέρτερον οὐκ ἂν ἴδοις.

INter prodigia Aegypti vnũ erat excellentius alijs,
Et dixerant profectò Dei digitus hic eſt.
Annulum aſpiciens Deiparæ ô hoſpes dices,
Signum hoc indicat innuptas nuptias
Viri, qui Vxorem non tetigerit, & Matris, quæ Sponſa & Virgo ſit.
Magnum miraculum quærens, præſtantius non vtique videris.

EX LIBRO DE EPISCOPIS Peruſinæ Eccleſiæ.

Iacobus Vannutius Cortonenſis Epiſcopus Peruſinus.

IAm verò 1473. Sacrum, nouum & memorabilem, ac vel præcipuè conſecrandum æternitatis memoriæ theſaurum Iacobus recepit. Dicò illum ſacri illius, intemeratique inter Deiparam & B. Ioſephum connubij arrham atque ſponſorem ANNVLVM, qui in Ciuitatis hoc anno poteſtatem peruenit, Cluſio, cui ab antiquiſſimis temporibus erat peculiaris, ad eam tranſlatus. Caſu autem quodam id factum eſt, ſiue furto potius Vvintherij cuiuſdam Germani, vt ferunt, origine, ſed qui è D. Franciſci ſodalitio eſſet. Is ſiquidem ex eiuſdem, cuius profitebatur inſtitutum, D. Franciſci apud Cluſinos Aede, clam, vt inde in Germaniam ſuā aſportaret, ſublatum, cum id non poſſet, detectus Peruſiæ à familiari, cui rem aperuerat, & Magiſtratibus indicatum, mutata tanquam velificatione,

Ex Biblioth. Neapolionis Comituli Epi. Peruſ.

donum illis ipſis magiſtratibus obtulit. Qua de re, vt nullum publicè ſignum eſt lætitiæ prætermiſſum; ita magnæ quoque Ciuitati, & multæ turbæ concitæ, hinc ſacrilegij ream peragentibus Cluſinis, inde arma Senenſibus expedientibus, & rerum omnium vaſtitatem, ni redderetur ANNVLVS, interminantibus. Sed interceſſit pro poteſtate Pontifex, & ad ſe Romam cauſſæ dictionem reuocauit. vbi agitata vtrinque, & momentis ſuis vltrò citròque examinata cauſſa; cum ſatis conſtaret ſacrilegij omnis Peruſinos expertes, ſecundum eos tandem, diuinum, quod acciderat, interpretatus conſilium, ſententia data, pronunciauit. Ita in D. Laurentij Baſilica, Sacello in id B. Ioſepho conſtructo, repoſitus, ſumma religione cum aliàs, tum in primis iij. Non. Auguſti, ingenti etiam remotiſſimorum populorū concurſu, ſpectandus proponitur. Eſt autem è gemma Onychina ſolida conflatus, quam Amethyſtum alij vocitant. &c.

EX CENTVRIA QVARTA ANNA-
lium Ord. Seruorum.

Archangelo Gianio Florentino Auctore, dum meminit Faſciæ B. Virg. quæ eſt Derthonæ in Eccleſia eorundem PP. Seruorum.

QVIBVS ſanè precioſiſſimis ferè omnibus muneribus, Orientali plaga à Chriſtianæ Fidei hoſtibus deuaſtata, Italiæ regio ditata fuit. Nam præter hanc venerabilem Faſciam, quam obiter contemplantes à longè veneramur, Italia ipſa Lauretana domo in Piceno meruit decorari, PERVSIVM Vmbriæ caput conſpicuum illum Beatæ Virginis Nuptialem ANNVLVM deuotiſſimè conſeruat, & in Cathedrali ingenti omnium veneratione colit; quem pariter ſumma multarum Clauium cura, partim à Senatu, partim à diuerſorum Cœnobiorum religioſis Præfectis, inter quos connumeratur Prior noſter Seruorum, cuſtoditur: Prati quoque &c.

Ad Annum M.D.LXXI.

Claues ad cuſtodiam Annuli multæ. Clauis penes Seruitas.

Ex Ioanne de Carthagena Hiſpano De Sponſat. B. Virg. ac excellentia Sponſi D. Ioſeph.

Tom. 2. lib. 4. Hom. 1.

DVPLICEM deindè cæremoniam, quam in eo ſacro Sponſalitio interceſſiſſe autumo, non eſt cur inutili ſilentio præteream. Prima eſt, quod Sanctus Ioſeph ANNVLVM porrexit Beatæ Virgini: Annulum enim Sponſalem loco Arrhæ ſolitum dari, inter Hebræos non obſcurè colligitur, & Card. Baronius adnotauit, ex illo Geneſi: Dixit Thamar: patiar quoduis, ſi dederis mihi arrhabonem, donec mittas, quod polliceris. ait Iudas: quid vis pro arrhabone dari? Reſpondit, Annulum tuum. Hic autem ANNVLVS Beatæ Virgini à Sancto Ioſepho datus PERVSIAE Italiæ Ciuitate, in Eccleſia Sancti Laurentij, magna veneratione aſſeruatur; cuius tamen materiæ ſit, diſtinctè diſcerni non poteſt. Altera &c.

Card. Baron. To. 1. Annal. Chr. 57. Gen. 38.

DAVID

DAVID HAEX I.C. BELGA A CVbiculo Apoſtolico

Io. Baptiſtæ Lauro Peruſino Prot. Apoſt. S. P. D.

PRobaſſe te P. Andreæ Scotti, Auunculi mei maioris, de colligendis Cardinalium doctrina, pietateque maximè illuſtrium Elogijs conſilium, mihi perindè gratum, atque illi honorificum: qui totus ex doctorum Virorum arbitrio pendet, exquiritq; in omnibus quæcumque ſcribat, ſententias ſingulorum, Romanis Senatoribus purpuratis ſignificationem ſtudij, amoriſq; ſui, alijs verò, qui ſequentur, Lampada libentiſſimè traditurus. Elogiorum exēplum vt ad me referendum cures, etiam atque etiam rogo, daturus ea Illuſtriſſimo pariter ac ſapientiſſimo Cardinali Zolleren, qui antehac à me popoſcit. cui vltra Elogium Bonifacij Card. Caëtani ex Prima tuarum Litterarum Centuria excerptum, velim noui aliquid ac peregrinum obijcere. Mitte obſecrò te Laure, eam Commentarij de ANNVLO PRONVBO B.Virg. partem, quæ ha-

hactenus impreſſa eſt. Tàm enim ex animo ſcriptionem tuam Clariſs. Princeps leget; quàm religioſè olim ipſum vidit, & veneratus eſt, cum Peruſiæ, priuſquam in cœtum honorariorum Clementis viij. nomen daret, ſtudiorum cauſa verſaretur. Nec dubitandum eſt, quin te illo quoque ex labore ſumma laus conſecutura ſit. Habeo Scriptorum tuorum teſtes Antuerpienſes litteras, quas, vbi coram cõgrediemur, ſumma cum voluptate audies. Quamobrem verò non in præſens eam tibi deſcribo particulam, quæ non modò te, ſed Illuſtriſs. Card. Barberinum tangit? In hunc enim modum ſcripſit elegantiſſimus Gaſpar Geuartius Reipublicæ noſtræ ab actis Quatuor-uir.

Miſit nuper ad me Lutetia Pariſiorum Nic. Fabricius Pereſius Senator Regius Poëmata Illuſtriſs. Card. Barberini, quibus diſpeream, ſi quid auguſtius aut excellentius in eo genere vnquam viderim. Sanè Pindaricæ maieſtatis ſublimem Genium adeò feliciter exprimit, vt (quod ἀδύνατον olim Flacco viſum) vel æquauerit diſertiſſimum Vatem, vel ſuperauerit. Gratulor ſæculo & Muſis, ad quarum amœnitates

ſa-

ſacrum illud Purpuræ decus , ſuæque fortunæ faſces Vir tantus ſubmittere dedignatus non eſt.

D.D. Hier. Aleandro, Bartholino, Settonio, Io: Baptiſtæ Lauro plurimam meo nomine ſalutem aſcribas velim, cultumq; & obſequium offeras.

Epiſtolas D. Lauri nuper editas velim, vbi latoris cuiuſpiam commoda ſe ſe obtulerit occaſio, ad me mitti. Sed non te pluribus morer, fortaſsè Typographio iam adeſſe compulſum. Vale Vir Clariſs. & me ama. Romæ ex Aedibus Kal. Aprilis MDCXXII.

EX QVARTO ITINERARII Lauretani.

Andreæ Baiani Theologi Luſitani.

IAmq; ſecūda aderat menſa, & Vindemia fructus
Acta ſuos, botros, pomaque læta dabat:
Dulcia iam tandem ventum ad beliaria: noſtri
Quæ fuit aduentus proxima cauſſa, rogo.
Noſſe velim, venerande Pater, ſacrū vnde Mariæ
Annulum in Auguſta hac contigit Vrbe tegi.
Quis dederit fidei monumentum, & pignus amoris,
Virgineum cuinxit quo pia Virgo Virum.
Exſpexi; inſpexique orbem, ter & oſcula fixi,
Bractea ſed quantum, & Pyxis auara tulit;

Cer-

Cernere materiem, aut oculis haurire colorem
Vix potui: hoc etiam diſcere, cura ſubit.
Tortus ad hæc: Dicam, quæ excepi, aut multa legẽti

P. Iacobus Torti tunc Prior Conuẽtus Dominicanorum Peruſiæ.

Occurrere mihi; quæque probanda puto.
Cluſium in Hetruria Vrbs celebris regione, ſacratas
Hasce (nec exiguo tempore) texit opes.
Vnde datæ, ignoro: belli niſi cauſſa feratur,
Omnia vbi prædæ ſacra, profana iacent.
Aſſyrius fortè huc miles portaſſet, an alter
Qui ſpolio hæc prenſus prætereunte foret.

Tolet. in 8. c. in Lucam an not. 30.
Hiſtoriam fuſe explic. in 1 Itinerarij.
De Gemmario Cluſino verior Hiſt.
Fr. Vvintherius Peruſiã attulit.

Nonnè ita Præputium Domini venerabile pago
Italiæ inuentum conſtat, ibique manet?
Fama tamen melior: Gemmarius inſtitor Vrbe
E Domina huc transfert neſcius inter opes.
Gens Cluſina diu ſeruat, ſed tempore Othonis
Germanus prædam hanc relligioſus agit.
Portat in hanc Vrbem, pignuſque fidele reponit,
Cana vbi in ore fides; pectoreque vna manet.
Cluſini tanto ſpoliati pignore, Senas
Implorant, quarum tunc ditionis erant.
Rem repetiſſe volunt armis. Peruſina iuuentus
Se tegit & vires viribus vſque probant.
Nil tamen efficitur. iam Marte in Pallada vertũt;
Iure agitur. ſacra iam fora lite ſonant:

Innoc. viij.

Aeternùm manſura quidem: niſi Maximus omni
Paſtor in Orbe Ligur iurgia diſijceret.
Materiem ſuffecit Onyx, pretioſa Lupillùm
Gemma, Palæſtino quæ fodi in orbe ſolet.
Et decuit, ſacros qui Virginis induit, orbem
Articulos, gemmans totus vt ille foret.
Virginei quæ Hymenæa tori ſacraret, & aurum
Virgineum excoleret, non niſi Gemma foret. &c.

Io.

Io.Bap.Bottinus Luceñ I. C.
Io.Bap. Lauro Peruſ. V. C.

Romam

SCribis,te ſollicitum eſſe de mea valetudine, & grauiter expoſtulas, quòd nihil dederim ad te litterarum,ex quo Roma diſceſſi. Agnoſco amorem in me tuum, quo fit, vt mihi quidem iucundior ſit tua querela, quàm vt excuſandum me putem. Sed vt iam tibi ſatisfaciam, ſcribendi tarditatem bonis de me nuncijs compenſabo. Nunc igitur me optimè habeo. Peruſini Cæli ſalubritas viſa eſt ſubitò vires longa febri valdè imminutas reſtituere.nec dubito, quin id etiam factum ſit animi noua quadam hilaritate. Qua enim voluptate me affectum putas, congredientem ſingulis ferè paſſibus cum veteri aliquo amico? Quid autem referam beneuolentiæ & honoris ſignificationes, quibus ſum exceptus? Maſſini vnius conſpectus, quò inſperatior (nam Roma digrediens miſeram homini literas Ticinum) eò maiore me gaudio cumu-

lauit

lauit. Noſti autem, quàm is in mei amorem ſit effuſus, ad eum frequens venio, & ſuauiſſimè fabulando fallimus caloris moleſtiam. De te hodie plurimus ſermo, & de conſilio, quod cœpiſti ſcribendi Cõmentarium de ANNVLO Beatiſſimæ Virginis, qui iã diu in hac maiori Eccleſia religioſiſſimè aſſeruatur. Id ſanè tuæ laudis & pietatis erit pulcherrimum, æternumque monumentum: id Ciues, id exteri, id poſteri denique efflagitant. Equidem mirari ſoleo, quòd de tam inſigni veſtræ Vrbis ornamento nihil ad hanc diem fuerit à quoquam publicæ memoriæ proditum, cum præſertim numquã Peruſiæ defuerint homines ingenio, doctrina, religione præſtantes: vt exiſtimandum ſit, hoc munus tuo præcipuè calamo diuinitus ſepoſitum & demandatum, Quæſo igitur, Laure, noli omnium gentium expectationem fraudare; i alacer, quo te Superi vocant. Ego hic plus triduo me continere non poſſum: reuocant mater, fratres, domuſq; tota. neq; enim ſibi facilè perſuadent, me tam breui planè conualuiſſe. Itaq; reliqua æſtate domi inter meos quieſcam; deindè cum primum licuerit, Ro

mam

mam ad vos me conferam. Interea peruelim ijs de rebus à te certior in dies fieri, quàs mea referre arbitraberis, vt ſciam. Nolo hanc tibi prouinciam ſumas,vt rumores omnes, quorum inſolenter Aula ferax eſt,ad me afferas.Ego verò cum tua cauſa omnia velim, quid hic, aut Lucæ præſtare poſſim,neſcio. illud certè vbiq; præſtabo, vt te ſingulari obſeruantia, & amore proſequar, vti debeo. Vale, & communibus amicis meo nomine plurimam ſalutem. Peruſiæ 3.Id,Iul.MDCXIV.

Andreæ Baiani Theologi Luſitani.

ORbē,Orbis quo ſtructa ſalus,et pronubus Aether
Virginea arrhauit pectora,Laure doces.
Rarum opus: altus vbi ſic rerum, vt temporis ordo
Lucet; & ingenij pandis & artis opes.
Vindice te Lauro, cedro non inuidet: imò
Quòd te habet Autorem κέδρινον eſſe putat.

HORATIVS CAR. LANCELLOTTVS Io.Baptiſtæ Lauro S.D.

Peruſiam.

SIgnificarunt mihi, qui vectigalia mea iſtic curant ex Abbatia S. Beneniatis; huius Eccleſiam rimas ita grandes cœpiſſe ducere, vt, ni quàm

pri-

primum occurratur, de ruina metuendum ſit. Velim pro eo ſtudio, quo mea tibi curæ eſſe ſolent, rem cum aliquo Architecto inſpicias propius, meque de ſumptu, qui faciendus erit, admoneas: ſimul de eodem D. Beueniate aliquid nobis reconditius eruas, quàm in Catalogo SS. Italiæ à Ferrario eſt factum. Spondet hoc mihi eruditio tua Laure, quem ad Patriæ decus, de ANNVLO B. Virg. qui apud vos eſt, Hiſtoriam moliri audio, quæ auidè expectatur, & Chronicon Peruſinum. Perge feliciter & Vale. Romæ xv. Septemb. MDCXIIII.

F. PHILIPPI FERRARII ALExandrini S:Th.Doct. ac Mathem. ſcientiarum in Ticinenſi Gymnaſio Profeſſoris ad Io: Baptiſtam Laurum Patric. Peruſin. S.Th.D.

Paræneſis.

SI, qui Cybeles, Matris Deum, Currum; Veneris & Iunonis Ceſtum; Palladis ſcutum; Dianæ pharetram, aliarumque inanium Dearum inſignia, pura

pura Poëtarum figmenta,ſcriptis ſuis celebrarunt, oblectant, & in admiratione habentur; quantò tu Laure, ἀξιοεπαινετότερος, καὶ ἀξιολογότερος eris, ſi quem περὶ τοῦ Δακτυλίου MARIAE verè veri & ſummi Dei Matris Librum eruditiſſimè conſcripſiſti, edideris. Hoc ſtudioſis omnibus gratum facturus, vt quàm primum facias, te ego non tam hortor, quàm oro; ſic enim & te Magnæ Dei Matris Δοῦλον φιλότατον oſtendes, & Patriam, quæ Virgineum ANNVLVM illius habet, maximè illuſtrabis.

Etſi enim Peruſia Vrbs ſanè Auguſta eſt, vt antiquæ illius Portarum inſcriptiones indicant; longè tamen auguſtiorem exiſtimo, quòd illi ANNVLVM, quo electiſſima Virgo, quæ Deū peperit, deſponſata eſt, habere diuinitus conceſſum fuerit: neque enim in dubium reuocari poſſe video, an hic ille ipſe Virginis Annulus ſit; cùm plura ſigna & prodigia maximè circa ἐνεργουμένους eueniſſe non lateat, & quoties viſendus exponitur, ingentes & inſoliti à Cacodæmone agitatorum clamores exaudiantur; vt ipſe, qui fortè aliquandò,tota penè Ciuitate confluente, interfui,non ſine ſtupore & admira-

De veritate Annuli B. Virginis Mariæ apud Peruſinos.

tione, vt Vrbem PERVSIAE felicem & beatam cogerer compellare, teſtari poſſum: tum antiquiſſima Vrbs, in qua per omne tempus in omni virtutum genere Viri floruere, ad omnem ambiguitatem ex animo profligandam ſufficere videtur. Nemo neſcit Annulum amoris & fidei ſymbolum eſſe, ac, præter ornatum ingenuæ nobilitatis, inſigne. Nā quod ad amorem attinet; illud ex cap. Lucæ xv. facilè declarat: vbi Pater Filio ad ſe reuertenti Annulum in manu illius dari præcipit, vnde in digito manus ſiniſtræ geſtari ſolet minimo proximo, vt Gell. lib. 10. cap. 10. & Macrob. lib. vij. Auctores ſunt; quod ἐκ τῆς ἀνατομῆς ex corde neruulum quendam in eum læuæ manus digitum deriuari, terminarique obſeruatum fuerit. Quod etiam attinet ad fidem, cur ſponſus ſponſæ Annulum tradit, niſi vt fidei ſimul & amoris arctiſſimo vinculo obſtringantur? cur & teſtamenta, quæ in ſcriptis vocant, teſtium Annulis obſignantur, niſi vt fidei robur accipiant? Quantum vero ad nobilitatem ſpectat T. Liuius, vt omittam alios, lib. 2. Bell. Pun. abundè docet, apud Rom. Annulos geſtari haud licuiſſe niſi ijs, qui Patricij,

tricij, vel equeſtris ordinis eſſent; idq; ab eo tempore lege cautum fuiſſe. Idcirco M. T. C. inter alia crimina Verri hoc quoque obijcit, quod Annulos ignobilibus geſtare permiſerit. Tanta autem Annulis fides habita eſt, vt Seruo Heri Annulum proferenti, haud ſecus quàm hero ipſi crederetur. Quod idem M.C. ad Q. Fratrem ſcribens reprehendit, quòd ſæpè ſic Annulum alienæ, non propriæ voluntatis miniſtrum eſſe contingat.

Ex quibus optimè tibi perſpectis, nemo non intelligit, quanto amore Peruſiam Regina Mundi proſequuta ſit; dum proprium ANNVLVM illi perpetuò ſeruandum conceſſit. Hoc namq; argumento non modò illam nobiliſſimā Vrbem, ſed & ſibi maximè caram, fideliſſimamq; apertiſſimè demonſtrauit; vt propterea Peruſinorum felicitati ſummoperè gratulandum ſit. Nam ſi Meſſanenſes Litteras eiuſdem Deiparæ, quas ſumma pietate colunt, maximaq; religione ſeruant, & qui aliquid eiuſdem Virginis indumentorum, criniumue, aut alterius rei habuere, tanti faciunt, vt ſe felices putent, & theſaurum incomparabilē ſe poſſidere gaudeant;

V. Deiparæ amor erga Peruſiam.

 deant;

deant; cur non etiam Ciuitas Peruſina tanto Virginis dono ditata, ſe inter Italiæ, imò etiam totius Orbis Vrbes præcipuas cenſendam iactet gratulabunda? Tu itaque doctiſſime mi Laure, ſi verè φιλόπατρις, ſiue ſi te Patriæ amor tenet, vt opinor; ne amabo theſaurum hunc ignotum exteris patefacere cunćteris. Ex Academia Ticinenſi.

Ad Anulum Deip. Virginis

D. Alphonſus Caietanus Aragoneus.

ANule, connubij quondam qui fœdera ſancti
Firmaſti articulis inclite Virgineis.
Circulus eſſe tuus malit iam Signifer orbis,
Ferre per obliquas quam ſua ſigna vias.
Et viduum gemma cum te Sol aſpicit; ipſe,
Credo equidem, fieri Sol tibi gemma velit.
Nec dubitet, paruo nequeat ne claudier orbe;
Virginis en vtero clauditur ipſe Deus.

Ioſephus Mariam alloquitur.

SVme, Puella, tuus quæ fert tibi munera coniux
Anulus hic noſtri nexus amoris erit.
Si non Eous medio micat orbe lapillus:
Quærenda eſt alio gemma marita mari.
Tu Mare Virgo, meum es. Maris eſt tibi nomen, & omen.
Ah valeant rubri iam mihi dona ſinus.
Tu Mare Virgo meum es, tu gemmam ſuffice, ſitq;
Siue fides adamas, ſiue pyropus Amor.

Iacobus Pyrontus Neapolitanus.

In

IN ANNVLVM BEATAE VIRGINIS PERVSIAE SERVATVM,

Ac Io: Baptiſtæ Lauri Theologi Peruſini Commentario illuſtratum,

GASPARIS MVRTOLAE I. C. & Theol. Genuenſis Carmen.

Non eſt Annulus,
Non eſt hoc magis
Diues, & nitens;
Non eſt Annulus
Hoſpes, hoc magis
Pulcher, & leuis;
Cedit Annulus
Huic Gygis potens,
Totuſq; aurea
Fulgens bractea;
Cedit Annulus
Omnis regius
Huic; & quælibet
Gemma ditior
Terræ & æquoris.
Non aſpides
Auro conditi
Aequari queunt.
Adamantinus
Non quit calculus,
Non ſmaragdinus,
Non hyacinthinus
Præferri, ac ſimul
Qui læui, & vaga
Floret purpura,
Qui ſinu è ſuo
Ignes euomit.
Quin huic Annulo
Cedunt Sidera,
Et Sol, & patens
Luna claudier
Hoc in Annulo
Vellet; hic enim
Mortales manus
Haud cinxit, neque
Profanos thoros
Coniuxit ſimul,
Sed ſanctiſſimam,
Sed caſtiſſimam,
Sed belliſſimam
Virginem Dei
Parentem, fide

Deuinxit ſua.
Ex hoc Annulo,
Ex hoc paruulo
Orbe en vt ſalus
Orbis cœlitus
Omen detulit.
In hoc Annulo,
In hoc paruulo
Orbe, vt compedes
Inuenit ſuas
Serpens, & Draco
Ille, qui dolo,
Et pellacia
Frontis ſubdola
Euam compulit
Ad pomum, & necē.
Per hunc Annulum,
Per hunc paruulum
Orbem, vt perditam
Fidem adulteri
Mariti ſibi
Sentit reddier
Amica integra,
Ac amabilis!
Ad hunc Annulum,
Ad hunc paruulum
Orbem, inhoſpiti
Ex orbe vt venit
Flauus Sarmata,
Et Thrax, & Geta,
Criſpuſq; Aethiops,
Et in hunc ſua
Flectit genua,
Inclinat caput!
Sed hunc Annulum,
Sed hunc paruulum
Orbem cernere
Nunc dat omnibus
Eloquentiæ
Author elegans,
Elegantiæ
Author eloquens
LAVRVS. hic docet
Vnde illum inclyta
Vrbs receperit,
Quo coagulo
Hunc compegerit
Manus dædala;
Et hæc omnia
Sic amœniter,
Sic bellè, & probè,
Vt ex omnibus
Partibus ſibi
Cohærens, fiet
Sibi & Annulus,
Sibi & Laurea.

V. C.

V. C. Abrahamo Bzouio Polono Io: Bapt. Laurus S.D.

In Vaticanum:

ERgò incolumi fœdere Gratiarum, quod cum Vigiliarum tuarum amantibus abs te contractum oportuit, litterarium aliquid à quopiam rogatus negare non potès, Vir doctiſſime. hinc & boni audaciam meam conſulueris, quæ benè & feliciter ceſſerit, ſi à grauiſſimis curis tantiſper feriatus, cupiditati meæ ſatisfaciendum putaueris. Inde ab Autumno ineunte Anni, qui ſe iam conuoluit, Commentarium habeo præ manibus de ANNVLO, quo Mariæ Virginis digitum S. Ioſeph oppignerauit, & ſumma religione Peruſiæ aſſeruatur, de quo plerique rerum ſcriptores mirè ſilent. Cogitaui autem maximum operæpretium me facturum, ſi ad feracem eruditionis tuæ agrum confugerem, ex quo in arentem meum pluſculum deriuarem. Obſecro te, Bzoui humaniſſime, ne pigeat haud dico me, ſed nobiliſſimam Patriã demereri, quæ

Ex Centur. II. epiſt. 9.

immortalem cuiuis habitura eſt gratiam, per quem tanti Donarij cultus & veneratio augeatur: & certè per te plurimum augebitur, ſi gemmulæ è Palæſtina in hanc primum Vrbem, deinde Cluſium, poſtremò Peruſiam allatæ, tuū ipſe calamum, eximius Annalium Eccleſiaſticorum noſtro æuo Scriptor fueris admolitus. Vale Romæ ex Aedibus Id. Nouemb.

Viro Illuſtri Io: Bapt. Lauro F. Abraham Bzouius S.

NOn minus piæ, quàm eruditæ curioſitati, vel cupiditati tűæ de ANNVLO Sacroſanctæ Deiparæ, quid in præſens reſpondeam, præter iſta pau cula, non habeo. Veriſimile mihi eſt, caſtiſſimam Virginem, Ioſepho Virginei floris futuro cuſtodi, ſubarrhatam Annulo fuiſſe. Receptus mos obtinuerat, non apud Gentiles modò, verum & apud Hebræos, Pronubales Annulos & dare, & recipere, fidei ſeruandæ, tanquam certiſſimum aut ſignum aut monimentum. Heſter à Viro vidua, inter cymelia ſeruauit, non nemo earum, quæ

poteſta-

poteſtatem ſui viro faciebat, Annulum proferebat, atque referebat: quod curioſi rerum Hebræarum obſeruarunt: vt propè vero ſit, intemeratam Virginum primiceriam Mariam, eandem teſſeram poſteris reliquiſſe, hypomnema clariſſimum fidei nunquam violatæ, Virginitatis nunquam delibatæ. Quod autem Italiam, adeòque nobiliſſimam Ciuitatem hoc Annulo, veluti pretioſiſſimo donario, Regina Cælorum dignata ſit; facilè mihi perſuadeo: cum in Italia videam Aedem Lauretanam, Angelicis manibus è Palæſtina delatam, Cunas & Præſepe, in quibus eum, quem Orbis capere non ſuſtinet, collocauerat; capillos, zonam, ſudaria, & id genus pretioſiſſima à Diua Deiparente relicta pignora, ab Oriente Romam, & in alias occiduas Vrbes, piorum ſtudio translata. De veſtro Annulo auget fidē longi temporis acerrima inter bellicoſiſſimos veſtros Peruſinos ac Senenſes ante C L. annos dimicatio; quam opus fuit SIXTO IV. Pont. Max. dirimere, Annulumq; veſtrum Romam deferri iubere, ſeponendum in aliqua Vrbis Baſilica, ad vniuerſi Orbis culturam. Hæc mihi in extemporaneum calamum

lamum, venerunt. Ceterum animum magis aduertam, ſiquid aliud de tam incomparabili Cymelio potuero, vel ex prioribus lucubrationibus in memoriam, vel ex accuratiore in poſterum inueſtigatione in lucem producere. Tu porrò eam, quam auguſto ſtylo ornandam, illuſtrandamque ſuſcepiſti Gemmam, Orbi proponere perge. Nam *ſapientia inuiſa, & theſaurus abſconditus, quæ vtilitas in vtriſque?* Vale. Ex meo apud S. Petrum Muſæo. poſtrid. Idus Nouembris.

EX PRIORE PARTE HIEROmeniarum, ſiue Sacrorum Menſium Admod. R.P. *BANDINI GVALFREDVCcij Piſtorienſis è Societate Ieſu.*

De Annulo, quo B. Virgo deſponſa. Peruſiæ aſſeruatur.

xix. Martij. *OMnibus hic gemmis, atque omni circulus auro*
Ditior, è digito Virgine traxit opes.
Inſpice, & inflexo mox poplite pronus adora:
Sunt hæ, quas meritò deuenereris opes.

De

De Eodem.

ANnulus in digito diuinæ vt Virginis hæſit,
Demite, ait, gemmas, Gemma Puella mihi eſt.
Aut ſi danda alia eſt, Stellam deducite Cælo:
Cetera dedignor lumina, Sidus amo.

Eidem.

ARrha, fide digitos, atq; imas necte medullas:
Integra Virgineus pectora iungit Amor.
Virgineo neque Flore poteſt, neque Prole carere
Virgine, quæ Tales nectit vtrinque fides.

EX GENEALOGIA SERAPHIca Ord. Min. Conuentualium P. Hilarij Altobelli Piceni Theologi.

De Reliquijs Eccleſiæ S. Franciſci in Cuſtodia Cluſina.

ASſeruabatur olim in iſta Eccleſia ANNVLVS B. Virginis & Matris Domini, translatus huc ab Aede vetuſtiſſima S. Muſthiolæ in Agro Cluſino poſita: in qua etiamnum contra temporis iniurias eiuſdem S. Muſthiolæ conſpicitur Imago depicta cum eodem Mariæ Annulo pēdente. Cōſeruatur autem

Ex primo Volum. in Prouincia Etruriæ.

tem, præter interruptam populi traditionem, inter publica Vniuerſitatis Cluſij ſcripta, memoria cum translationis prædictæ, tum furti ac ſubductionis factæ à quodam Fratre Vvintherio, qui Peruſino Senatui, quanquam inuitus, ipſum largitus eſt. Atq; hic Annulus ſingulis annis in Cathedrali Eccleſia Peruſ. publicè colitur à maximò Ciuitatis & extraneorum populorum concurſu. &c.

Iuliani Viuiani Piſani I.V.C. Proth.Ap.
Ad Deiparam Virginem & S.Ioſeph.
Annulus.

ANnulus excelſis vobis ſum miſſus ab Aſtris,
Numinis æterni miraq; ſigna fero.
Annulus annecto Triadem, Menteſq; ſupernas
Supremo Regi, cuncta creata ſimul.
In Natã, & Matrẽ, & Sponſam ſanctiſſima Virgo
Te elegit, voluit, ſumpſit & ipſe Deus.
Annulus atteſtor donum mirabile Cæli,
Signantem digitis me retinebis ouans.
Decreuit Regis ſummi ſapientia Ioſeph
Cuſtodem in Sponſum, Virgo Beata, Tibi.
Coniugis obſequium, cor vnum, ſpiritus vnus
Sit Vobis, dantem concelebrate Deum.

Beatiſs. Virgo Maria.

I Cæleſte decus; velox pete ſydera, dices,
Ecce Ancilla Dei, quod iubet illes ſequor.

S. Ioſeph.

ADdas: quid meruit, quo talia ſumat Ioſeph?
Diuina ò pietas! ò ſtupor altus! Amor.

De

DE BEATAE VIRGINIS Annulo.

AD VRBEM PERVSIAM

I. A. V. C.

VErſicolor gemmis haud Annulus ardet Eois,
Virgineas potuit qui decuiſſe manus,
Numinis ad vocem quoties Peruſia queſta es?
Quod tibi vallatum Cor adamante foret.
Non ſapis;at penitus tibi corda adamantina fiant,
Si Gemma innocuæ Virginis eſſe cupis.

Io. Baptiſtæ Lauro Per. V.C. Marcellus Iouanettus Aſculanus I. V. C.

Romam.

SYntagma, quod nuper iſtic apud te delibaui,de Pronubo Virginis ANNVLO feliciter inchoatum, eſt nè adhuc ad vmbilicum perductum, mi Laure? Certè ſi tunc potuit vel particula integram mihi afferre voluptatem,quæ nunc ſupereſt,tamdiu retardata me torquet. Da igitur operam, ne aut præproperæ cupiditatis meæ, aut nimiæ

cu-

cunctationis tuæ pœnas pendam. Apud nos ex illius Annuli cultu, qui plurimus ſanè eſt, plurimū ingenij tui fama percrebuit. Vidi ego multoties iſtic in Vaticanis Aedibus, atq. alibi, nec ſine admiratione vidi, cælatos quoſdam & expreſſos Phidiaco labore Annulos, & ex eorum orbibus conſurgere inſertos Palmæ ac Lauri ſurculos. Noui nunc demum, quid ſibi volunt. Nullum illuſtrius tuam gloriam præſagire poterat Hierogliphycum. Iſte Annulus Virginei cōnubij caſtus index virtutum tuarum germina circumſepit ac fulcit, ex iſto Annulo tua Laurus laudum Palmis inſita, perpetuo virore frondes explicans, ad immortalitatem ſurgit. Tu mea hæc Epigrammata exiguum declaratura ingenium, ſed non exigua meæ venerationis argumenta cognoſce. Vale, meq; vt ſoles, ama. Aſculi.

Cuncta Iouem, ſtructa numeroſo ex orbe catena,
Iam rapuiſſe ſibi ſæcla profana ferunt,
Vrbs Auguſta, magis Cælo tua gloria ſurgit,
Hæc tibi dum Mariæ pronuba Gemma nitet.
Quod ſi etiam veris componere falſa liceret;
Illa ex Orbe Viros, hæc trahit Axe Deum.

CEde Pyrope, Adamas, concedat Iaſpis, Achates,
Quæq; per Auroræ littora bacca micat.
Lumina gemmarum, concharum germina vincit,
Dum Mariæ digitos tortilis ornat Onyx.
Quid plura? en nunc ipſa Polo ſe Terra maritat;
Et Natura ſacro fœdere iuncta Deo eſt.

EX LIBRO MONILIVM B. Virginis

QVINTILIO VANNIÇELLO Auctore.

Cum in cap. 6. ſatis de dextro & ſiniſtro Annulo myſtico diſſeruiſſet, demum in calce.

VERVS, inquit, & germanus Deiparæ Virginis ANNVLVS, quo eam S. Ioſeph ſibi matrimonio copulauit, PERVSIAE in Templo S.Laurentij, omnium primario, conſpicitur; qui neque eſt aureus, neque argenteus, ſed ſimplex veluti ex oſſe, coloris tamen varij atque translucidi, quique ad pietatem intuentes mirificè allicit. &c. Cap.6. Moniliũ libri Car. Bellarmino dicati.

Io. Baptiſtæ Lauro ſuo S. D. Ioannes Barclaius

Peruſiam.

NAe tu homo à Gratijs planè fi-ctus, mi Laure: qui tam amanter ignota in Vrbe offers hoſpitalitios Lares. Inuitat ſanè anni amœniſſimum tempus, & Card. Barberini ad Spoletanam Eccleſiam ſuam molientis iter profuſiſſima humanitas. Peream, ſi, præter familiæ pietatem, queat aliud obijci veſtris arietibus: & aliòqui perdiu eſt, cum ego Vmbriæ, Tuſciæque regiones animo metior, Peruſinas Athenas cũprimis inſpecturus, quibus hæc Vrbs meritò debet opſoniorum & ſapientiæ penum. Vocat & religioſi mercimonij ſplendidus & elegans quæſtus; Aſſiſiatis Herois cunabula, Angelorum Aedicula, & Pronubus horum atque mortalium omnium Dominæ ANNVLVS, quem fama eſt apud Italos plus quingentis annis religioſè ſeruatum; proximo verò à ſuperiore ſæculo tam charam ſacroſancti Matrimonij teſſerã PERVSINIS Vo-

Vobis operoſo conatu vindicatam, ex Ioanne de Carthagena didici. Is nũc Arcanorum ſuorum Volumen alterum inuulgat, teque, mi Laure, ſaluere iubet. Vale, Romæ.

Io: Matthæi Caryophili V. C.

Appendix ad Noctes Tuſculanas & Rauennates.

ARrbabo connubÿ cum ſit certiſſimus Index,
Index Virgo tibi virginitatis erat.
Arrbæ notat ſponſos dominoſq; viroſq. futuros;
Te Sponſam ſponſo tradidit & dominam.
Quãta bac arrba fuit? quãtũ alma Peruſia pignus
Seruat, & æterni pignus amoris babet?
Et græco dici Periuſia nomine poſſet,
Reginæ ditat quam pretioſus Onyx.

Eiuſdem.

παρθενίης σφρηγῖδα τόκος δακλέδρομε θῦος,
καὶ σφρηγῖδα γάμυ δάκτυλος ἔσχε κέρης.
κάνλιν ἄκρος ἔλυμπος ὑπέρταΊον ἅρπασε κόσμον
Ίλω δ' ἑτέρην σῖχος κάλλειπεν αὐσονίη.
ὦ πόλις ὑψιθέμεθλε Περυσία, ἀνθιφορίζυς
αἰθέρι δακτυλίῳ νυμφοχαρῆ Μαρίης.

PEruia Virginitas indemnis; perui a ſponſæ
Arrha fuit, digitus cum ſibi ſigna tulit.
Illum ardens rapuit, quo pulchrior eſſet Olympus;
Hanc decus Auſoniæ præſidiumq; dedit.
Fortunata nimis præcelſa Peruſia; tanto
Munere tu cœlis æmula ſemper eris.

Iuliano Viuiano Piſano Eccl. Piſ. Decano, & Proepiſcopo Tudertino, Io. Baptiſta Laurus Peruſinus S. D.

Tuder.

TRes propemodum abierunt menſes, cum meus de Annulo Mariæ Virginis datus eſt Typographo deſcribendus Liber, & ſena vix dum folia ex Taberna calcographica emerſere. Dormitantes adeò operas non ego ſolum obiurgaui ſæpius, qui metuam, ne iſtò verſus ex improuiſo cum Cardinali arripiendum ſit iter: verum etiam Princeps Malettanus, ſub cuius auſpicijs adornata iam eſt, & in dies vrgetur editio, acriter increpauit. Sed ſcilicet contra ſollennes recraſtinatores ſumitur inanis labor. Vbi iracundia ſatis incaluimus, blandior confeſtim ratio ineun-

ineunda eſt, quæ nobis illos mitiores reddat. & quos verbis acerbioribus caſtigaueramus, eos muneraria via nobis reconciliare neceſſe habemus. Ceterum cum video, præter opinionem, hanc mihi ceſſationem non mediocriter fœnerare, dum interea lectiſſimorum ingeniorum lucubrationes in ſacrum Argumentum ad me deferuntur; poſſum illis libenter ignoſcere; imò, quod verè dictum inter nos ſit, habeo gratiam nõ vulgarem. Præter enim quàm quod tuis elegantiſſimis Carminibus, Vir præſtantiſſime, ſum auctus; quæ vna cum alijs Clarorum Virorum in tempore leges excuſa, eruditiſſimus Thomas Dempſterus Bononia vſque arcana quæpiã de Annulo Pronubo ad nos miſſurus eſt; quod ex litteris ad V. Clariſs. Ferdinandum Carolum ſcriptis heri cũ voluptate cognouimus, & Illuſtriſs. à Monte Vetere illinc proximè reuerſus confirmauit. Quarè amabiliſſimo Guazzaronio multum debeo, qui tibi ſcriptionis conſilium noſtræ indicauit: humanitati verò tuæ multò magis, qua me meaq; tanta comitate amantiſſimè amplecti conſueſti. Perge modò homini tui ſtudioſiſſimo in amore reſponde-

re, qui obſeruantia te iamdudum colit ſingulari. Vale, Romæ Poſtrid. Non. Aprilis MDCXXII.

De Annulo Beatiſſimæ Virginis Peruſiæ ſanctè ac religiosè aſſeruato.

VALENTINVS PASCHALIVS VTInenſis Prot. Apoſt.

NOn hic gemma nitet; nec Imago ſculpta videtur;
Gemma & Imago tamen; ſi benè cernis; adeſt:
Virgo eſt gemma, tulit nobis quem Mater, Imagos
Nam ſine principio eſt, & ſine fine Deus.

De eodem.

NOn eſt Vrbs ſed cæleſtis Peruſia Mundus;
Dum facta eſt Matris Dactylotheca Dei.

De eodem.

ANnulus in terris, in Cælo ſponſa moratur;
Tam diſtanti indi qui potuit digito?
Longos an neſcis digitos Cæleſtibus eſſe?
Hanc Vrbem ſummo proximam & eſſe Polo?

De

De eodem.

Victor vt ſedes adijt beatas
Natus, & dextram tenuit paternam,
Non tulit Matrem peragrare, & arctam
Ducere vitam.

Ferre nec longas hyemes, nec æſtus:
Eſt tamen paſſus tria luſtra labi,
Antè quàm greſſus ſuper aſtra Virgo
Dirigat alma.

Interim tanquam fidei Magiſtra
Grandia ignaræ rudimenta Genti
Iecit, & totum celebres Athenas
Reddidit Orbem.

Hanc, vbi ad vitam redijt perennem,
Aliger ſacris humeris Senatus
Intulit Cælo, Triadique ſanctæ
Ritè dicauit.

Abſit, vt quas incoluit verenda
Virgo, Terrarum meminiſſe nolit,
Atq; mortales miſeros ſuperna
Spernat ab arce;

ANNVLVM, ſponſam ſibi quo iugauit
Helides; nobis monumenta amoris
Liquit, & terras voluiſſe conſtat
Lugere Cælo.

Ex Libro Quarto Sacrorum Elæochryſmatων.

Fr. Fortunati Scacchi Theologi Auguſtiniani.

NEc ſolum ad vaſa vnguentaria, verum etiam ad parandos Annulos veteres Orientales Onyche vtebantur, cuius rei plurima teſtimonia ex his, qui de Gemmis ſcripſerunt, afferri poſſent. Sufficiat tamẽ teſtis vnus pro omnibus, & omni quidem exceptione maior, Papinius noſter lib. 1. Siluar in Epithalam. Stellæ & Violanthillæ, eiuſdem Violant. Aedium ornamenta, ſuperboſque apparatus hiſce verſibus deſcribens.

Digna Deæ ſedes, nitidis nec ſordet ab Aſtris.
Hic Lybicus Phrygiuſq. ſilex; hic dura Laconum
Saxa virent, hic flexus Onyx, & concolor alto
Vena mari. &c.

Flexum dicit Onychem, quoniam in varia opera flectebatur, Domitius Commentator inquit. in vaſa nimirum potoria, pedes lectorum, ſellaſq; vt Ne-

pos

pos tradit. Quamobrem miraculo fuiſſe maximo affirmat, cum Pub. Lent. Spinter Amphoras ex eo, & Vrceos oſtendit Cadorum magnitudine. At verius dictum putauerim, flexum Onychē à flexu eiuſdem in Annulos; quem vſum, vbi cūcta antiquitatis teſtimonia deeſſent, B. VIRGINIS ANNVLVS, omnium antiquiſſimus, Peruſiæ religiosè pièque aſſeruatus, ſufficientiſſimè probaſſet, cuius ANNVLI Hiſtoriam. &c.

Ioanni Baptiſtæ Lauro V. C. Paulus Benius S.

Romam.

PRæclarè tu quidem facis, ornatiſſime Laure, qui me ſic excitas ad ſcribendum, vt meas occupationes agnoſcas & fatearis. Optaſſem tamen, vt præter occupationes, mei quoque ingenij tarditatem excuſaſſes & ſenectutē. Quanquam ſic me prouocas humanitate ſingulari, ſic me allicis munuſculo leporis elegantiæque pleniſſimo, vt tecum longior eſſe cogar, & epiſtolæ tuæ ſuauitatem ſaltem orationis longitudi-

ne compenſare. Gaudeo ſanè vehementer, quòd politioris literaturæ & eloquentiæ decus toto pectore amplectaris: hinc enim fiet, vt tuis Ciuibus induſtriam mirificè probes. Itaque dum in Iuriſprudentiæ curriculo magna cũ laude verſantur, erit quod tua quoque veſtigia conſectentur, vt priſcis Iureconſultis euadant quàm ſimillimi. Tametſi illud tibi in primis gratulor, quòd in iſta luce hominum degis ac gentium theatro, vbi Virtuti propoſita ſunt præmia: etſi enim ſpes fallit ſæpè aliquos, aliqui etiam in medijs palæſtræ iſtius ſpatijs concidunt, multi tamen, labore comite ac patientia, ſed Virtute in primis, optatos referunt fructus. Quod vt tibi fœliciter accidat, & cupio & ſpero. Interim vtinam mihi liceret aliquid ad te viciſſim ex lucubratiunculis noſtris, vigilijſque tranſmittere, vt extaret tibi mutui argumentum amoris ac pignus. Sed cum ob viarum interualla nulla mihi ſe ſe in præſens offerat opportunitas, eam ſaltem auidiſſimè præſtolabor. Iam verò tibi plurimum debeo, mi Laure, quòd Lucam Benium gentilem & cognatum meum tam bellè ornaſti: vel potius ſuis

vir-

virtutibus, Cæſariſq; teſtificatione Clariſſimum illum quidem, ſed ſitu & ſqualore penè obſitum, ne dicam temporis veterno iam planè obrutum, ex obliuione vindicaſti, ac tuis pigmentis & luminibus in priſtinum ſplendorem reuocaſti. Perge igitur. Quot enim proceres ornas, imò verò quot epiſtolas ſcribis, tot tibi Laureas imponis. Quid plura? Quoties ſtylum aſſumis, ſiue ſoluta oratione ſcribas, ſiue carmine, toties Patriam, etſi alioquin Auguſtiſſimam, reddis Auguſtiorem; nunc præſertim, cum de B. MARIAE Virg. ANNVLO, quo Peruſia alijs meritò Vrbibus debet anteferri, Commentarium, vti audio, concinnaſti. Ede, obſecro te, quàm primum in lucem, nec, quid de eodem Benius meus indicauit, prætermitte. Vale Datum Patauij iij. Kal. Nouembris. MDCXXI.

Ex

Ex D. Felicis Benij Eugubini Can. S. Saluatoris Commentario in Elegiam Dauidis ſuper obitu Saulis & Ionatæ, ad verſiculum

2. Reg. 1.

Filiæ Iſrael ſuper Saul flete, qui veſtiebat vos coccino in delicijs, qui præbebat ornamenta aurea cultui veſtro.

DE Onyche, inquit, ſubcærulea non tacuerim, ipſam ab Hebræis eximiè cultam, quam Aaron in Rationali inter duodecim gemmas circumferre conſueuerit: neque item de alba, quæ hodie Calcedonius vocatur. ex quibus aptiſſimè formabantur Annuli. Cum autem in lapide Onychino, vt auctores tradunt, nomen Ioſeph inſcriptum fuerit, ex hoc, puto, habemus ILLVM, quẽ ſub ferreis cratibus inde à Sixto Quarto Peruſini piè cuſtodiunt, Ioſephi ac Mariæ Nuptijs ſubarrhandis ſanctiſſimè adhibitum. &c.

Abulenſ. in Exod. c. 22.

Fr.

Fr. Valerij Setæ Veronenſis, Epiſcopi Aliſani.

AEdem, quæ Chriſti dedit incunabula Matri,
Inter Picentes Laurea Sylua tenet.
Annulus Auguſta Mariæ ſeruatur in Vrbe,
Mira Vmbri & Tuſci quem pietate colunt.
Hunc pariter Lauri titulis gaudere decebat;
Ecce pia Lauri clauditur Hiſtoria.
Lauretum folijs circum ſacra tecta coronat:
Annulus eſt ſcriptis, Laure, corona tuis.

Aliud.

LActeus hic Circus ſtellati eſt æmulus orbis;
Idem vtrique color, lucida vterque rota.
Eſt ſedes & vterque Dei; miracula cælo,
Miracla omnipotens hoc Deus Orbe facit.
Luna fides eſt Phœbus amor, quos Annulus ambos
Signat: defluuijs nec caret iſte ſuis.
Miraris, digito Virgo quod geſtet Olympum?
Ecce ſinu immenſum continet illa Deum.

Aliud.

ANnulus eſt, ſancto Sponſæ quo fœdere Coniux
Se MARIAE iunxit. credite, vera fides.
Teſtis. quæ longos tenet hunc Peruſina per annos
Gens; quondam & teſtes Cluſiadæ eſſe queunt.
Deeſt Gēma: at quæ terra ferat. quæue vnda lapillū
Dignum? Stella Poli gemmula ſola decet.
Stellifer an nequeat Digiti Annulus eſſe Corona?
Biſſenis Stellis cingitur ecce caput.

Ex

Ex Votiuo Peregrino Ioannis Gualterij Aretini, olim Neapolionis Comituli Peruſ. Antiſtitis Vicarii Gener. nuper Burgi S. Sepulchri Epiſcopi.

THybridis Auguſti ad ripas vbi venimus, Aedes
Neapolione, tuas prætoria tecta, ſubimus;
In queis Gryphiadum populo me iura dediſſe
Et memini et memori æternùm ſub corde tenebo.
Laurentij mox Templa vocant, vocat Annulus almæ
Virginis, ærijoni radians à fronte ſacellis.
Salue Stella Poli, Gemma inclyta, digna beatis
Hæſiſſe articulis MARIAE: da noſtra nitorem
De Annulo Epiſcopali. *Gemma bibat de fonte tuo. mea gemmea ſordet,*
Saxea nobilior longè eſt tua. Sed mea Burgo
Lapſa ſepulchrali tunc eſt mihi credita, cum me
Epiſcopus à Paulo V. creatus. *Cuſtodem ſacri Paulus dedit eſſe Sepulchri.*
Finibus Aſſyrijs venit tua, quæ tibi quondam
Creditus eſt cuſtos Regum de ſtirpe Ioſephus:
Et per vos genitus, ſacro tradenda ſepulchro
Victima, ab ingenita laudandus origine Chriſtus.

Io. Bapt. Lauro Peruſ. V. C. Antonius de Montenigro Genuen. Theol. S. D.

De caligine anni 1473. Menſe Iulij de qua in pag. 49. DE Aëris ſtatu & temperie ab adulto Iulio ad ineuntem Auguſtū Anni

ni 1473. pauca tibi, qui hæc optimè calles, præſcripta volui: nempe ab Aſtrorũ radijs illam tam craſſam & obſcuram caliginem, de qua heri abs te diſſertum eſt pluribus, non potuiſſe ortum ducere; ſed à diuina mouente cauſſa fluxiſſe, vti tu quoque certis è Cælo petitis rationibus affirmas. ☽ enim, Cæli themate per vniuerſum eorum dierum excurſum accuratè inſpecto, progreditur ab ☍ ☼, ipſa Luna ♑ ſignum luſtrante, boreale, frigidum, ſiccum, terreum. Quocirca ſicuti ☽ eſt, quæ propter diuerſam ſignorum proprietatem, variam aëris temperiem efficit, & in ſignis aqueis, Auſtralibus, & humidis caligines & nebulas excitat; ita ſerenitatem affert, diſcurrendo per ſigna oppoſitæ naturæ. vt ♑ Boreales ventos, ſerenitatis prodromos & Cæli euerricula vocatos, profert. Serenitati autem conueniens erat ☼ eſſe in præcedenti ☍ à ☽ receptum in ♋; quemadmodum etiam diametralis mutua receptio verſabatur inter ♄ & Lunã. qui ♄ in eodẽ ♋ iũgebatur ☼ & ☿. Sicuti autẽ mẽſe Iulio propè iã vertẽtis anni obſeruatũ fuit, Saturnum in ♋, iunctum ☼, nimiã ſerenitatem effeciſſe: ita tunc temporis
ex

ex eadem naturali cauſa dicendum eſt idem promanaſſe: idq; eo magis, prænotata luminarium ☍ á qua totius illorum dierum ſtatus deſumpto exordio, nō nulla repetam de ☽ via, & radijs cum ☉ & reliquis planetis, deque his inter ſe & Solem.

Cæli Thema tale erat. ☉ in ♌ igneæ triplicitatis, ipſius luminaris throno, ex △ Lunam illuminans in ♈. eiuſdem naturæ & triplicitatis, verſantem in Solis exaltatione: Luminaria verò amico ſe ſe adſpectu intuentia, & in ſuis domibus exiſtentia, numquam caligines excitare poſſunt. Accuratius autem obſeruato Lunari curſu, ab eo ſemper ſerenitatis argumentum deſumas. Ab ♈ petit ♉, in quo & ſua exaltatio, ſignum Boreale, frigidum & ſiccum, adſpicit ex ☍ ♃ ſerenitatis auctorem ex ſuo throno, necnon Saturnum in ♋ ſub eiuſdem ☽ dominio ✶, item in △ Venerem in ♍ ſigno Boreali frigido & ſicco, & Mercurium radio ✶ in ipſomet ♋. iungiturque Stellæ Procyonis calidæ & ſiccæ naturæ ☌. qui ☿ aëris temperiem ſemper mouet, vt vicinior terræ & ☽, & nunquam á ☉ radijs, nec per ✶ diſtans. Deinde tendit ad ♊ aëreum ſignum, copu

la-

laturque ♂ & Aldebaram: idcirco Lunæ corpus ſiccum,& calidum, ſerenitatẽ præſtat,& inde diſcurrendo per ♋,imperium inter Aſtra obtinet, & iunctũ ♄ & ☿ auget ſerenitatis effectum, vt ſuperius diximus, ex ✶ Venerem aſpiciens, △ Iouem. Luminarium copula celebratur in ♌ Solis regia, ſigno calido & ſicco,quæ eſt à Martis ✶ radio illuſtrata, à ♃ □, & dũ ad Virg.pergit, eſt inſpecta à ♂ à ♄ Merc. & ♃, iũgiturq. Veneri, ac tenuit illicò ♎ ſignũ aëreum in Tri. Martis,&ſiebat propior Spicæ Virg. in ipſa eclyptica, quæ omnes ſerenitates ſemper elargitur,& orbem terrarum lætitijs mirum in modum irrigat. In ♏ autẽ Iouem reperit,& in ſua domo ♋ Saturnum ac Mercuriũ △ illuſtrat, Sextil. Venerem. Secunda item vice in ♐ Iouis contubernio cũ Solis & Lunæ Trino. ſuccedit iterum ignea & ſerena conſtitutio diametro accedente. Tandem per initia Auguſti, dum in ♑ locatur, Saturno & Mercurio opponitur, ex ✶ intuetur Iouẽ,Trino Venerẽ.& præter id, quod de Luna diſſertũ eſt,ad ceteros planetas deflecti oratio põt. Inter Saturnũ & Venerem Sextil.eſt.inter ♄ & ♃ Trinus.inter ♃ & ♀ Sextil. inter ♂ & ♀ □, quod-

que

que de ♄, idem dicendum de ☿. Ergò ex Aſtrorum decretis maxima ſerenitas tunc temporis indicabatur, niſi diuinior quædam ac ſublimior cauſa obſtitiſſet, & pro ſerenitate craſſam illam caligině induxiſſet. Inter eas tamen nebulas, amantiſſime Laure, quibus denique fulgens B. Virginis ANNVLVS illuxit, magno ſcilicet Peruſiæ veſtræ bono, tuum mihi animum ſerenum ac fauentem ſerua. Vale in Vrbe Prid. Id. Decembris MDCXXI.

Sed non omiſerim, Laure, quod olim Genua vſq. ſuſcepta ad veſtratem ANNVLVM peregrinatione, eidem donarij loco appendendum Elogium informaui. Lege, cenſe, & me ama.

ANNVLO MARIAE PRONVBO.

In Annulum Elogium.

QVi pacis inter Deum & hominem teſtis; humanæ Naturæ corona; cæleſtis Hieruſalem decimus tertius lapis principem locum tenens; gloriæ magnes, Angelorum atque hominum turmas trahens; catena præpotentem Deum vinciens; populi Peruſini æternæ inaugurationis character; in cuius gyro tutus ſedens, cernit

pro-

procul prælia, procul hoſtile vallum, irā Dei procul; ex quo mille pendent clypei, omnis armatura fortium. Quo vt MARIA IOSEPHO Sponſo ſubarrhata, Dei Mater & Sponſa effecta eſt: ita PERVSIA Virgini ac Filio æternum iuncta eſt.

Antonius de Montenigro deuotionis monum. Poſ.

Io: Baptiſta Laurus S.D. Ludouico Aragatio Politiano I. V. C.

HAbitus hodie inter nos ſermo de Sepulchro, quod nefarius homo loco mouerat, viſus amiciſſimi capitis quietos vexare Manes, ad ſepulchrales Inſcriptiones facilè traduxit colloquentes. Quarè poſt allatam de Vvintherio cui Peruſini ANNVLVM B. Virginis acceptum referimus; petijſti illam ad te deſcriptam mitti, quæ narrat Annulum à nobili femina in Vrnam funebrem coniectum. Ego verò non in eo ſolum morem tibi geſſi; ſed etiam Cluſinas veteres, quas quidem reperire potui, adic

In Commen. pag. 67.

ci, Cæſari tuo gratificaturus, ea nimirum conditione, vt recentiores nobis illinc curet, ſi quis, ſi quas in D. Muſthiolæ aut Franciſci Templis, in quibus Deiparæ Annulus per quadringentos annos, antè quàm Peruſiam adferretur, delituerit. Quin nec omiſi veſtratem Columnam in qua Viæ Caſſiæ fit mentio, olim à Cluſinorum finibus Florentiam perducentis. Lege Ludouice amabiliſſime, & à Banderia meo plurimum ſalue. Ex Aedibus in Vrbe.

Venerem Aug. cum parergo. item Phyalam Argent. Aemil. Ruſt. F. item tabulam argent. M. Annius Celcitan. teſt. ſuo poſt mortem Aemiliæ Artemiſiæ vxori & hæredi ſuæ poni iuſs.
Aemilia Artemiſia Tira. poſ. eademq; de ſuo Annulum aur. Gemma meliore,

Cluſii in Etruria

Imper. Cæſari. Septimio Seuero Pertinaci Aug. Pontif. Max. trib. poteſt. ij Imp. iiij. Coſ. ij. procoſ. PP. Ordo Cluſ.

Q. Sa-

Q. Sauius Q. F.
Arn. Clemens
Cluſii euoc.
Aug.
A Quæſtionibus

Imp. Cæſar
Diui Traiani
Parthici fil.
Diui Neruæ Nep.
Traianus Hadrianus
Aug. Pont. Max.
Trib. pot. vij. Coſ. iij.
Viam Caſſiam
Vetuſtate collabſam
A Cluſinorum finibus
Florentiam perduxit
Millia paſſuum
XXCI.

Scholion ad Vitæ Hiſtoriam B. Virginis D. Conſtantini Caietani Abbatis-præſidentis Collegij Gregoriani Domus S. Benedicti in Vrbe.

MIror tam multos rerum Eccleſiaſticarum ſcriptores, qui de

 B. Vir-

B. Virginis deſponſatione multa congeſſerunt, tantum de ſacerdotum deliberantiū conſilio, de Tribu ac Patria Ioſeph, deq; reddita Parētibus Maria, qui eam, poſtquam deſponſata fuit, domum reducerent, locutos fuiſſe; nihilque de traditione ANNVLI dixiſſe. Cum tamen ſponſalis Annuli vſum valdè apud Hebræos frequentem fuiſſe conſtet, eūque Arrhæ nomine à ſponſo, cum nuptiæ ſponderentur, dari ſolitum. Nam Græcorum in eo conſuetudinem quis ignorat? cum in Indice eorum, quæ in Euchologio continentur, legamus 18. caput hoc præcipuè inſcriptum titulo. Officium de ſponſalibus, in quibus dantur Arrhæ à ſacerdote Coniugibus, nempe Annulus. Verum tacuerint licet hoc Mariani ſcriptores; citra controuernam videtur, illum Peruſiæ in Templo Sancti Laurentij, quæ eſt Cathedralis Baſilica, magna religione ſeruari, raroque nec niſi maximo apparatu publicè oſtendi: & gratulor. &c.

Euchologij Græcorum c. 18.

In

In ſacri Annuli Deiparæ Virginis Hiſtoriam per D.Io.Baptiſtam Laurum V.C. Io.Baptiſtæ Guazzaronij Tudertis Epigramma.

CIrculus atherei teſtiſq; & conſcius olim
Connubij, & MARIAE dignus adiſſe manus,
Quo Peruſina nitet Laurenti Eccleſia Diui,
Quem colit, hoc vno Terra beata magis:
Quoq; pie, vt videant, & adorent, vndiq; gentes
Confugiunt, populum vix capiente loco:
Vt ſit in hanc Vrbem varijs tranſlatus ab oris;
Vndè pijs creſcat cum pietate fides;
Scilicet hæc LAVRVS Laurenti munera Templo
Addidit, exigua magnus in Hiſtoria,

In eundem eiuſdem Elegia.

VIrginis exuuias, partitaq; pignora Mundo
Sacra, alij fidibus, carminibuſq; ferant.
Docta maritali iactet ſe Felſina vitta,
Panniculo tellus Parthenopæa ſuo.
Virgineos, humileſq; lares, magalia quondam,
Lauretum & MARIAE iactet habere caſam.
Efferat hinc Latium, et Fabaris quam nominat Aedē
Crebra puerperijs Clauis adeſſe pijs.
Balteū Etruſcum vehat & Florentia Pratum,
Zona ſalutiparum cingere ſueta latus

M 3 Si-

Sicelidenq; ſonent, & multa lampade luſtrent
Zanclam, candidula ſcripta notata manu.
Indè Peruſinam ditet ſacer ANNVLVS Vrbem,
Quem notet ingenijs fertilis ora ſuis,
Non hæc; Laure, canis, quamuis te ſæpè canentem,
Et ſtupet, & gremio Roma ſuperba fouet:
Suſpicit Arctoûm populus, miratur & Auſter
Carmina, & Eois, Heſperijſq; places:
Seu grauiore tuba referas Heroas ad aſtra,
Quàm tonat Andini Vatis eburna chelis:
Seu leuiore lyra, Naſonis & æmula Flacci
Muſa tuo æthereas carmine pandit opes.
At iuuat ire pedes, longoq; per aëra tractu
Nunc terras numero liberiore beas.
Nec ſatis eſt Latiæ reſeraſſe Volumina linguæ,
Queis tumet Arpini gloria priſca ſenis.
Sed numeris res ipſa nitet: Quid culta moraris
Scripta dare, vndè Aulis norma petita datur?
Quid iuuat alternis inarata morarier orſis
Senſa, vbi nunc Hominum laus ſua cuiq; ſonat?
Aſt aliò me, Laure, trahis, cunctando: Quid autem
Delitet in pluteis ANNVLVS ille tuis?
Exere, quæ Hiſtorico, quondam, penetralia ritu
Abdita, Chriſtigenæ ſacra Parentis habes,
Exere gemmeoli, primaque ab origine pande
Orbiculi, Hiſtorias exere, Laure, tuas.
Non iniuſta peto, non vlli ingrata, nec aurea
Virgo opus, & laudes abnuit ipſa ſuas,
Laurus amat Daphnen, Laurum formoſus Apollo;
Qui dat honoratis Laurea ſerta comis. (Laurũ:
Virginem amet quoq; Laurus, amat Virgo aurea
Et, Laureta colens, aſtra, poloſq; tenet.
Te quoq, ſic eadem non tantum fronde caduca
Donet, & æternum det ſuper Aſtra decus.

D. Io:

D. Io: Bapt. Lauro Peruſino Sacr. Theol. Doct.
Thadæus Donnola I. V. C. Iſpellas.

IN Amicorum congreſſu, qui frequens ſolet contingere in Aede B. Virginis ſupra Mineruam, nuper ſermo incidit de eiuſdem Virginis Annulo Pronubo, ſeu ſponſali, qui Peruſiæ in principe Ecclesia ſancti Laurentij, vt probè noſti, cuſtodiri, atq; obſeruari agnoſcitur. Inde duo roganti amico, quid nimirum habuit argumenti, aut rationis, quamobrem Annulus non ex Auro, ſed ex ſimplici lapillo, antiquo artificio factus, viſitur: Alterum an in Digito, qui minimo proximus eſt ſiniſtræ manus, vt aſſolet, à Virgine acceptus fuerit, & cur eo in Digito magis. Cumq; ex tempore vix quidem verbum appoſitè redditum fuerit; Tum ſanè, Laure eruditiſſime præſentiæ tuæ cupiditate flagraui, qui iſthæc omnia optimè calles. Ex quo ego domum repetens, ſtatui amici eius cauſa de vtroq; quoad poſſem,

cognoſcere,&ad te primum ſententiam meam tanquam ad arbitrum mittere, & num probaueris, vel reſpueris, præſtolari. Igitur quod ad primum attinet, cum multiplex afferri valeat cauſa; illa tamen mihi continuò occurrit,eãq; potiſſimam exiſtimaui, nempe Beatiſſimam Virginem nunquam Aurum,quæ res planè ſummæ religionis, ac ſanctimoniæ excellentiam præſefert,attingere, ne dum geſtare voluiſſe; ob idque eo Annulo, quem ex puro lapillo Cyano,vulgò Lazuli lapide extare crediderim, etſi caligine quadam ob ætatem opinor, nunc obducto, Ioſeph viro innocentiſſimo ex eadem Regia ſancti Dauidis ſtirpe, ac Tribu, qua & ipſa Virgo, maluiſſe deſponſari, mea fert opinio: Non quidem vt amicus alter tum ſuſpicari viſus eſt, quia eo tẽpore nulli fuerint Annuli Aurei; & veteres Hæbræi Iliacis temporibus illos haud habuerint, vt perperam ſcripſiſſe Plinium & Appianum, non diſſimulat Polidorus lib.2. de rerum Inuentoribus; & liquet ex veteris ſacræ ſcripturæ libris. Verũ quòd B. Virgo virtutũ ſplendore longè fulgentiſſima non ſolum in omnibus primas ferret, & exemplar ſanctiſſimum,

admi-

admirandumq; ſuſpiceretur; ſed etiam quod aurum ad perniciem vitæ repertum auidis exitio mortalibus foret, cuius habendi tanta homines libido iam inde ab initio inuaſit, itum eſt enim in in viſcera Terræ iam iã ad inferos propemodum penetrando, vt diuinus ille Plato, qui CCCL. & vltra annos Virginem anteceſſit (nam Artaxerſe Ocho Perſarum Monarcha vixit, vt patet ex priori parte Chronologiæ magni Eccleſiæ Patris Roberti Cardinalis Bellarmini) ſuis legibus & Aurum, & Argentum Ciuitate exegerit, velut ſummi materiam mali, quæque animos mortaliũ ad nepharia perpetranda incitare poſſet; Vnde pulchrum illud Vatis, *Aurum irrepertum, & ſic melius ſitum cum Terra celat*; aliaque ſapientium ita perbellè dicta fortiterque facta, vt ipſa Virgo facilè omnium fortiſſima, ſapientiſſimaque ſuo tanto exemplo ab Auro planè omnes abſterruerit, vel Chriſto Domino perſpicuè dicente, *Nolite poſſidere Aurum, neque Argentum, &c.* Matth. 10. Quod Virginis illuſtre rectiſſimumque facinus auguſtiorem ſanè demonſtrat eiuſdem ſacram, atque inuiolatam Deſponſationem ab Eccleſia Catho-

Catholica quandoque ex Pontificia Conſtitutione iure optimo ſpeciali veneratione, lætiſſimaque feſtiuitate celebrandam.

De altero verò, ſi Nuptiarum antiqui Ritus tam apud Hebræos, quàm Græcos, & Romanos obſeruentur, receptum eſt, non tantũ dexteras manus vtrinque coniungi; verum etiam in digitum puellæ Annulum, quo pignore mutua dilectione corda iungantur, inſeri conſueuiſſe. Quarto autem digito ſiniſtræ manus, qui & Annularis, & Digitus fidei, & Medicus nuncupatur, Annulus inſeritur, illa, vt fertur, ratione; quod ab eo digito quidam artèriæ ductus ad cordis ima penetret, ſeu neruus tenuiſſimus, aut vena ſanguinis ad Cor pergat, atq; perueniat, vt tradunt Aul. Gellius, Macrobius, Plinius, alijq; permulti, & eſt Canon apud Gratian. in c. fœminæ xxx. q. v. in fine, ex S. Iſidoro Epiſcopo Hiſpalenſe lib. 2. de oft c. 15. Quæ quidem ratio quod nequaquam videretur congruere cum Annulo, qui datur Epiſcopo; nonnulli diu hæſitarunt; qualis Digitus Epiſcopali Annulo foret exornandus. Cæterum dubitationem egregiè ſuſtulit Io: Stephanus

Du-

Durantes Præſes Tholoſanus in lib. 2. de Ritibus Eccleſiæ Catholicæ cap. 9. num.37.vbi inſtitutum teſtatur, Epiſco pos Annulum geſtare in Indice manus Dexteræ,tum Hebræorum exemplo; tũ quod digitus Index ſalutaris dicitur, alijſque rationibus, quas pulchrè affert ſubiicitque plura de Annulo obſeruatio ne digna. Annuli verò vſum Ioannes Nauclerus in Chronicis generatione xiij. Prometheo Iapeti filio tribuit, dũ inquit,*vſum præterea annuli, ſed ferrei Prometheus inuenit, quem quarto digito in honorem cordialis venæ portari iuſſit*; moxque paucis interiectis ſubdit,*Tempore procedente apud Romanos Iſidoro teſte, ſtatutum emanauit, vt Liberti,Ciueſque Aureo vterentur Annulo,libertini Argenteo,& ſerui ferreo; attamen vt viſum eſt, Iudas Annulo vſus eſt,nec veriſimile, quod ab illo habuerit*. Ita Nauclerus. Deque Annulo Matrimoniali, eiuſque requiſitis plura item ſcribit eruditiſſimus iuris Pontificij interpres Gulielmus de Benedictis in repetitione cap. Rainutius de Teſtamentis par.2.in verb.cuidam Petro tradiderunt num.76. 80.& 83.

Porrò & de ſponſali Annulo alia ex

alijs

alijs ſcripſit Cardinalis Baronius in primo Tomo Annalium Eccl. ad Annum Chriſti Domini LVII. cap. 45. præcipuè ex Clemente Alexandrino inter Patres ſcriptore antiquiſſimo circiter Annum eiuſdem Domini CC. quæ, quod ante dictis admodum conferant, & eruditionis habeant plurimum, ſicut nequaquã prætermittenda duxi, ita exſcribere haud piguit, ratus amico oblectationi futura.

His viſis, ait Baronius, reliquũ eſſe videtur, vt aliquid dicamus de ſpõſali Annulo: Nam teſtatur Clemens Alexandrinus, conſueuiſſe Chriſtianas mulieres Annulos Aureos geſtare. Dari verò eos ſolitos à Sponſis Arrhæ nomine, vſus docet; Quod autẽ non tãtũ in Nuptijs cõtrahẽdis, ſed in qualibet pactione loco arrhæ Annulus traderetur, teſtatur Plinius dum ait: *Celebrior Annuli vſus cum fœnore cœpiſſe debet, argumento eſt conſuetudo vulgi tracta ab eo tempore, quo non dum erat arrha velocior, vt plane affirmare poſſimus nummos ante apud Nos, mox cœpiſſe Annulos*. Porrò quod eſt obſeruatione dignum, non tantum olim apud Romanos; ſed antiquiſſimos Hebræorum dari ſolitum Annulum

lium loco arrhæ;exemplum Iudæ admonet; de quo hæc leguntur in Geneſi. *Dixit Thamar,patiar quid vis,ſi dederis mihi arrhabonē,donec mittas,quod polliceris;ait Iudas,quid vis pro arrhabone dari?reſpondit Annulum tuum*. Ex huiuſmodi igitur vſu fluxiſſe videtur,vt cum ſpondentur Nuptiæ, ſponſus loco arrhæ,ſponſæ dat Annulum. Obſeruatum ab antiquis ait Plinius, & adhuc ſuo tempore apud Romanos in vſu fuiſſe tradit, vt cum matrimonium conſtitueretur, ſponſus ad ſponſam mitteret Annulum ferreum ſecundum morem priſtinum, cum ob Auri inopiam Romani, vt tradit, Annulum geſtarent ferreum. Quod vero ſemel loco arrhæ datus Annulus ab vxore ſemper in digito geſtaretur,id nō *ornatus cauſa*, inquit Clemens Alexandrinus; *ſed vt obſignaret eodem Annulo, quæ domi ſunt*; Cuſtodiam enim rerum domeſticarum ad vxorem ſpectare,pluribus docet Xenophon in Oeconomico. Obſignari ſolitas penuarias arcas, ne ſurriperentur à ſeruis,Plinius indicat, ſic dicens ibidem. *Quæ fuit illa priſcorum vita,qualis innocentia, in qua nihil ſignabatur; At nunc cibi quoque*

que

que & potus Annulo vindicantur à rapina, hoc profecerunt Mancipiorum legiones, & in domo turba externa.
Quo nàm verò ſigno Chriſtianorũ Annuli ſculpendi eſſent, idem Clemens Alexandrinus admonet his verbis. *Sint Nobis ſignacula Columba, Piſcis, vel Nauis, quæ celeri curſu à vento fertur, vel Lyra muſica, qua vſus eſt Polycrates vel Anchora, quam inſculpebat Seleucus & ſi ſit piſcans aliquis: meminerit Apoſtoli, & puerorum, qui ex aqua extrahuntur: Neque Idolorum ſunt imprimenda facies, quibus vel ſolum attendere prohibitum eſt; ſed nec enſis vel arcus ijs, qui pacem proſequuntur; nec pocuti ijs, qui ſunt moderati, & temperantes.*] Verum apud Chriſtianos antiquus obtinuit vſus, vt Sponſalis Annulus ſigno fidei, quod eſt Hieroglyphicum mutui fœderis, atque concordiæ ſculperetur. Id enim præſeferunt cõiunctę ſimul dexteræ; Nec tantum apud Chriſtianos, ſed Iudęos, Romanos, aliaſque cõplures barbaras etiam nationes; porrectione enim Dexteræ fidem ſponderi ſolitam, antiquitus obſeruatum eſſe certum eſt. Coniunctione autẽ manuũ ſimul, ex qua efficitur numerus denarius, qui prima

qua-

quadratura á Pythagora dicebatur, perfectam animorũ conſenſionem ſymbolo quodam ſignificari traditum eſt. Apte igitur eiuſmodi ſigno Annulos ſponſales inſculpi debere, pietas Chriſtiana, monſtrauit, vſuſq; probauit; addidítque & Sacerdotalem benedictionem. Nam omnia noſtra in nomine Domini eſſe facienda, Apoſtolus admonet. Atque hæc ſatis de Eccleſiaſticis Ritibus Nuptiarum. Hactenus Baronius ex Clemente, & alijs.

Memini quoque in eodem congreſſu Amicum alterum eius fuiſſe opinionis, vt verbum Annulus vnico, n, ſcriberetur; At ego reſpondi Pratæum I. C. docere dupplici, n, ex Varrone ſcribendum eſſe; quod aliorum maiori ſuffragio probatum eſt.

Poſtremo memoratæ fuerunt diſſidẽtes ſententiæ tum de ætate ſancti Ioſeph agentis annum fortaſſis octogeſimum, vt ſcribit S. Ephiphanius in lib. contra Hæreſes, cum Virgo illi diſponta eſt; Tum de voto ipſius Virginis; An videlicet Virgo ſanctiſſima voto nuncupato ſimpliciter, aut ſub conditione, ſi Deo placeret, perpetuam Virginitatem Domino conſecrauerit, antequàm fuerit deſpon-

deſponſata; An verò poſtea, ipſo Virginali ſponſo Ioſeph aſſentiente, vt complures cum D. Thoma 3. par. q. 28. art. 4. ſentire videntur. Atqui ne multis, ad Theologos, & ad te ſpeciatim, Laure doctiſſime, hanc lubens defero prouinciam: ſcriptionem tamen huiuſmodi, vt vt ea eſt, tuæ cenſuræ ſubiectam volui; vt acri tuo iudicio, & prudentia expendas, & corrigas; aut pro tuo iure in totum etiam abroges, Vale. in Vrbe.

Eiuſdem Thadæi Donnolæ Tetraſticon ad Auguſtam Peruſiam.

Exere victrices Auguſta Peruſia Lauros,
Exere in Etruſcis celſius vna caput.
Virginis aſſeruas Gemmam, teGemma coronat,
Atque alias inter Tu mage Sole micas.

Ex Vitis Illuſtrium Pictorum Georgij Vaſarij.

Lib. 2.

PEtrus Peruſinus in Eccleſia S. Laurentij ſuæ Patriæ Cathedrali in Sacello,

cello, in quo Euchariſtia ſeruatur, & col locatus eſt ANNVLVS, quo B. VIRGO deſponſata fuit, totum Nuptiarum apparatum eiuſdem Virginis penicillo & coloribus elegantiſſimè expreſſit. Idem refert Raphael Borghinus lib. 3.

Picturam huic geminam in D. Franciſci apud Tiphernates edidit huius diſcipulus Raphael Vrbinas. &c.

Io: Baptiſta Laurus S. D. Fabio Montemelino Decemuirum Primo

Peruſiam.

MIrum in modum lucubrationi de ANNVLO à me proximè inchoatæ, per initia à te ſuſcepti Magiſtratus gratulatus erã. Propterea quòd inter XViros Vrbis noſtræ princeps, & litterariæ Reipub. iampridem candidatus, deque Patria ſemper optimè meritus, noſtri denique ſtudioſiſſimus, iuuare plurimum conatus meos poſſes. Verum dum de Nuptiali illa Teſſera ad te litteras concipio, me miſerum! de tua domi fracta, & de ſublata è viuis

compare triſtiſſimum nuncium accipio. Quarè ominoſum eſt viſum de gemma Pronuba, quæ te ad mœrorem reuocaret, longiorem inſtituere ſermonem. Habuero ſatis innuiſſe, te nobis rem gratiſſimam facturum, ſi è Peruſinis Tabularijs Innocentij VIII. & Alexandri VI. Pontificiæ de ANNVLO eruantur litteræ, earumq; ad nos exempla transmittantur. Nec verò te hoc quærendi labore in præſens oneraſſem, ſi ei ſcriptioni adieciſſem animum, vel cum Io: Paulus Frater meus inter XViros ſuperiore Anno adlectus eſt, vel cũ Chriſtophorus Patruus Prouinciæ apud Siluiũ Sabellũ primò, mox apud Bonifaciũ Beuilaquã Cardd. Legatos erat ab epiſtolis. Indicabis etiam, eccuius Pontificis Signum illud ſit, quod ornat parietes Laurentianos, nimirum ad latus marmorei ſuggeſti editiſſimè ſitum: nam quod infra conſpicitur, Iulij III. eſt. illud nonnulli Innocentij VIII. plures Nicolai Quinti malunt. Te autem Vir eximie, tam moderatè tuliſſe domeſticam iacturam mihi perſuadeo; quàm Romanus Sapiens tuis iam fortaſſis auribus inſuſurrauit: Poſſe te Vxorem aliam bonam, vel ſi feceras, facere; vel ſi inueneras,

Seneca.

ras, inuenire. Benè vale, & mutuò nos ama. Romæ.

Sed heus tu! quæ nunc mihi præter opinionem adferuntur litteræ gaudiorũ plenæ! Libet exclamare, Euangelia. Nec .n. diffracta tibi coniugalis nota, quod falſus diſſiparat rumor; ſed viuit, valetq; Coniux, quod familiæ tuæ diutiſſimè voueo. Iuuat ex eo læta ominari; te in Pronuba illa iuxta mecum illuſtranda fore multò diligentiorem. Effice Vir officioſiſſime, et tua ſedulitas operi imponat meo plauſibilem cataſtrophen. Iterum Vale.

Fragmentum Epiſtolæ Andreæ Baiani ad D. Rodericum à Cugna Antiſtitem Portugallenſem.

QVoniam verò per Luſiadum Camœnij noſtri rithmos latino à me carmine redditos patefacta mihi eſt ad te ianua, ingenuè recipio, nullam prætermiſſurum occaſionem, qua vel leuiculo meo te munere non agnoſcam. Dum ergò rem tandiu à No- Legitur præfixa Poëmati Luſiadùm.

Noſtratibus,& à te maximè expetitam non expedio : incidentia aliena & mea (ſumus enim in Vrbe,vbi quotidie & in dies ex eruditionis varietate , & ingeniorum propè diuina fœcundia plures in lucem faſti prodeunt) argumenta obtrudam . Arrepta nuper menſtrua Lauretanæ peregrinationis via,locis omnibus antiquitate & religione venerabilibus pijſq;obitis,vt teſtis oculatus,Itinerarium Elegiacis verſibus contexui : multa equidem vidi , & annotaui . At verò quòd non minus pietatis , & ſolatij , aut quid neſcio & pluſculum ſuauitatis menti ingerit, planè eſt ANNVLVS NVPTIALIS , qui Peruſiæ in Vrbe Auguſta cum omni veneratione colitur,& exterorum inſuper addito ſtupore inuiſitur . cuius poſtea . &c.

Ioanni Baptiſtæ Lauro V.C. Iulianus Caſtaneaceus S. D.

Romam.

ABſui quattuor menſes in Calabros profectus:reuerſus ſum hebdomada ſuperiore. Statim Chriſtophori Lau

ri Patrui tui Epitaphium curaui deſcribendum, in quo hominem in Melitenſi itinere, difficillimo contracto morbo, ſexagenario maiorem, verè dixi, ignobilem pagum ſua ſepultura illuſtraſſe. Habe & exemplum Epiſtolæ Marianæ, quòd mitti ſibi Alexander cupiebat: Adieci Claror. Virorum Societatis Ieſu Epigrãmata aliquot in Annulũ Sponſalem, quẽ Peruſini noſtri arctiſſimè fouent; cuius Hiſtoriam à tè fusè latina oratione explicatam (exemplum auidiſſimè expecto) nuperrimè Epiſcopus Syracuſanus, vtriuſque noſtrum amantiſſimus, mihi ſignificauit. O ſi quis huc tranſmittat Aurelij Vrſij duo volumina cum tota illa cohorte noſtrorum Inſenſatorum? In his tu ac Contulus eratis, & egomet Cardinali Pio opus Peruſiæ nuncupaui. Pecuniarum quantum erogabitur, iſtic Io. Paulus Gellius Bibliopola renumerabit. Da operam, ſi potes. Epiſtola B. Virg. ſic habet, quæ nos felices perpetuò ſeruet. Ex Vrbe Meſſana Kal. Octob.

BEATA VIRGO IOACHIMI FILIA Dei humillima Ieſu Chriſti Crucifixi Mater, ex Tribu Iuda ſtirpe Dauid,

Meſſanenſibus omnibus ſalutem & Patris benedictionem.

VOs omnes, fide magna, Legatos, & Nuncios per publicum documentum ad nos veniſſe conſtat, Filium noſtrum Deigenitum Deum, & hominem eſſe fatemini, & in Cælum poſt ſuam reſurrectionem, aſcendiſſe, Pauli Apoſtoli prædicatione mediante, viam veritatis agnoſcentes. Ob quod vos & ipſam Ciuitatem benedicimus, & eius perpetuam protectricem nos eſſe volumus. Ann. Filij noſtri 42. iij. Non. Iunij, Luna 27. feria 5. Ex Hieroſolymis.

MARIA, quæ ſupra, hoc chirographum approbauit.

De Annulo Beatæ Virginis, qui Peruſiæ ſeruatur.

Laeuior, & nullo croceus nitet Annulus auro,
Olim Virgineæ quem tetigere manus:
Seu quia labe fuit nunquam vita aſpera Diuæ,
Siue quòd externas indiga fugit opes.
Talis & Vrbs cuſtos pretioſi pignoris, Orbem
Fama imples, meritis nec ſuperanda venis.
Non vnquam ſenſit Peruſinam bellica labem

Gloria

Gloria . non alias docta repoſcit opes .
At maior ſuperat Pietas; quod muneris auctor
Ciuibus eſt Virgo fœdere iuncta tuis .

De Eodem .

VIctor io. vicit iam Cælum Virgo ; tenetur
Virgineo vinctus pectore præda Deus .
Qui ſacra Virginei ſanxit connubia amoris
Annulus , hic potuit nectere vincla Deo .
Virgo erat, inuictum quæ vinceret vna Tonantem .
Tu, qui vincires , Annulus vnus eras .

De eodem ad Io:Bapt.Laurum

QVam benè deſponſa eſt Auguſta Peruſia Cælo !
Quæ nitidum ſuperi pignus amoris habet .
Annulus at Mariæ eſt de Virginitate refulgens:
Virgineos Cælo ſeruet vt illa toros .
Quis tamen huic tædas mereat præferre Maritâ ?
Hæc ſunt eloquij munera, Laure, tui .
Vt vetus arcanum terrarum in luce pateſcat ,
Doctrinæ reſeras , ingeniȷque facem .
Pronuba virginitas hæc ſi connubia ſanxit :
Ipſe tua cinctus Lauru Hymenæus eris .

Ad Vraniam .

O Quæ Stellifero clarum deducis ab Axe
Nomen, & incedis ſigna per alta Poli :
Dum ſpectas vario redeuntia ſæcula gyro ,

Atque Ariadnæa ſerta coruſca comæ:
Adſpice, in Auguſtis qui fulgurat Annulus oris:
Hunc etiam prudens Orbibus adde tuis.

De Annulo Arbuſculæ ſuſpenſo, à quo ſacrilegij veniam Vvintherius deprecatus eſt.

VT primum ſuſpenſus Onyx è fronde pependit,
Arboreum & tetigit candida Gemma librum:
Crediderim ſubitò conuerſum germen in aurum,
Et veteres plantam depoſuiſſe comas:
Non faceret, venæ vſqueadeò cæleſtis origo,
Fluxerit è digitis quæ, pia Virgo, tuis?

Ad Io: Baptiſtam Laurum Peruſinum V. C.

CVm foret in palmā verſus pala Annulus aurea,
Dicitur haud vlli cognitus eſſe Gyges:
At tibi dum canitur Mariæ ſacer Annulus, erras
Cognitus emerita laude per ora virum;
Hic etenim æterna tecum connubia Famæ
Firmat; ita ignoti nominis vmbra fugit;
Nulla igitur Famæ diuortia, LAVRE, timebis;
Nam tecum æterna iungitur illa Fide.

Hieronymo de Oddis Vtr. Signat. Referendario Io: Baptiſta Laurus S.D.

In Vaticanum.

VIn' fatear? Vir ornatiſſime. ex quo deſiuimus ventitare ad vos in Vaticanum, maiore Aula in Quirinalem translata; odi propemodum hunc ſeceſſum, qui, occupationibus ita exigentibus, à nobis ferè quotidie adeundus eſt. Interea dulciſſimo congreſſu tuo carere cogor, nec ſubindè officij cauſſa conuenire licet humaniſſimum ac religioſiſſimum Principem Robertum Cardin. Bellarminum tuum, cuius mihi beneuolentiam tua iampridem apud ipſum tum auctoritas, tum gratia conciliauit. Enimuerò, quod liberè inter nos dixerim, nolim diutius iſtam ſedem, inſalubrem adeò locum per æſtiuas ferias à te, aut à quoquam coli (ſcis Anſidæo noſtro exitialem fuiſſe) ab Illuſtriſſimo Bellarmino multò minus, quẽ ſaluum & incolumem Chriſtiana Reſpub. æternùm velit. Cui Hiſtoriolam

de

de Pronubo Mariæ ANNVLO; quo Peruſini, ſingulari Cælitum beneficio, iurè gloriamur, à me tumultuario, & ereptо è medijs Aulæ turbis ac fumis otio, confectum, valdè, vt affirmas, placuiſſe (etſi video facilè poſſe hoc tribui teſtimonio vocis tuæ, quo me ſemper ornas) auſpicatiſſimi ominis inſtar habui. Vt enim inter honorifica retulerim, quæ Vir tantus non improbarit: quantum ponderis ac dignitatis ijs acceſſurum ſcriptis putem, quibus candidiſſimi ingenij Princeps candidum vltrò calculum appoſuerit? Quandò igitur te plurimum commendante, hominis vobis deuinctiſſimi induſtriam Heros in omni doctrinarum genere incõparabilis non reiecit, & ſuapte teſtificatione pietatem aduerſus cæleſte donarium illud, ex æquiſſima, multò reddidit æquiorem; age, ad diſcutiendum æſtuantium dierum tædium (caue prolixam Epiſtolam vnica lectione continenter deuores) hanc quoque veluti Commentarij appendiculam, ſi videbitur, eidẽ de ſcripto recita. Nã Virorũ doctiſſimorũ (ea poſt, certo cõſilio, etſi nõ oĩa, hãc Epiſtolam anteire iuſsa sũt, cum excreuiſſet in magnum modum)

Te-

Teſtimonia & Elogia, contexto quaſi ſerto, pro coronide,ſiue auctario ad librum,aut pro pala ad Annulum hic expoſui. Expecto in id & alios aliorũ fœtus, qui lyras & plectra iam expediũt, auditurus & tu Vir humaniſſime, græcè,latinè,etruſcè modulatas cantiones; quarũ iam nunc iucũda præſumptio faciet, quæ ſubiecero, longè iucundiora.

Gaudeo equidem rem compluribus ignotam, & incuria temporum neglectam, in poſterorum animis fore per nos aliquantò notiorem: qui perſæpè viri Principis querelam vſurpauimus; indignum videri, Quòd Therſites, Buſiris, Nero, aliàque mortalium portenta tantum famæ ac celebritatis in omnium memoria ſæculorum obtinuerint; contra,ſuffragijs hominum & prædicatione digniſſima diu in obſcuro iacuiſſe, in quibus exornandis vel vulgarium ingeniorum induſtria laudabiliter deſudaſſet. Sed nec, quia nobiliſſimo argumento haud ita pro dignitate fuerim calamũ admolitus, me noſtrorum præiudicijs ciuium, vel emunctioris cuiuſpiam cẽſura damnatum iri arbitror: aut ſi damner vtique, non tanti eſt decretum improbum ſcribentium nihil. Hoc

au-

autem verè affirmauerim, expreſſum à nobis ſyntagma illud iugi labore, in magna obliuione rerum, & negligentia maiorum. Porrò ecquid in eam me ſententiam impulerit, vt à tam præclara materia ſitum excuterem, & interpolatam memoriam perpetuo ſcripto duxerim perſanandam, vſquedum medicas manus hiſce antiquitatis cicatricibus felicior admoueat Machaon; non multis accipe.

Inuitaram per litteras Peruſiam annis ſuperioribus, Aeſtate ineunte, Rob. Bellarmini tui multò ſtudioſiſſimum, & valdè amantem mei, Ioannem Barclaium; qui tamen cauſſatus familiæ incommoda, recuſauit inuitus, cum miram viſendi Peruſini ANNVLI cupiditatem oſtendiſſet. Ad Vrbem reuerſus, nihil habui antiquius, quàm vt ad ipſum, hoc eſt, ad modeſtiæ atque eruditionis exemplar, me conferrem. Continuò de Annulo inſtitutus ſermo. Vbi audiuit de ſilentio noſtratium. Itàne? inquit, de tam ſpecioſo argumento Camenus, Anſidæus, Cardanetus verbum nullum? hunc enim ſcio eloquentem virum Manutio ac Mureto fuiſſe acceptiſſimum: prioris nomen quæpiam in

Am-

Amphitheatro ſapientiæ Socraticæ indicarunt: alter à Piſana conditione Vaticanæ Bibliothecæ à Paulo V. præfectus eſt. Enimuerò ſi veſtratibus honori datur, || plurimum facere, minimum de ſe loqui; at ſacris de rebus, deque præſtantiſſimo Virginis Deiparæ Anathemate ſilere, nimiſquam abſurdum eſt; idque penè in ſacrilegij confinio poſuerim. Vides Carthagenam noſtrum, natione Hiſpanũ, affectu Peruſinum (ſubindè paginas aliquot Voluminis ſecundi Homiliarum euoluit) qui de veſtro Sponſali Annulo meminit. nec ignoras, quæ Gianius, Scacchius, Caietanus, Ferrarius, Benius, alij de eodem ſcripta reliquere.

||Leo Sanctius Senen. in Orationibus Peruſiæ habitis ann. 1609. & 1610.

Quamobrem autẽ præclarius de Patria veſtra exteri, quàm indigenæ mereri dicantur? Et vos quidem rem ab omnibus anxiè expetitam putem (ac dabitis verbo veniam) non magnifacere & inſignem iniuriam veſtris maioribus irrogari, qui periculoſa adeò alea, pro eo ſibi vindicando, cum Senenſibus decertarunt. Phyrne, vt à Praxitele, quod haberet pulcherrimum, extorqueret, ſubmiſit, qui obiecta falſi incendij narratione, ipſum perterrefaceret. Furto fuit

fuit opus, vt Cluſinis doleret, & fuiſſe optimum, quod amiſerant, vt agnoſcerent: quod nunc Peruſini perfrigidè videmini æſtimare: dum in amoris ac pietatis alimentum de tam ſplendido Virginis Xenio minus ſæpè (dicámne?) cogitatis, loquimini parum, ſcribitis nihil. Quin tu id oneris, mi Laure, quandoquidem potes, audacter ſubi; & pàtere legi tuum in plauſibili argumento nomen, quod publici fauores benignè excepturi ſunt.

Quid quæris? hæc à capite noſtri amantiſſimo efficaciter differta, facilè, quo prolabebar, impulere. Ab eo digreſſus Bibliothecam domi cœpi excutere, pluteos omnes, omnes forulos ſubuertere, vt, quæ olim Adoleſcens animo meo gratificaturus, in chartophylacijs Senenſium, Cluſinorum, Ciuitatis noſtræ, Caſinenſium apud nos Monachorum, & Laurentianæ Baſilicæ curioſè perquiſiueram, & mecum huc allata latere noueram in ſchedijs, ſingula eruerem, & conficiundo operi diſponerem. Copiolis itaque ad ſcribendum comparatis, addito & generoſi cuiuſdam ſtimulo, qui in Muſæolo meo, dum profectionem ab Vrbe adornabam, verſabat manibus

quæ-

quæpiã Cl. Io. Meurſij ſcripta (cum in coriaceum ſacculum conijcerem mea) in quibus identidem notabat repetitum τὸ *Aeternitatem cogita*, ad me conuerſus: Vel hoc ipſo, inquit, Laure, ſcriptionem de Annulo vrgere debes, vt ad Meurſium tuum quam primum mittas, probeſque te iuxta de æternitate nominis ſentire.

Illuſtri qui cuncta notat programmate Princeps
Præſtantium Meurſius Virorum:
Si abs te donetur ſcripto Syntagmate, amici
Laudabere oppidò approbaſſe verbum.
Annulus æternæ per te ſonet vſque Parentis,
At cogitata æternitas Annulus eſt.

Igitur per Autumni ferias ad Vari ſeu Varronis Villam ab Aegyptijs (familia eſt illic primaria) inuitatus profectus ſum: quòd illis collibus nihil eſſet ſalubrius, nihil Aniene præterfluente amœnius, nihil, vbi fructuoſius otiarer, accõmodatius. Tuſculi enim Pontificia ruſticabatur Aula, Tibure Alex. Card. Eſtenſis, Cæſius, Priulus, & ex Romana nobilitate complures. Periucundum verò fuit (quandò Vrſini Archiepiſcopi Tranenſis in Commentario ſemel atque iterum facienda erat mentio)

tio) Aedes illas egregiè cameratas & diſtinctas, pictura & laquearibus aureis exornatas circumſpicere, in quas Sixtum Quartum cum toto Cardinaliũ ſenatu, magnaque Aulicorum multitudine Vrſinus tunc hoſpitio ſuſceperat; cum Peruſini Oratores pro retinendo Annulo ad eũ à Magiſtratu noſtro miſſi, qui Tibure cum Pontifice in reditu congreſſi ſunt. Templum etiam municipij in medio ſuſpexi Diuo Iacobo dicatum, Signaque è marmore quaquauerſum artificiosè ad LXX. excitata, hærentque etiamnum memoriæ inibi inſcripta Carmina, quæ honori Vrſinorum, Peruſini nominis peramantium, hic ſubijcere non grauabor.

Taliacociadæ Comites, Vrſina propago,
Fundauere ſacrum deuota mente Sacellum.
Hæc hæres Trani Præſul de prole Ioannes
Diue Iacobe tibi merita pietate dicauit.

Ergò in Varroniano ſeceſſu Commẽtario informato, reuertor Romam, & do confeſtim litteras Cluſiũ, Peruſiã, Senas, ſiquid ex harum Vrbium ſtatarijs ſcrinijs ad meæ lucubrationis vbertatem poſſim elicere.

Et quia iuuari plurimum videbar poſ-

ſe à

ſe à celeberrimo Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ, poſt Cæſarem Baronium Cardinalem, ſcriptore M. Abrahamo Bzouio Polono, qui diu eſt, cum apud vos amœniorem Vaticani partem Pauli primum Burghe ſii Pòntificis, deinde Gregorij XV. libe ralitate incolit, huic quoque humaniſ ſimo viro obſtrepere non dubitaui.

Vides, Odde Reuerendiſs. quàm non vni fuerim moleſtus in paterno Cimelio illuſtrando, tradendaque poſteris, quantum potui, diligenter Hiſtoria de re, quam non nemo ex noſtris aut pror ſus ignorat, aut nouit perperam. Iam ſcriptione abſoluta, cum animaduerterem ſupra modum placere doctioribus amicorum (meo iudicio diffidebam plurimum) vt publicaretur; nec fas putarem illorum ſuffragijs non ſubſcribere; typos ſeriò cogitare aggreſſus ſum, incertus tamen, ecquem Libello Patronum adoptarem. Ride verò, Vir amiciſſime, calami audaciam, non dico meã, quam damnaui protinus, & meum nomen in Epiſtola Ad Paulum V. iratus confodi. ſed vin' dicam ſine fuco? Pauli Tertij facta in Commentario mentio ſcribenti blandiebatur, & tanti Pontificis Peruſinorum amantiſſimi cogitatio

me ad æquè beneficentiſſimum atque amātiſſimum tranſducebat. Quique oblatis alijs ingenioli noſtri munuſculis adeò humaniter iterum ac tertio fueram à clemētiſſimo Principe antea exceptus, vt etiam abierim non indonatus; feceram ſcilicet mihimet animos, quanquam tantula in re nimium effrontes. Scriptionem vbi percurreris, fac concerpas.

Paulo Quinto Pontifici.

Lex Perſarum fuit, Pater Beatiſſime, vt non prius ad congreſſum Regis quiſpiam admitteretur, quàm procumbens in genua, ipſum adoraret: quam legem Iſmenias Thebanorum legatus tametſi auerſabatur; ne tamen, ob denegatum Regi obſequium, re infecta, diſcedere cogeretur, perlepidam rationem inijt eius conſuetudinis per ſpeciē obeundæ, & Thebanæ dignitatis retinendæ. Ergò ad Perſici conſpectum Regis adductus, Annulum ſibi è digito detraxit, & ad ipſius pedes clam proiecit: vt nimirum in eo colligendo pronior factus, Regem de more adoraſſe crederetur. Quod Thebani Viri inuentum quem-

quemadmodum ego, Pater Sancte, non vituperauerim, ita ſinceram tuis beatiſſimis pedibus deberi demiſſionem & oſcula verè noui. En igitur quandò pro fuſiſſima in altiſſimo faſtigio humanitas obſequentiſſimum quemq; inuitat, haud quaquam proiecta gemma, ſed veriſſima inclinatione tuis pedibus aduoluor, ANNVLVM ſublata manu tenens, offerenſque; idque tanto æquius fidentiuſque; quanto deferri iampridem decebat illum Sixto IV. aut Innocentio VIII. Pontificibus, qui flagrantibus Patriæ meæ ſtudijs in eo ſibi ſtrenuè vindicando, paternè affuerunt. Et quidem ſub Sixto Ruuereio inter Peruſinos ac Senenſes flammæ controuerſiarum ingentes exarſere; neque, quoad vixit, vnquam compreſſæ. Reſtinxit penitus qua ſapientia ſemper inclaruit, Innocentius Cybò; & eiuſmodi conditionibus vtrinque compoſuit, quas noſtri voti compotes toto pectore complexi ſunt, & Senenſes curarum iam, quas pro ſocijs ſuſceperant, pertæſi, minimè recuſarunt. Potuiſſet verò maiorum noſtrorum alius Paulo III. Farneſio eâ in re, ſi miſiſſet in litteras, gratificari plurimũ, qui creberrimè Pronubum Mariæ An-

 nulum

nulum Peruſiæ, dum Arcis exædificationi maturãdæ, illuc quotannis commigrans, immineret, cùm inſpiciebat diligenter, tũ religiosè venerabatur. Ceterũ hæc in tuæ ſpẽ gratiæ, qualis qualis ea ſit, emittenda à nobis lucubratio erat, Paule Quinte Pontifex ſapientiſſime, qui & propter auctoritatem tanti donarij amplificare exiſtimationem poſſes, & propter ſummum in Deiparam cultum in primis velles. Enimuerò apud Antiquæ Vrbis Senatores, iracundiæ ſignificatio nulla cenſebatur maior, quàm ſi, excuſſa manu, abieciſſent Annulum: à qua cum tua excellens pietas, & ſingularis pietati coniuncta comitas valdè abhorreant; ſequitur illud, vt audaciæ meæ veniam tam non grauatè daturus ſis; quàm eius improbandus conatus non videtur, qui rem ſacram maximo ſacrorum Antiſtiti offerre non dubitauerit. Valeat feliciter tua Sanctitas, & ad Chriſtiani gregis incolumitatem diutiſſimè imperet. In Vrbe Roma 1620.

Atqui paucis poſt menſibus Paulus abit è viuis, & conuerſo rerum Aulicarum orbe, longè mihi alia mens; alia ſtudia, aliæ occupationes incubuere.

Vos

Vos à Gregorio XV. vocati in Vaticanum, conſilijs rerum maximarum Bellarminus admouetur, tibi Præſidatus deferuntur; ſed mauis Romæ, ac Roberti in familia priuatim viuere, quàm domi cum imperio alienæ. Interea ad Vrbem Principum, Ducum, Ciuitatum Oratores confluunt: adeſt Præſulum atque Antiſtitum recenti ſacrorum Antiſtiti ſummo gratulaturus ingẽs cœtus. In his Scipio Paſqualius Epiſcopus Caſalenſis, Vir probitate, doctrina, atque eloquentia magnus: tum V. Cl. Gaſpar Scioppius, in omni diſciplinarum ac linguarum genere exercitatiſſimus. Hos vna cum cetera doctiſſimorum Academicorum cohorte de Cõmentario edendo conſulo: dumque Barclai ſuffragium iterum exquiro; en is febri acutiſſima correptus (ò vitam hominum fugaciſſimam!) viuere inter nos deſijt.

Sed plus ſatis de eorũ cõſilio, qui nos ad Annuli publicationem animabant: propè vt verear, ne, quæ res ad coronãdum antiquitus Cor inuenta perhibetur, eadem te tædio enecet inſtitutam aliquando ſcriptionem abſoluere geſtientem. Sit igitur epiſtolæ modus, vbi ea Prudentij carmina ſubiecero, quorum exẽ-

plum cupiebas, cum ad eum Commentarij locum legendo perueniſſes, vbi de Annulo in Cælum recepto memineramus. Conquerebatur Aurelius Clemens olim à blaſphemo ſatellite ſublatas martyrij paginas, & complura illorum Martyrum inuido vetuſtatis dente conſumpta, eam ſaltem laudem non manſiſſe occultam, nec fore, vt vllo vnquam tempore conſeneſceret.

Miſſa quod ſurſum per auras
Euolarunt munera,
Quæ viam patere Cæli
Præmicando oſtenderent.
Illius fidem figurans
Nube fertur Annulus,
Hic ſui dat pignus oris
Vt ferunt, Orarium.
Quæ ſuperno rapta flatu
Lucis intrant intimum,
Per poli liquentis Axem
Fulgor auri abſconditur,
At diu viſum ſequacem
Textilis candor fugit,
Subuehuntur vſque ad Aſtra,
Nec videntur amplius.

Hos

Hos verſus cum relegeret Hector tuus, faſſus eſt obortas ſibi tenebras in Orario, qui neque ex oris pignore, neq; ex candore textili aliquid ingenio ſuo affulgere lucis animaduerteret. Quid plura? rem hominì ex Auguſtini Scholiaſte indicare habui, interpretatuſque ſum velum, mantile, ſudarium.

Quas verò adieci diſertiſſimas laudationes, leges opinor citra moleſtiam; vel quia nobiliſſima procuderunt ingenia; vel quia ſacrum argumentum narrant, hoc eſt, MARIAE VIRG. ANNVLVM. Nam gentilis mei Anacreonticum, palato meo ſuauiſſimum (à via, ſeu circulo lacteo, qui ſit quidam Cæli Annulus, carmen deduxit) deliteſcere in ſchedijs diutius non patiar. Hæc porrò tabula velut è naufragio ſcriptorum ipſius ſeruata eſt; & habitus eſt Poëta olim in Vrbe non ignobilis Aſterius, ſic nomen fuit, de quo illud magna cum animi voluptate è Cardinalis Iuſtiniani, heu nuper vita functi, MS. Bibliotheca excerpſi: Aſterium Baleſtrinum in Exequijs Platinæ anniuerſarijs in Aede S. Mariæ Maioris, Demetrij Lucenſis, Platinæ alumni rogatu, Carmen elegia-

cum longè optimum recitaſſe poſt Orationem à Pomponio Romano xviij Aprilis 1481. habitam.

Nuper ſilente nocte,
Cum Siderum phalanges
Scena explicaret axis:
Ignium minutulorum
Galaxia hoſpitatrix
Se obiecit intuenti.
An pulchrior Corona
(Inquam) Polum liquentem
Colorat, ambit, ornat?
Tum viſa vox reponi:
Dignior ſit ille Circlus,
Qui Auguſto ſplendet orbi,
Qui flammeos maniplos
Obruat nitentis æthra.
Ille nempe Nuptialis
Illuſtre pignus Arrha;
Maria parentis olim
Digitos ligat maritos,
Ad coniugale pactum.
En Annulus coruſcans
Candore uincit Aſtra:
Quem protinus ſalutat
Cæleſtium Chorea;
Lumenque ab orbe pulchro
Mutuatur, & triumphos
Sponſalis offert Arrha.

Pe-

Peruſinam Patriam Cæſar Laurentius ex Card. tui Societate, Hexaſtico ſalutauit, cui nouum Poëſeos Italico-latinæ genus ingenioſiſſimum acceptum referimus. Mutuatur ab Etruſcis aucupium ſoni, legibus ac decretis metrorū veterum ex arte ſeruatis. Lege ad exhilarandum animum, quod Inſenſatis atque Eccentricis noſtris exemplū paro.

PRO SOLE, QVO IRIS Gregorij XV. pingitur, aduerſus Othomannicam Lunam.

Hoc Othomanna malè fida ſortis
Luna ingemiſcat, Luna perduellis,
Solique regum Principi rebellis,
Luna quæſitæ rea dira mortis.
Dumq; Auernalis Coluber cohortis,
Crudeſcit atris ignium procellis,
Conuulnerata cornibus gemellis
Ictibus peſſum cadat irretortis.
GREGORI, Ratis ò ſalutis vna,
O digne Cælo, Cælitumq, prole,
Ipſe dux fortes animos aduna.
Mox ſua Thracis ruat Aula mole;
Namq; Othomanna, Thraciaq; Luna
Maior es, quanto minor illa Sole.

Peru-

Sed Peruſiam ita allocutus eſt.

Quòd tibi virginea tribuatur teſſera dextra,
Pura maritalis teſſera coniugij:
Hac, Auguſta tuos inuertere geſtit amores
Diua Parens, ſis vt mente reuincta Polo.
Nempè potens vinclum, Peruſina quod alliget Aſtris
Pectora, Virgineus non niſi præſtet Onyx.

Commodùm iſta mittenti in litteras ſuperuenit vtriuſque noſtrum amantiſſimus, Franciſcus Fuccius Tiphernas Bene. olim Card. Iuſtiniano in paucis carus, poſtridie cogitans Neapolim; qui ſcilicet huius argumento epiſtolæ admodum delectatus, vt eſt ingenio peracuto ac memoria exprompta: permitte, inquit, vt & ego meam ſymbolam cõferam: quid dico meam, iampridem alienus à Muſis tuis? Titi Strozzæ potius, cuius de Annulo prophanum Epigramma momentò inuertam, truncabo, interpolabo. Qualem famulatum Camœnis ſacratioribus, tranſductas ad amatoriam væſaniam decet impendere. Sic igitur Te atque Annulo inſalutatis non abiero. Perinde verò ac Laurentiano in Sacello illum ipſum ſenſim euolutis funibus labentem intuerer, eundemque

B. Vir-

B. Virgo mihi dilargita eſſet, Strozzianis carminibus, quæ quidem extemporalis pronunciandi celeritas ad hunc modum conſecratum it, compellare non verebor.

Annule dulce mihi ſtellantis munus Olympi,
Annule delicias inter habende meas;
Tu licet excellas Onyche pretioſus, & in te
Lilia ſint docto picta magiſterio;
Eſt aliquid, mihi quo meruiſti gratior eſſe;
Te tulit in niuea Virgo pudica manu.
Illa etiam dono cum te mihi tradere vellet,
In primis monuit, quàm ſibi carus eras.
Mecum igitur ſemper noctesq; diesq; manebis,
Mille tibi amplexus, oſcula mille feram.

Nec Ioannis Matthæi Tolentinatis reticere verſiculos debeo, etſi paullò obſcuriores, in quibus Magicos Annulos innuit. Tradit enim Damis, Annulos ſeptem ab Iarcha Indorum ſapientum Principe doctiſſimè compactos, & Stellarum totidem nominibus inſignitos, quos ſingulis diebus acceptos, iuxta dierum appellationem Apollonius Tyanæus geſtaſſe perhibetur. Meminit etiam Annuli Salomonis Regis, qui (Gulielmo Amero teſte) duplicem coronam, auream & ſpineam inter ſe connexas inſculptas habebat, mutua inſcrip-

ſcriptione inſignes: hinc AMORIS VI CTORIA : illinc AMORIS COGNITA FORTITVDO .

Ex eo duplicem Chriſti naturam fuiſſe adumbratam , ab aurea corona diuinam, à ſpinea humanam, de Regina Saba, quæ curioſius Salomonem interrogauit , didicimus . Tolentinas breuiter expreſſit .

Mirari Orbiculos iam deſinat hoſpes Iarcbæ ,
Geſtaſſe & digito quem Salomona ferunt. (bini
Hebdomados iuuat vſq; dies Mariæ Annulu , atque
Vincentis Virtus cognita, victus amor .

Lege etiam , quæ adoleſcentulis nobis in Quinctiles illas tenebras olim exciderunt , coniectis in xii. domunculas, quas hic tamen non delineauimus, Siderum coitionibus , quæcumque per eos dies obſeruari potuere, ſubnotato litteris Chronographicis Anno MCCCCLXXXVI. quo Innocentius VIII. Pont. pro Peruſinis aduerſus Cluſinos & Senenſes pronunciauit.

Quæ noua Cælo
Vis creat Vmbram ,
Quæ Peruſinis
Imminet arcibus ?

Et

Et tñ immodicis feruoribus æſtuat aer,
Sol luce premit
Terga Leonis,
Signaque ſignis
Obuia feruidis
Summa, ima vrunt.
Interim afflictæ
Gryphidos Vrbi
Propè uiceni
Periere dies.
Dum ſenſim ſuum
Redit in gyrum
Caligo vltrix.

Verum arcana dies, atque impenetrabile lumen
Numinis æterni, Cælo obluctante, nigrantem
Stare iubet nubem, exiguus dum prodeat orbis,
Qui Mariæ digitos, totumque exambÿt Orbem.

Xyſto rVVereIo,
InnoCentIo Cybò pontIfICIb.
perVs, popVL.
ſCbaMa poſ.

Alia aliorum reticeo, quia meis laudibus permixta ſunt, quibus certè amor impoſuit, quibuſque ad eam rationem amici laudes in amoribus eſſe ſolent, qua conſueuerunt illa, quæ in Anulis exarantur, atque inciduntur. No-

ſti

ſti illud Prouerb. 7. ſerua mandata mea & viues; & legem meam, &c. liga eam in digitis tuis: hoc eſt, in Annulis incide, quibus digiti indui ſolent.

Ad Annuli dignitatem pertinet Iambus, cui inſpectus in Muſæolo meo Ioãnis Dryandri & Boneti de Annulo Aſtronomico aureus liber occaſionem dedit.

Eſt, qui loquaces temporis taciti notas
Diſtinguat index Annulus, doceat Poli
Biſſena ſigna, & Solis obliquam rotam.
At Virginalis Pronubus certiſſimam
Beatioris indicat Cæli plagam,
Solemque verum ſtabile & inclitum coniugum,
Quod ima ſummis nexuit Olympum ſolo.
Nil iam ſonent Dryander, aut Bonetius.
Quò Laure, maior Annulus Aſtrifico eſt tuus,
Hoc es Dryandro maior, & Bonetio.

Deniq; deductum à Signifero circulo Hexaſticon finẽ huic Epiſtolæ imponet.

Quæ Rota Signiferi Mūdū, velut Annulus, ambit,
Et Lunæ ac Solis ſemper ab igne micat:
Par tua ſignifero eſt, Vrbs ò Peruſina, iugalis
Teſſera, cui Superum plurima lampas adeſt.
Luce fauet, quæ geſſit, qui & tetigere viciſſim
Anna, Ioſeph, Ioachin, Chriſtus & Alma Parens.

In quorum nomine deſino, & te inco lumem vna cum illuſtriſs. Bellarmino diutiſſimè florere voueo. Ex Aedibus in Vrbe 1621. Nonis Iulij.

D. Io. Baptiſtæ Lauro V. C. Iacobus Loganus Scotus S.D.

INter cimelia Θεοτόκου ſarta tecta, & μακαρίτων exuuias, Almæ veſtræ Italiæ ταμεῖον & apotheſeωn ἀποσπερμίαν meritò nuncupauerim ANNVLVM illum tuum PRONVBVM, quem prægnans tandem parturiens peperit felix ingenium tuum, tenuem non gloriam & μαίωτρον meretur: ſeu ſchiſmaticorum malè feriatorum, & ſcepticorum, an ſcopticorum ἐποχὴν in ſiderato hoc propemodum ſæculo & paroxyſmum intueamur: ſeu λοξοῦ illius Draconis de cumanum fluctum, qui B. Petri nauiculam elidere, vt cum B. Ioanne loquar, ποταμοφόρητον reddere nitebatur: imò hoc tuo ANNVLO Pronubo, tanquã fræno Antagoniſtarũ ἐπιμύειν in promptu eſt; quoties anathemata ſanctorum animaduerto, tot ἀναθέματα & maranata Hæreticis cernere eſt. His fides catho-

Dei Matris. Beatorum. Promptuariũ Seminarium. Precium obſtetricis. Súſpenſionẽ. Tortuoſi. Apoc. 12. A flumine abreptam. Os obſtruere. Maledictiones.

lica ſuffulta durat, rumpantur vt ilia Codro. Ceterum quæ hypomnemata in rem ſuggerere poſſum præ temporis anguſtia, & librorum curta ſupellectile, tum argumento non ſatis mihi trito, Vir Clariſſ. facilis accipe, & in bonam partem interpretari digneris.

Latibulum

Pro comperto eſt, verum matrimonium fuiſſe B. Virginis, licet χρησφύγετον comminiſcantur leptologici inter deſponſam & nuptam. Grauiores tamen Patres aſſerunt nuptam, quod & illud *μνηστευθείσης* arguit, ſicut & *παραδειγματίσαι*. & virum tuum. Sed in alienam ſegetem falcem inijcere non eſt animus. Certè ſi hebræum conſulas *Zattan*, deſponſare, quo vocabulo vtitur Euangeliſta, ſiue affinia *adape*, deſponſare palam, ſiue *Iagnad*, quod conuenire congregare; deſpondere, adhibita atteſtatione vel aliquo ſigno exteriori, vt Exod. 28. cap. vnde ipſa ſponſalia K*edoſegim* dicta ſunt, annexum fuiſſe Annulum, aut ſignum aliquod externum obſeruant rerum antiquarum peritiſſimi, & receptam conſuetudinem fuiſſe apud omnes gentes Annulum Pronubum in ſponſalibus, in prop atulo eſt, quod nervoſè & accuratè in ipſo opere probas.

Matt. c. 1. Deſponſata Traducere Chryſoſt. hom 4. in Matth. Auct operis Imperf. hom. 1. Ambr. lib. 2 in Luc. Theoph. in Comment.

Sancta

Du-

Doctorum omnium ſuffragio aſſerta in dubium vocare, ſpiritus eſt vertiginis, & ἱερα νόσος, hæreticorum ἴδιον quarto modo. Et certè mihi perſuadeo πολυποίκιλον θεῦ σοφίαν, quæ omnia ſapienter, benè, ſuauiter & potenter diſponit, noluiſſe Gemmam hanc perire; imò qui capillos capitis numerauit, & Stellas Cæli, & arenam maris admenſus eſt: ANNVLVM hunc Pronubum nonnè illibatum cuſtodiret, χοίτωνος intemeratæ Virginis Myſterium? Vnde huius Annuli ſcientia extet, palam eſt argumento ὅτι & à poſteriori. Miracula enim paſſim edita (niſi cæcutire velimus in media luce) teſtantur & probãt: nam veritas index ſui per ſe. Acceſſit ſacroſanctæ & irrefragabilis Eccleſiæ Chriſti ſponſæ teſtimonium & ſententia. Adde etiam tot concertationes, & mutua propemodum geſta hinc inde Peruſinorum bella cum finitimis. Quippe ſi grata parentum memoria & cara à natura omnibus inſita eſt; ſi caſta & ſancta Coniugum parapherna; ſi ſtudio improbo & ſagaci multis à retro ſæculis aurea, argentea, ærea numiſmata & huius generis tereti ſmata conquiſita, & inuenta ſeruamus; qua animi cu-

Sacer morbus proprium.

multifariam Dei ſapientiã

puerperij

ra Matris, ad quam in valle hac lacry-
Memoriale. marum clamamus abſentes, *μνημόσυνον*
cohæredes. ſeruare debemus? *συγκληρονόμοι* D. N.
Ieſu Chriſti filij eius facti nonnè Ma-
gnæ Matris pignus omni obſequio co-
lamus ac veneremur? Non hic Laure, Gygis, nec alterius felicis Annulum matractas. Scimus nos quem colimus. Macte Vir integerrime; debetur hoc Deo, Eccleſiæ & Sanctis: neque irritus erit tuus labor in Domino. Hoc poſcit pietas, hoc charitas in Deum & Dei Matrem. fœneratur enim, quod in ipſius Matrem erogatur. Amanuenſis eius es & famulus, penna & atramento ſatages, vt viuat apud homines. Illa, crede mihi
Non atramento, ſed in memoria Dei. apud Deum & Cælites, *οὐ μέλανι, ἀλλὰ ἐν μνήμῃ τοῦ θεοῦ* agit, vt viuas in æternum, imò pro te interpellat Charitas: quip-
Patria ſicut pater. pe *πατρία οὗτος ὁ πάτερ*. debes hoc, & quidquid in te eſt, Auguſtæ PERVSIAE.
vicem rependere. hoc enim verum eſt *ἀντιπελαργεῖν*. Felix Peruſia, quæ te talē alumnum & encomiaſtem genuerit. Tu felix, cui tale argumentum benè merendi oblatum: felix hactenus inclytæ Ciuitatis conſtans erga Deum & homines fides inuiolata, toti Orbi conſpicua; ad cumulum acceſſit B. Virginis Deiparæ obſe-

quium,

quium , quod perenne opto & voueo . Moue te,& promoue Vir Clariſſ.in hoc aſceterio. Deum Patrem habes agonothetem , Filium xyſtarchen , Spiritum Sanctum brabeuten, & Deiparam Aduocatam habes,Nos tibi inſeruientes. Salue & Vale . Romæ è Muſæo Kal. Maij MDCXXII.

Io. Baptiſta Laurus S. D. Alexandro Baleſtrino I. C.

Peruſiam

RElegebam per otium , cum accepi Epiſtolam tuarum Nuptiarum indicem, nonnullas popularis noſtri Iacobi Antiquarij ; eaque in primis occurrerat , qua Paullo Magno gratulatus Neptis nuptias , eidem Annulum dono miſit , monens , vt in digitum , qui fibram ducit á corde,ita inſereret,vt non tam ornatum articulum , quàm in illo ſui memoriam collocatam exiſtimaret. Iamq; non multò antè á peregrinatione Lauretana reuerſus , repetebam animo conſpectum Annulum , nobili gemma inſignem , á Duce Cliuiæ B.

Virgini donatum : nec non Oeconomi Bauari Annulos binos, adamante ac pyropo illuſtres, inuicem inſertos, quibus inſcriptum legeram ; *Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet*. Quid quæris ? venit & mihi in mentem eiuſmodi aliquid tibi, coniugique tuæ elargiri noſtri erga vtrumque amoris non illepidum monumentum. Nec verò aureos argenteoſue re ipſa Annulos expectes velim. Horum præſtantiam longè ſuperat, & adamantibus, ſmaragdis, margaritis maximè anteſtat, quem vobis mittere decreui, & eſt vnus, ſimplex, nullumque lapillum paullò precioſiorem in pala gerit : ſed eſt totus lapis ; vtrum mauis, Onychen, Calcedonium, an vulgatiorem Amethyſtum. Vah rudem ! inquies: remque appelles parum me, vobiſque dignam. Ceterum quid ſi illum Deipara Virgo, vbi Ioſepho nupſit, ab ipſo accepit, digitoque inſeruit ſuo? Is nempè eſt, cuius Hiſtoriam breui Commentario expoſuimus, quem tuis nuptijs nobilitandis peridoneum noſtra tibi neceſſitudo liberaliter obijcit. Tu accipe quàm libentiſſimè, & vna tecum Fauſtina vxor ſæpius verſet manu, vterque hinc mutuum hau-

ſturi

ſturi amorem, & ſperatæ fœcunditatis certiſſimum præſagium. De Centimetro autem meo, quod petieras, in COR S.Caroli, deſperata res eſt: nuſpiam reperitur, nusquam comparet. ò parum fauente Genio concepta lucubratio! ò infelici ouo prognata fœtura! nacta quidem, vt demum comperi, haud furaces manus, ſed apud amicum caput edaces ignes. Ac ne prorſus mœrore enecer, facit inſolens ac propè ridiculum infortunium, quod incurrit. Scis per eos dies, quibus Mediolano Romã illud aduectum eſt, vniuerſa illa Epigrammata à me matutinarum commentationum loco effuſa, & in volumen redacta, ac Marcello Lanti Cardinali Patrono humaniſſimo oblata. Legit ſcilicet religioſiſſimus Princeps multa cum ſpiritus ſuauitate: poſt hebdomadas aliquot reddidit; tum præcipuis amicorum oſtenſa, diſtracta, & quaſi edita in publicum nulla typorum ope. Interea nos bis terue hinc Tuder, Tudere Romam commigrauimus; negotia ſemper imminent, curis aliò traducimur, ſic vt menti quiduis aliud adhæreſceret, & ſacroſancti Cordis corde exciderit cogitatio. Nuperrimè verò dum Pro-

nubi Annuli editionem vrgeo, qui ad coronandum Cor, idemque exhilarandum inuentus memoratur: Borromæiani Cordis blandior redijt animo ſpecies: & iam carendi impatiens, confeſtim recordor, Exemplar à me iamdudum Egnatio commodatum. Nulla mora, repeto, grauibus conuicijs vtor, ac plagij crimen tantum non impono. Ecce homo clamans ad me, fidemque hominũ obteſtatus, verbis atrocibus furtum & flagitium renarrat. In arculam benè obſeratam coniecisſe ſe ait pecuniarũ plurimum, & vnà ſcripta quæpiam cariora abdidiſſe, in quibus eſſent & noſtra: peſſimos nebulones ipſius loculis inſidiatos, quibus è ligneo ergaſtulo argentum ſuboluerat: die quodam acceptam arculam in conclaue abduxiſſe, & ſuppoſito arido pabulo compoſuiſſe ſub camino, ſtatimque conceptis flammis è diſfracto conditorio ſemiuſtulatum marſupium abſtuliſſe, egregiè Plutum extrudẽtes per Vulcanum. Ex quo ſanè incendio maius vtriſque ſcriptorũ damnum eſt obiectem, quàm vni Egnatio pecuniarum. Quòd multa? Riſi pariter ac dolui, & memoriæ continuò occurrit Germanici mors, cuius cremati

Cor

Cor inter oſſa incorruptum repertum traditur. Quod videlicet veneno tinctum igne confici non poſſit. Enimuerò ecquod peſtilẽtius venenum Cor afflet, quod cum argento conferri queat? Atqui perierit licet Borromæiana ſcriptio; aliqua iacturam ſarciemus. Ille interim, cuius fortaſſe laudes minus pro dignitate à nobis fuerant expoſitæ, vobis mihique perpetuò fauens adſit. Romæ Kal. Nouemb. MDCXXI.

Ioanni Baptiſtæ Lauro Hieronymus Roccus S.P.D.

Romam

Fœnerabit tibi ampliter, mi Laure, de Colonienſi Vrbe atque Annulo honorifica mentio, quam feciſſe te in Commentario de Pronubo illo B. Virginis, quo Peruſini tui meritò gloriantur, hic quoque fama narrauit. Poſt Paſchatis ferias Centurias Epiſtolarum tuas hic recuſas videbis. Pro Virginali Hiſtoria deferimus typos, nec tardabis mittere. Illuſtriſſimus Nuntius Dominus meus tibi impendiò fauet: ego ni-

hil magis cupio, quàm votis tuis ire vltrò obuiam, quò amorem mihi tuum valeam in dies arctius adſtringere. Vale Coloniæ Agrippinæ. Poſtridie Natalis Domini MDCXXI.

Ioannes Baptiſta Laurus Peruſinus M. Fortunato Scaccho Auguſtiniano

Bononiam.

MAlè precatus ſum occupationibus meis, tuæq; ſubitæ profectioni, quibus eſt factum, ne plura tecum coram. Nam ſcriptorum meorum aliquid ad doctiſſimum Thomam Dempſterum ſepoſueram, cuius faſciculus veredario, vt ſcribit, nobis vt redderetur, creditus, valdè vereor ne perierit in itinere. Duodeuiginti abierunt dies, nec eruere adhuc alicundè poſſum, qui Tabellariorum in reddendo fidem nunquam deſiderare conſueui. Iuxta mecum ſollicitus eſt Illuſtriſsimus Comes Francjſcus Maria à Monteuetere, qui cùm litterarijs conatibus noſtris fauet plurimum, tum Dempſteri gloriæ ex animo ſtudet. Volebam tamen in Commentarij calce eius poſtrema ad me extaret Epiſtola; vel quia de Annulo Iudæorum Pronubo rem indicabat: vel quia HETRVRIÆ REGALIS, operis à ſe confecti apud Mediceos deliteſcentis, meminerat, quod Hetruſci omnes mereemur magno, & cupidiſſimè legamus, ſimul vt Ciues mei noſſent, vnde de communi Patria exquiſita atque recondita quirent haurire. Sed fucum Lectori factum exiſtimaſſem, ſi poſt promiſſa non apparerent. Itaque me inuito, feliciſſima hac coronide carebit Liber. Virum Excellentiſſimum ſaluere iubeo peramanter, & te de abſoluendis ſacrorum Elæochryſmatòn Myrothecijs ſeriò cogitare. Vale Romæ Kalendis Iunij MDCXXII.

Per l'Anello, con cui fù ſpoſata la Vergine à San Gioſeffe, il quale ſi conſerua nella Citta di Perugia.

LA prezioſa gemma, onde s'vnio
In nodo marital Spoſo terreno
A celeſte bellezza, il cui ſereno
Sguardo acceſe d'Amor gli Angeli, e Dio.
Da qual conca Eritrea ſi pura vſcio,
O da qual Garamantico terreno?
Ma il Mar non hà ſi ricche gemme in ſeno,
Nè la Terra ſi chiare vnqua n'aprio.
Certo nel Ciel fù ſcelta, ed è di quelle
Porte geminate, od in quel Mar ſi crea,
C'hà letto di Zaffir, margo di Stelle.
E ben d'alta materia eſſer deuea . . . .
Gemma eletta da ſpiaggie eterne, e belle
A i . . . . Imenei d'immortal . . .

Al Signor Giouan Battiſta Lauri
Per la ſudetta materia.

LAuri, à quel ricco Anel, che fù di fede
Pegno à Maria ne' Talami giugali,
Veggio fatti i tuoi fogli eterni Annali;
Che non temon di tempo auare prede.
Le ſue gemme ſtellanti il Ciel gli cede,
Se'l tempraro ſul Ciel fiamme immortali,
A cui dier fiato i Serafin con l'ali
Dalla più glorioſa Empirea ſede.
E in offrirlo tua penna a gl'occhi noſtri,
Te ſuo Scrittor, lui tua materia ammiro
Chiara vi è più ne' tuoi famoſi inchioſtri.
E ben fia, ſe da lungi il dritto io miro,
Che del tuo ſtile in lui ci auguri, e moſtri
L'Eternità miſterioſo il giro.

Del Signor Caualiero Fra Tomaſo Stigliani. Alla Città di Perugia.

*N*On perche l'arti Greche e le Romane
Tu inſegni e'l dir Argiuo, ed il Latino,
Nè per mill altre, c'hai doti ſourane
D'induſtria, di natura, e di [illegible]
Tutte, o Perugia, le Città montane
Ch'incoronan la fronte a l'Appennino,
Ed ogn'altra ſeconda à te rimane
Dal Toſco a l'Hadrian lido marino.
Mà ſol perche poſſiedi in Tempio pio
Il ſacro Anello, onde ſpoſata fue
La genitrice altiſſima di Dio.
Queſta è la ſomma de le glorie tue.
Queſto fà inuidia, non ch'al Mondo rio,
Mà al Ciel iſteſſo, ed à le sfere ſue.

Di Monſignor Seta Veſcouo d'Alife.

*G*Emma non hà; non è d'argento, ò d'auro
Formato il ſacro ANEL, cui diede il giuſto
Spoſo à Maria, che ſoura'l Colle Auguſto
Si ſerba, e di ch'ordiſce Hiſtoria il Lauro.
Nullo (ricerca pur da l'Indo al Mauro:
E da la fredda Scithia al ſuolo aduſto
De l'Ethiopia) mai Rege, od Auguſto
Si ricco, e ſi pregiato hebbe theſauro.
Che s'or rimiri, ò gemma, argento, ò ſmalto,
Di ch'altri Anelli fabrica human'arte;
In terra qualunque altro origin prende:
Non è terreno queſti, in Terra parte
Non hà: celeſte gli hà candor, da l'alto
Cielo à ſpoſar di Dio la Madre ſcende.

Canzone

Canzone ſopra il ſacro Anello, co'l quale fù ſpoſata la Beatiſſima Vergine Maria Madre di Dio.

Del P. Gio: Maria Paulucci Tramontano, impreſſa gia nel 1581.

S Acro, & beato Anello
De l'eterna del Ciel Diuina Spoſa,
Gemma rara, e famoſa;
Pegno felice, auenturoſo, e bello
Del nobil Colle Auguſto,
Per te pur troppo vile, e troppo anguſto.
Cerchio ſanto e ſacrato
De gl'aurei giri e del bel Sole ardente
Piu chiaro, e rilucente:
Lume, ch'à noi dal Ciel per gratia dato,
Di tal bellezza ſplendi
Che luminoſa, e chiara ogn'alma rendi.
Ben de più chiari, e belli
Cerchi del Ciel ſei tù più bello, e chiaro,
E più pregiato, e raro:
Che ſe la terra à noi circondan quelli,
Tù più degno e ſourano,
Circondaſti à MARIA la ſacra mano.
E de l'aurate Stelle
Più nobile & eccelſo il tuo ſplendore,
Poich'eſſe il lor candore
Dal Sole hanno, e per lui ſon chiare, e belle;
Mà tu luce diuina
Riceui da MARIA del Ciel Regina.

Più ſplendido, e giocondo
E il lume tuo del Sole, e de le ſtelle,
Poiche ſe queſto, e quelle
Dan lume à i corpi, e fan più chiaro il mondo;
Tù co'i tuoi ſanti rai
Dai lume a l'Alme, e'l Ciel più chiaro fai.
Nè già ſenza miſtero
Fra gl'Angeli, e fra i lumi à noi deſcendi;
Segno chiaro ch'accendi
Di quell'ardor che nel celeſte impero
Son le ſuperne menti
Dio rimirando eternamente ardenti.
Pietra ben pretioſa
Aſſai più d'altra pietra, e d'oro fino,
Gratioſo Onichino,
Pietra forte, ſplendente, e luminoſa,
La cui forza, e chiarezza
L'oſcure illuſtra, e l'alme dure ſpezza.
Sani'l ſanguigno humore
Con quel dono che diede à tua natura
Quel che del tutto hà cura;
Mà con gratia più eccelſa il rio calore
D'impudicitia ſani.
Poiche ſtringeſti già Verginee mani.
Gemma candida ſei
De mille bei colori ornata, e tinta,
Da man celeſte pinta,
Onde ben chiaro additi, e moſtri lei
Pura, & immaculata
Di mille doni, e mille gratie ornata.
Mà di tanti colori
Forſe l'Iride ſei ſi bella e vaga,
Che tanto gl'occhi appaga,
Da Dio fra i noſtri nubiloſi cuori,
Poſta in ſegno verace
Di nuoua, eterna, e inuiolabil pace.

Tù

Tù poſto in bel giardino
Di vaghi fiori, e belle piante ornato,
Specchio te:ſo, e purgato
(Che tal raſſembri à noi vago Onicbino)
Di quelle piante, e fiori
Moſtri varie beltà, vari colori.
Così figuri, e ſei
De la Signora tua ſimbolo vero,
Che nel giardino altero,
Dal ſommo Rè de i Rè locata in lei,
Fiori di gratie ſante
Fà riſplender ogn'hor de' Santi, e Sante.
E pur prato fiorito
Chiamar ti puoi, che di bei fiori adorno,
Vago ſei d'ogni intorno,
E quel ſi bianco tuo candido ſito
Pura neue ſimiglia:
Dunque tra neue i fiori? ò merauiglia
E ch'altro ciò dimoſtra,
Se non che tanti doni, e gratie tante
Del Ciel l'eterna amante
Diffonde à noi da la ſtellata chioſtra:
Mà non duri, & ingrati
Qual neue e ghiaccio ſiam freddi, e gelati.
E qual maggior amore
Moſtrar potea de la magion ſuperna
L'Imperatrice eterna?
E pur ſi duro, & oſtinato è'l core
Ch'ad amar non ſi moue,
Chi tanti beneſitij inonda, e pioue.
S'e tanto grato e accetto
Dono tal hor di nobil donna, e ſpoſa,
Ben che minima coſa,
Che fora poi ſe con a dente affetto,
E con benigno volto
Donaſſe'l proprio ANEL da le man tolto?

Ahi

Ahi che del ſommo Dio
La cara ſpoſa, e vera Genitrice,
Del Cielo Imperatrice
Hà dato à noi con dolce affetto, e pio,
Del Dito ſacro, e bello
Con cui fù già ſpoſata il proprio ANELLO.

O pretioſo e raro
Di ſi gran Diua glorioſo pegno
Ben manifeſto ſegno
Dell'amor ſuo, non mai di gratie auaro:
Vergine, e che vedeſti
Di buono in noi, che ſi gran don ne deſti?

Che dunque renderai
Perugia mia per ſi gran dono, e tale,
A Regina immortale?
Poiche degna di lei coſa non hai?
Ma ſe pur vuoi donare,
Donagli vn cuor bramoſo ogn'hor d'amare.

Vergine tù dal Cielo
Volgi deh ſi pietoſi lumi tuoi
Quei dolci ſguardi a noi,
Con quell'alta pietade e con quel zelo,
Che de l'ANEL ſacrato
Ne fe dono ſi raro e ſi pregiato.

E ſe l'iniqua e ria
Belua infernal de la cauerna oſcura
I cuori, e l'alme indura;
S'adempia quel del gran Vate Iſaia
Sacro detto, e celeſte
Anel tuo poni à le tue nari infeſte.

Tù ſacro Anello, e degno,
Che dono foſti à noi di nuouo à lei
Noſtra offerta eſſer dei,
Teco offriremo il noſtro cuore indegno;
Onde ſia teco vnito
A la Madre di Dio dono gradito.

Deh

Deh ſe talhor legaſti
De i due gran Spoſi in Verginal'amore;
Caldi di ſanto ardore
Quei cuor pudichi immaculati, e caſti;
Lega i cuor noſtri ancora
Ne l'amor di ſi dolce, e pia Signora.
E nel final giuditio
Saluaci da ſentenza aſpra, e tremenda,
De la gehenna horrenda,
Condennatrice a l'infernal ſupplitio,
Come la Donna Hebrea
Saluò l'Anel da morte acerba, e rea.
Padre del Ciel ſuperno
Deh mira, e ſe conoſci di chi ſia
L'Anel, ſe di Maria
Tua ſpoſa e Madre del tuo Figlio eterno;
Da l'infelice ſorte
Noſtr'alme ſalua, e da l'eterna morte.
Muſa tù che giraſti
Con vane rime al vano Mondo intorno;
Girati à queſt'Anel di gratia adorno.

Del

DEL SIGNOR STEFANO GEORGI Raguſeo.

Al Signor Gio: Battiſta Lauro.

HOr che quel pretioſo almo teſoro,
Ch'ornò la bella, e ſacroſanta mano
Di lei ch'adorna il bel celeſte choro,
Da cui già traſſe Dio ſembiante humano,
Splende e riluce più che gemme, & oro
Qui nel tuo chiaro ſtil ſoaue e piano,
Il tuo felice, e non caduco Alloro
Erge l'altera fronda al Ciel ſourano;
Sì che quiui di lui faran leggiadre
Ghirlande eterne, in puro zelo accenſe
Soura il lucido crin, l'anime ſante.
Liete cantando ogn'hor le lodi immenſe
Di quella ... ch'al ſuo diuino amante
Fu ſempre Vergin Figlia, e Spoſa, e Madre.

INDEX.

A

Aronis Rationale. pag. 12
Abraham Bzouius Polonus. 151.152.153. 209
Academiæ Peruſinæ erectio. 40
Acharonitæ. 79
Aedicula in qua Annulus, deſcribitur 111. Inſcriptio. 113
Aegypti Prodigijs confertur Annulus. 132
Aegyptiacæ Lucernæ. 105
S. Agnes. 9
Agni cerei. 36
Agonotheta. certaminum iudex. 216
Alabaſtrites lapis. 10
Alexander IV. PP. 34
Alex. VI. 194
Alex. Baleſtrinus. 217
Alexander Card. Eſtenſis. 207
Alex. Oliua Card. à Saxoferrato. 93
Alex. Riarius Card. Legat. Peruſ. 39
Alphonſus Caietanus Arragoneus. 148
Alphonſus Calabriæ Dux. 89
Amethyſtus vulgatior. 14 Indica 14.
Anacreonticum de Annulo. 216
Andreas Baianus. 139. 143 eiuſdem Epiſtolæ fragmentum. 195
S. Andreæ caput 53. 90. 93
S. Andreæ Eccl. Florentiæ 25
Andreacius Franciſcanus 55
Andreas Scottus. 137
Angelus Ciaius Epiſc. Theanenſis 114
Annales Ord. Seruorum. 135
S. Annæ caput furto ſublatũ 106. ab incẽdio ereptum à Carolo V. 106
Annuli Hiſtoriæ epitome 133
Annulus S. Annæ Romæ iuuat hebetes oculos. 10 Alij in Gallia Ciſalpina. 37

An-

Annulus B. Arnulphi 2
Annulus cui inſcriptum AVE. 15
Annulus Aſtronomicus Dryandri & Boneti. 222
Annulus amoris, fidei & nobilitatis inſigne. 146 147
Annulus aureus S. Edmundi. 2
Annulus in Cælum ſublatus 10. 214
Annuli Chriſtianorum quo ſigno ſculpti. 12. 190
Annulus ad coronandum Cor inuentus 213. 230
Annulus cur in digito, qui minimo proximus eſt, geſtatur. 186. & ſeq.
Annulo donari à Rege amicitiæ ſignum. 105
Annuli eburnei, qui B V. Annulum tetigerint, parientibus vtiles. 37
Annuli effigies in cera. 37
Annulus Epiſcopalis. 172
Annulus ferreus, aureus, gemmeus 7
Annulus ferreus s. Macrinæ. 2
Annulus ferreus Germanis ignominioſus. 44
Annuli ſponſalis idem cũ Sigillaricio 7
Annulis fides adhibita. 147. loco arrhæ dati 163 188
Annulorum geſtandorum ius quibus datum. 146. 147
Annulus geſtari ſolitus fuit ab vxore obſignandi cauſa, quæ domi ſunt 189
Ann. æternitat. index 3. 207
Annulus gemma vel funda carens Apiros. 12. cur ſic daretur. 8
Annuli Hieroſolymitani. 37
Annuli vſus apud Hebræos, Græcos, Romanos. 6
Annulus Iris. 47
Annulus Moſeos obliuionem inducens. 21
Annuli ex Onyche viliſſimi. 112
Annulus Peruſinus prodeſt oculis caligãtibus 37. conciliat diſcordes coniuges 38. fugat Dæmones. ibid.
in Annulis, quæ erant in amoribus, ſcribebantur 221
Annuli proiectio. 210. 212
Annulorum religio. 21

Annulus Salomonis 219
Annulus triplex, Signatorius, Honorarius, Pronubus. 7
de Annulo Sixti IV. Iudicium 91. Sanctorum Reliquijs confertur 92. aliorum Iudicia 11
Annuli B. Virgini Lauretanæ donati 227.228
Annuli vſum quis inuenerit. 187
Annul. S. Vrſulæ Coloniæ Agripp. 3
ANNVLVS B. Mariæ Perusiæ 5
Quando repertus 16. quo tempore Perusiam aduectus. 13.40
Annul. B. V. vix Romæ agnitus. 18
Annulus B. Virginis cur non Auro factus viſitur 183
Annulus B. V. non venalis, ſed dono datus 18.20
Annulus B. Virg. qualis 11.12.
Annul. B. M. nonnullis ex Amethyſto. 14.228.134
Annulus B. V. à quo acceptus. 17
Annulus B. M. detegitur Cluſij. 30
Annulus B. V. Cluſij vbi primum reconditus 27
Annulus B. V. catena alligatus 34. in Theca lignea includitur. 34
de Annulo B. V. aureo falſa opinio. 14
Annulo aureo ciues, & liberti, libertini argenteo, & ſerui ferreo vtebantur. 187
Annulus B. Virg. ann. 484 plus minus apud Cluſinos manſit 39. 76 quo ritu Cluſij oſtendebatur. 41
Annuli Virginei veritas. 9 145
Annulus B. Virg. per decennium neglectus. 25
in Annulo B. V. quid inſculptum coniectura. 12
Annulus translatus à D. Muſtniolæ ad D. Franciſci. 42.156
Annulus delatus in ſacellam magiſtrat. Peruſ. 55 ex XVirali ſacello ad D. Laurentij. 110
Annuli trina oſtenſio ad vnicam retracta. 71
Annulum præmonſtrandi ritus. 3
Annuli Theca repurgatur 36
de Annuli cuſtodia decretum.

tum. 70
de Annulo controuerſia Innocentij Pontificis, & Car. Piccolhominei arbitrio permittitur. 102
B. Anonymus Canonicus S.Muſthiolæ. 27
Antonius Acerbus 62. 102
Antonij Fantotij epigr. 35 67
Antonius de Montenigro 172. 176.
Apiros. 12
Apollonius Tyanæus. 219
Aquenſis Diœceſis. 69
Arabia Petræa. 14
Arca ferrea. 68
Arcæ fabrica 7
Arcæ Penuariæ domi Annulo obſignari ſolitæ. 189
Archangelus Gianius Florentinus. 135
Arculæ interioris Inſcriptio. 69
Aſcanius Corneus. 73
Aſceterium ſeceſſus. 216
Aſterius Baleſtrinus. 215 de Annulo. 216
S. Auguſtini locus. 4
Auguſtinianorum Comitia generalia. 71
Azoteni. 79

B

BAleonus Vibius. 65
Bandinus Gualfreduccius ex Soc. Ieſ. de Annulo. 154
Barberini Card. Poemata. 138
Bartholomæus Bonaſpirius Orator Senenſis. 61
S. Bartholomæi corpus. 16
Bened. Card. Iuſtinianus. 218
Bernardus Colnagus è Societ. Ieſ. de Annulo B. Virg. 15
B. Bernardinus à Monte-feltrio 107. huius prædicationibus Annuli veneratio aucta. 108
S Beueniates. 143
Binus Signorellus. 73
Bonifacius Beuilaqua Cardinalis 194
Bonifacius Card. Caietanus. 137
Bonifacius Camerini Dux & Spoleti Marchio. 16 117
Borgarutius Ranerius. 71
Borio Etruriæ Marchio. 116
Bracchius Fortebracchius 5. 72

5.72.
Brabeute, largitor præmiorum. 226

C

Cabala. 13
Cæremonia in Nuptijs B.Virginis. 136
Cæremoniæ in Annulo Peruſ.oſtendendo 70
Cæſar Auguſtus. 19
Cæſar Baronius Card. 209
Cæſar Laurentius. 217
Calcedonius. 11
Caligo exorta Vvinthero abeunte. 45
Caligo Peruſina. 220.221
de Caligine anni 1471.fuſè. 172.173.174.175
Calix Domini qualis. 11
Caluium in Sabinis 45
S. Calliſti Eccl. Cluſij. 17
Canonici Regulares 33
Capuccinarum Monialiũ Eccl.Peruſiæ 34
Cardinalium S.Congregatio ſuper Annulo 80
Carolus Fortebracchius Bracchij filius 85.Senenſes bello vexat. 86
Caſtroplebium 84. donatur Brachio Fortebrachio ibid. Ciuitas ib.
Catena Homerica. 156
S.Catharina Alexādrina. 9
Martyrij dies S. Cathar. Alexandrinæ idem cum die Deſponſationis B. Mariæ. 9
Catharina Ducis Mediolani filia vxor Hieronymi Riarij Derutæ excipitur 87. muneribus donatur à Peruſinis. ib.
S. Catharina Senenſis. 9
Centimetrum in Cor S. Caroli. 229
Cepionis Annulus. 62
Characteres noui Hebræorum. 13
S.Chelidonius Martyr. 10
Chorœbus Figlinarum inuentor. 87
Chriſtophorus Iordanius. 68
Chriſtophorus Laurus. 194.196
Chronographica Inſcriptio. 221
Clemens V. PP. 4
Clemens VIII. 26.84
Clemẽs Alexādrinus ſcriptor eccleſiaſticus quo anno floruit. 188
Clauium 7. cuſtodia 69. aliæ quattuor ib.
Clauis Laconica, quæ & doloſa ex Euſt.in Hom. 34.

Cla.

Claues ad cuſtodiam Annuli multæ. 135
Clauis penes Seruitas. 135
Clanis fluuius. 26.45
ad Clanim Turris. 84
Clufium. 4.16.27.39
Cluſij turbæ ob Annulũ non repertum. 54
Cluſini de furto certiores faciunt Senenſes 58
Cluſinorum ergaVirg.pietas. 4
Cluſinæ Campanæ ſpontè edunt ſonitum. 30
Cluſini fontes, nunc Balnea S.Caſſiani. 99
Coloniæ Agrippinæ laus 2.
Columba. 9
Cometæ duo. 1472. 108
Commentarij ſcribēdi occaſio. 203.204.
Conanus Britanniæ Gallicæ Præf. 3
Congreg. Oratorij Peruſ. 66
Coniuratio Pactiana. 88
Connubium myſticum 9
Conſtantinus Caietanus Abb. 179
Contulus de Contulis. 36
Cor quod cremari non potuit. 231
Corpus vaſculo ſimile. 23
Coſmus Card. Vrſinus Peruſiæ 82. hortatur ad reddendum Annulũ.83. 64.77.207
Creſcentius Vir Conſularis. 16
Crux argentea a Iulio II. miſſa Lauretum 112
Cuſtodia rerum domeſticarum ad vxorem ſpectat. 189

D

DActylotheca B. Virginis,Peruſia. 164
Dactylothecæ. 19
Dæmoniaci ab Annulo ſanati. 38.145
Damaſcus. 10
Danthes. 122
Dauid Haex Belga. 137
Deruta oppid. 87.
Digitus Index manus Dexteræ dicitur ſalutaris. pag. 187
Digitus, qui minimo proximus eſt ſiniſtræ manus,habet ſanguinis venam, quæ tēdit ad Cor. pag. 186. 227
Dionyſius Epiſcopus Peruſinus. 55
Dominicanorum Comi-
tia

tia generalia. 71
Druſi Annulus 62

E

ECcleſia S. Maria in Via lata. 14
S. Edmundus Adoleſcentulus B.V. deſponſauit. 15
Elogia Cardinalium P. Andreæ Scotti. 137
Elogia & Teſtim. de Annulo. 130
Epiſcopi quo Digito ferant Annulum. 186
Euchologium Græcorum 180
Eunomius. 18
Eſdræ eruditio. 13
Epigrammata varia de Annulo. 198. 199. 200. 192. 181. 171. 164 165 161. 158. 159 156. 157 154. 155. 148. 149. 143 132. 128. 114. 35. 15. 207. 316. 217. 219. 220. 221. 222.

F

FAbius Montemelinus. 193
Fabricius Paulucius primus Epiſcopus Plebanus. 84
Faſcia B.Virginis. 135
Fauſtus Melarius Cluſinorum Epiſ. 27
Felix Benius in Elegiam Dauidis. 169
Feltrias Antonij Fantotij 67
Ferdinandus Carolus. 163
Ferdinandus Gonzaga Mantuæ Dux. 11
Feſti dies SS. Ioſeph, & Mariæ à Sixto IV. inſtituti. 109
Figlinæ Derutenſes 87. Inuentor ibid.
Florentinorum, & Senenſium fœdus, quo Peruſ. à Senenſibus admonentur. 97
Florentiæ Eccl. B. V. ab Hugone dicata. 25
Fœdus iterum inter Peruſ. & Senen. 97
Fornices Bracchij 72
Fortunatus Scacchus. 166
Franciſcus Fuccius 217
Franciſcus Maria Comes à Monteuetere. 232
Franciſcus Maria Vrbini Dux. 46
Franciſcus Piccolhomineus 80. Card. creatus Peruſiæ. 104

Fran-

Franciſcus Spataphorus Maletti Princeps. 115
Franciſcus Vicinus Canon. Peruſ. 36
Fuluius Corneus Cardinalis. 73

G

Galiellus Epiſcopus Clu ſinus. 57
Garganus Mons. 30
Gaſpar Geuartius. 138
Gaſpar Murtola de Annulo. 149
Gaſpar Scioppius. 213
Gemmæ 12. in Rationali Aaronis. 12
Gentilis Signorellus 65
S. Georgius Genuenſium Patronus 101
Georgius Vaſarius in Vitis Pictorum. 192
S. Gerardus. 44
S. Gislenij corpus ſubreptum. 44
Goſsypium in Annuli thecalignea. 39
Gregorius V. PP. 16
Gregorius X V. 213. 217
S. Gregori Nazianzeni dictum. 100
Gulielmus Amerus 219

H

Hebræorum in nuptijs conſuetudo. 8
S. Hemeterius Martyr. 10
Henricus III. Angliæ Rex Annulis donatus. 129
Hermiones pop. 43
Hetruria Regalis Thomæ Dempſteri 232
Hieronymus Baſſus Epiſc. Peruſiæ 88. ibidem creatur Card. anno 1477.
Hieronymus de Oddis. 201
Hieronymus Comes Riarius Pontificijs copijs præfectus 65. 89. in Oppido Sigillen. à Feruſ. excipitur ibi. agit cauſſam Peruſinorum apud PP. 97
Hieronymus Roccus. 231
Hilarius Altobellus Minorides de Annulo. 155
S. Hirenæus Martyr. 27
Horatius Card. Lancellottus. 143
Hugo Rex Italiæ & Comes Arelatenſium. 116
Hugo Etruriæ Marchio 16 22. 115. de eo ſusè. 116 117. 118. 119. 120. 121. 122.

122. & ſequen.
Hugonis Marchionis vxor. 31
Hydruntum Turcæ occupant. 89

I

Iacobus Iordanius. 68
Iacobus Card Papienſis. 41
Iacobus Loganus Scotus. 223
Iacobus Pyrontus Neap. de Annulo. 148
Iacobus Sarzuela Gener. Franciſ.minorid. 65
Iacobus Vannutius Epiſc. Peruſiæ. 54
Iarcha Annulos 7. habebat. 219
Io. Ant. Campanus Brachij Vitam ſcripſit lib. 6. Tipherni Prætor, Epiſ.Interamnienſis. 5
Io:Baptiſta Bottinus. 141
Io: Baptiſta Caſtaneus. Card. 11
Io. Bapt. Cybò Card. 80
Io:Baptiſta Guazzaronius Tuders de Annulo. 181
Io.Bapt. Sabellus Legatus Pontificius 72. ad eum litteræ Pontificis 91.
Peruſinis fauet. Sixto Quarto pro ijſdem reſcribit. 95
Io:Paulus Laurus. 194
Ingæuones pop. 43
Innocentius VIII. qui et Io.B.Cybo creatur pontifex. 99.100.101.103
Innocentius III. Angliæ Regem 4.Annulis donauit. 129
Ioannes Barclaius de Annulo 160.mors. 213
Ioannes de Carthagena. 136
Ioannes Conimbricenſis Epiſcopus. 107
S.Ioannis Eccl.Peruſiæ.66
Ioannes Gualterius Epiſ. BurgiS. Sepulchri. 172
Ioannes Matthæus Caryophilus. 161
Ioannes Meurſius. 107
Ioannes pſeudopontifex. 16
Ioannes Regiomontanus. 50
Io.Thomas Sanfelicius Epiſcopus. 73
S.Ioſeph opificio Faber Lignarius. 9
S. Ioſephi ſodalitas Peruſiæ. 105
Ioſephi nomen inſcriptum in gemma Ony-

Q chi-

china. 170
Inſcriptiones Cluſinæ 178 179. aliæ verò 67. 69. 73. 108. 109. 112. 113. 120. 121. 122.
Inſula Tiberina Romæ. 16
Iris Gregorij xv. 217
Iſaias. 7
Iſchiade laboranti ſalutaris Virginei Annuli effigies in cera. 37
Iſraeliticæ gentis captiuitas. 13
Iſmenias Thebanus. 210
Itinerarium Lauretanum And. Baiani. 139
Iudæo Virginis clementia reſtitutæ manus. 35
Iuditta. 8. 17. 22. 125
Iulianus Caſtaneaceus. 195
Iulianus Viuianus. 156. 162
Iulius Feltrius Card. 74
Iulius II. pronunciauit contra Moguntinos. 1507. 106
Iulij iij. ſtatua & Inſcriptio. 73

L

LAbyrinthus Cluſinus. 32
Lambertus Corneus Epiſ. Perul. 72
S. Laurentij cathedralis Eccleſ. Peruſ. 71
Lapis Lauretanæ domui ablatus reſtituitur. 107
Lauretana Domus ſponte mota in Piceno. 64. 75
Lauretanam Aedem milites diripere volentes nebula coercentur. 46
Legati Peruſinorũ ad Florentinos pro Riario. 89
Leo X. PP. 46
Lex de vnica oſtenſione Annuli abroganda 72
Lotharing a. 45
Lucas Benius. 168
Lucas Iordanius 51. Magiſtratum adit 52. eundem Annulo donat 53. ſuadet Vuintherio vt Annulum & ipſe magiſtratui largiatur 56. huic à Magiſtr. conſtituta annua vectigalia. 68
Ludouicus Aragatius. 177
Luna Othomannica. 217

M

MAnfredonia, quæ, & Sipont. 30
Magnus Deus Germanorum

rum. 42
Marcelli Dactyl. 19
Marcellus Iouanettus Aſculan. 157.158
Marcellus Lantes Card. 229
Marcodurum allatum caput S. Annæ 106
Marcus Barbo Cardinalis 80.98
Marij Annulus. 62
Marianus Baleonus 85
MARIA Virgo deſponſata. 8.9
Maria Annunciata Florentiæ. 74
M. Virg. Viſitationis feſtum 27
S. Maria de Pace Romæ quæ ad circum Flaminium. 90
S. Maria de Populo Romæ, quæ & Flumentana. 90
M. Virgo haſtam vibrat, dum Rhodus oppugnatur. 96
M. Virgo Hugoni inter uenandum apparet. 22
S. Maria Angelorum Eccl. Peruſiæ. 82
B. Mariæ Epiſtola ad Meſſanenſes. 198
Mariæ Virg. pictura cum Annulo Romæ. 14
S. Mariæ Nouellæ Eccl. 48.
M. Virginis Vas cibis refertum. 23
S. Mariæ Magdalenæ Caput. 69
Martinus V. PP. 45 84
Matthæus Franciſcus Monteſperellus 41.85
Mauſolæum Cluſij 33
Menſuræ frumentariæ. 68
Mercurius. 42
Michael Angelus Barbius Vicar. 70
S. Michael Archang. 30
Monilium B. Virg. Liber. 159
Moguntia. 105
Moſes 7.13. Reditus in Aegyptum 21
S. Muſthiolæ Eccleſia Cluſij 26.41. in Vrbeuetere. 27
S. Muſthiolæ Imago cum Annulo B.V. 27.155

N

NArnienſes Cap. S. Andreæ menſes aliquot ſeruarunt. 93
Neapoleonis Comituli

Epiſ. Peruſ. Biblioth. 133
Nicolaus Burgheſius. 60
Nummorum religio 21

O

ONyx 7.8.11.140.159 166.170
Orarium quid. 215
B.Oſanna Mantuana 9
Otho I. Italiæ Rex. 117
Otho III. Imp. 16

P

PAſchatis ratio refingenda ſub Sixto IV. 50
Paulus Benius Eugubinus 167
Paolus iij. Farneſius xi. 211
Paulus V. 37.172.210.212
Pelbartus. 14
Peruſia B. Virg Dactylotheca. 164
Peruſia Gemma in Annulo Virginis. 157
Peruſia ſpectabilis Eccleſiæ militantis filia. 40.48.49
Peruſiæ nulla tenebrarũ cauſſa. 49.50.172
Peruſiæ qualis ſtatus per initia Pontificatus Innoc. VIII. 103. munerum publicorum adminiſt rationes plus 110. retractæ ad 14.103. Peruſiæ Annul. adiudicatur ab Inn.& Piccolhomineo 1486. 104
Peruſina Arx a quo extrui iuſſa. 11.212
Peruſinorum ad Senenſium Oratorem reſponſio 62. Legati Romam ad Sixtum. 64
Peruſini clam mittũt exploratum, deſitne Cluſij Annulus. 54
Peruſini de Legato Senenſium admittendo deliberant. 60
Peruſinorum muta querela, quæ & contumaci reſponſione melior. 94
Peruſiæ Fons in maiore foro. 72
Peruſini Oratores Tiburę 75
Peruſini muniunt ſe contra Senenſes. 84
Peruſinorum in Vvintherium liberalitas 57. legationes variæ. 85
Peruſiæ tripudia ob firmatam Annuli poſſeſſionem. 105

Pere-

Peregrini ad D. Mariæ Angelorum & Aſſiſium item ad Annulum Peruſinum. 72
Perſarum Lex. 210
Peſtilentia Peruſiæ 14.77. 78
Petrus Arcudius Corcyreus. 132
Petrus Donatus Epiſ. Patauinus. 45
Petrus Ferrici Card. 80
Petrus Paulus Ranerius 85
Petri Peruſini pictoris Tabula in D. Laurentij. 109. 192
Petrus Riarius Card. 40. 65.77. Peruſiæ 82. hortatur ad reddendum Annul. 83. moritur ætatis anno 28. ibid.
Philippus Ferrarius Alexandrinus. 144.
S.Philippus Nerius. 66
Phyrne. 205
Pius II. 26. 90
Platina. 122.215
Plato cur Aurum, & Argentum ſuis legibus vetuit. 185
quo tempore vixit. pag. 185
quot annis fuit ante B. Virginem. ibid.
S.Podo Epiſc. Florentiæ. 17. 119. 123
S.Poli Abbatia, 66
Pontificum Romanorum conſuetudo in Agnis cereis conſecrandis. 36
Porſenæ Regis ſepulchr. 4. 32
Porta Romana, quæ & S. Petri, Peruſiæ. 82
Porta Septétrionalis quæ & S.Angeli Peruſ. 48
Præputium Chriſti. 140
Præſepe Domini. 17
Prouerbiorum 7. locus. 222
Procyon. 50
Prudentius 10. 214. 215.

Q

Quintilius Vannicellus. 159

R

Ranerius Gemmarius Cluſinus 17
Ranerij Filius decennis ægrotat, moritur 25. in uitam redit. 28. Patrē è pheretro alloquitur 28. iterum moritur. 31
Ranerij Marchionis vxor 32

Ra-

Raphael Borghinus. 193
Raphael Riarius Card. 89
Raphaelis Vrbinatis Tabula 109. Tipherni 193
Rationalis Aaronis fulgor victoriæ prænuncius. 12
Reliquiæ Sanctorum 17
Reliquiæ Sanctorum Annulo collatæ. 92
in Rhodo tuenda miraculum. 96
Robertus Bellarmin. Car. 201
Rodericus à Cugna Antiſtes Portugallen. 195
Rodulphus Signorellus. 110
Roma ſacrarum Reliquiarum Emporium. 17
Ruſticus Montemelinus. 62.69

S

SAcellum, ad quod trãſlatus Anrulus. 108
Sanctorum Reliquiæ. 38
Sapientes LXX: 13
Sardonyx. 11
Saturnus. 49
Scipio Paſqualius Episc. 213
Senenſium Epiſtola ad Peruſ. 59. alia 61
Senenſium Oratores Romæ. 76
Senenſes pro Cluſinis adnituntur. 58
25. mill. aureorũ Cardd. pollicentur. 77
Peruſinis reconciliantur. 81
Iterum turbant propter Annul. 101
apud Sentinates memoria S. Andreæ ſingularis. 93
Serenitas Peruſiæ reſtituta. 55
Sergiana à Genuenſibus reſtituenda Florentinis 101
Sigillum Oppid. Peruſ. 89
Siluius Sabellus Card. 194
S. Simeon Martyr Tridenti. 82
Sixtus iv. 5. 13. 40. 50. 76. 99 Iubilæum ad 25. ann. reuocat. 82
Sixtus IV. ex Collegio Theologorum Peruſinorum. 65. Peruſiæ Theologiam profeſſus eſt. ibid. Generalis creatus. ib.
Annul. afferri Romã iubet 90. eius in id litteræ ad Peruſinos. 91

Sphra-

Sphragidophylacion quid 14
Spina Chriſti. 45
Stephanus Guarnerius Senas mittitur. 100
Stephanus Nardinus Cardinalis. 80
Suggeſtus tẽporarius pro Annulo. 73
S. Suſannæ regio Peruſiæ. 33
Syllæ Annulus 62

T

Tabernaculi dedicatio. 7
Teſtimonia, & Elogia de Annulo. 130
Thadęus Donnola Iſpellas. 183
Thamar. 136
Therſites Buſiris, Nero laudati. 203
Thomas Angelius ad Card. Barbum. 98
Thomas Dempſterius Scotus. 162
Tiberis Peruſiæ. 50
Tiberius Imper. 21
Tibur. 64. 207
Titus Strozza. 23
Traditiones Eccleſiaſticæ. 18
Trincius Coppolus. 85
Troilus Baleonus 110
Tuiſto Deus Germanorum. 42
Tuſculanum. 207

V

Valentia. 11
Valentinus Paſchalius Vtinenſis 164
Valerius Seta Epiſ. Aliſanus de Annulo. 171
Varro de Labyrintho. 32
Vbertus Hugonis Etruriæ Marchionis pater. 116
Velum S. Muſthiolæ Senis. aliud in Vrbe Vetere. 28
Via Angelica Peruſiæ. 48
Via Valeria. 64
Vicus Varronis 64. 207. Templum ibi D. Iacobi. 208
Vido Baleonus ad Innoc. VIII. 100
Viduæ Euangelicæ filius. 28
Vigilantius. 18
Vincentius Herculanus Epiſcopus. 74
B. Virgo nunquam Aurũ geſtaſſe exiſtimatur, & quare. 184
Virg. Mar. amor erga Peruſiam. 147

Vota

Vota à Ranerio nuncupata. 29
Vociuus Peregrinus. 172
Vrbanus VII. 11
Vrbs Vetus. 27
Vrſidongenſes Clerici. 74
S.Vrſula cum ſocijs Coloniam appellit. 2
Vvaldradæ areſcit digitus. 34.35
Vvila Vberti vxor. 116
Vvintherius Franciſcanus. 42. huius conſilium de ſurripiendo Annulo ibid. Annulum ſuffuratur. 43. arripit fugam. 44. Beatæ Mariæ Virg. Annulo ſupplicat 46. Peruſiam proficiſcitur. 47. cũ Annulo ad Lucã Iordaniũ diuertit 51. eundem adſportare cogitat in Germaniam. 52. Magiſtratum Peruſinum Annulo donat. 57. capitur ibid. non ſemel truſus in carcerem. 65. eidem ſemper fructuoſus. 66. idem Minorides Franciſcanus. 67. Epitaphium. ſepultura. ibid.

X

Xyſtarcha, ſtudiorum præſes. 227

FINIS.

A.136.

530

BIBL
VI